

A photograph of a Dutch town square. In the foreground, a large, slender tree stands on the left. Behind it is a brick wall with several small, white, conical structures. In the background, a tall, ornate clock tower with a blue roof and a spire rises against a clear blue sky. The scene is surrounded by lush green trees and a grassy area.

‘Eén groot avontuur’

het leven van Veerenaar

Boete (Huibrecht) Minneboo

geboren 1924

met het water als rode draad

Eén groot avontuur
het leven van Veerenaar
Boete (Huibrecht) Minneboo 1924

met het water als rode draad

Colofon

1e Oplage: 35 stuks

Copyright © 2018 - Boete Minneboo, Colijnsplaat

Vormgeving en fotoredactie: Gerard de Fouw, Colijnsplaat

Tekst uitwerking: Marian de Fouw-Wisse, Colijnsplaat

Omslagfoto: Veere, uit prive collectie Boete Minneboo, Colijnsplaat

Druk- en bindwerk: Pro-book.nl, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoud

VOORWOORD	5
INLEIDING	6
Hoofdstuk 1 Mijn jeugd en het leven in Veere	7
Hoofdstuk 2 Werken in de Nederland Arbeidsdienst 1943	89
Hoofdstuk 3 Verplicht Arbeitseinsatz in Duitsland / Polen	93
Hoofdstuk 4 Droogmaking Walcheren 1945	133
Hoofdstuk 5 Grote vaart (1947-1949) en mijn Huwelijk (1949)	145
..... <i>Huwelijk Boete</i>	175
Hoofdstuk 6 Varen bij de PSD (1949-1955) en mijn gezin	180
..... <i>Gezin</i>	186
..... <i>Watersnood Ramp 1953</i>	189
Hoofdstuk 7 Dienst bij de Reddingsboot te Veere (1955-1961)	197
..... <i>s.s Ebro</i>	204
..... <i>Onthulling Reddersmonument Veere</i>	209
Hoofdstuk 8 Visserman in Veere/Colijnsplaat (1956-1979)	213
Hoofdstuk 9 Het leven na mijn pensioen (1980) tot heden	
..... <i>Zeekraal</i>	230
..... <i>Vakantie</i>	231
..... <i>Bootje</i>	236
..... <i>De kunstschilder Boete</i>	240
..... <i>Carnegie Heldenfonds medaille</i>	242
Bijlage I:	
*Een klein overzicht uit het oeuvre van schilderijen gemaakt door Boete	243
Bijlage II:	
*De visserman Boete Minneboo	255
Fotoalbum	
..... <i>Huwelijksfoto 's familie</i>	268
..... <i>Dierbare foto's van Boete Minneboo</i>	269
Veel leesplezier	271
Verantwoording	272

Voorwoord

Beste lezer,

Op zondagmorgen rond half 11 wordt er een telefoontje gedaan naar de buurman, Boete Minneboo, met de vraag of hij zin heeft in koffie. Meestal is hij zo gretig dat de vraag niet eens gesteld hoeft te worden. Dit hebben we ingesteld nadat eerst Lena Kesteloo en nog geen drie weken daarna Nel de Fouw zijn overleden. Dit waren twee vriendinnen waar hij veel steun aan heeft gehad na het overlijden van Hannie, zijn vrouw en grote liefde. Toen ook de poes overleed, werd hij eenzaam. Met dit bakkie koffie op zondagochtend heeft hij weer een lichtpuntje gekregen.

Tijdens dit koffie uurtje vertelt hij zoveel over zijn leven, dat we het idee hebben opgevat om dit eens op papier te zetten. Dit verklaart ook de titel: *‘Eén groot avontuur, het leven van Veerenaar Boete (Huibrecht) Minneboo (geboren 1924)’*. Boete heeft zoveel meegemaakt, de eerste auto's, het leven in Veere, de crisisjaren, armoede, het begin van de Tweede Wereldoorlog, tewerkstelling in de Peel, Arbeidsdienst in Duitsland, zijn vlucht terug naar Nederland, droogmaking van Walcheren na de oorlog, grote vaart, de reddingsboot, het veerbootje, visserij, de gedwongen verhuizing naar Colijnsplaat en zijn verdere leven.

We hebben geprobeerd alles zoveel mogelijk op chronologische volgorde te zetten. Dat dit niet helemaal gelukt is, komt ook omdat de gesprekken heel boeiend maar niet altijd in volgorde verliepen. Toch menen wij dat dit niets afdoet aan de leesbaarheid van het verhaal. Alle verhalen zijn waargebeurd.

Wij wensen de lezer veel plezier en ontroering, maar vooral een kijkje in het leven van Boete Minneboo. Een Veerenaar in hart en nieren, maar toch aardig gewend in Colijnsplaat.

Colijnsplaat, maart 2018.

Gerard en Marian de Fouw, de buren.

Inleiding

Er is in de loop van mijn leven al heel veel veranderd. Vroeger gingen we met z'n allen in een teiltje. Nu kun je lekker onder de douche. Als je geluk had deed je moeder er nog wel eens wat warmer water bij. Maar warm water moest natuurlijk eerst weer gewarmd worden. Er waren vroeger een hoop mensen, vooral van die ouwe die nog nooit hun rug gewassen hadden. Eigenlijk zou je al die verhalen van vroeger eens moeten opschrijven, maar ja, als ik dat doe kan ik het zelf niet meer lezen.

Als ik zo terugkijk op mijn leven heb ik heel wat meegemaakt. Dan heb ik toch wel een engeltje op mijn schouder gehad.

Colijnsplaat, maart 2018.

Boete (Huibrecht) Minneboo

1 | Mijn jeugd en het leven in Veere

Op de bewaarschool kwam om half elf het piespotje. Dan zat je met z'n allen op je knietjes voor het potje. We hadden een juffrouw in Thoolse dracht, met zo'n grote kap. Haar dochter, Tannetje, hielp ook.

In mijn jeugd stond je vreemd te kijken als je eens een neger zag, want die woonden in Afrika en indianen woonden in Amerika, Chinezen in China en ga zo maar door. We hadden geen telefoon, geen televisie en radio kregen we later pas. Toen ik op de lagere school zat, kwam er een neger vertellen over Suriname. Hij vertelde over brulapen en zo. Ik hoor het hem nog vertellen.

Onze school had drie lokalen. Een daarvan werd niet gebruikt, ja voor muziek of zo en als straflokaal. Daar heb ik wat gestaan. Dan stond ik daar niks te doen.

Toen ik op school kwam waren de leien net afgeschaft. Er lagen nog wel sponsjes, griffeldozen en zo in de kast. Maar wij begonnen met een schrift en moesten met een kroontjespen schrijven.

In de tafeltjes zaten bakjes en dan mocht een van de leerlingen deze iedere keer een beetje bijvullen met inkt. Je moest naar boven dun en naar beneden dik schrijven. En natuurlijk netjes op de lijntjes. Iedere week kregen we een nieuwe pen.

We hadden ook een potlood, want in het kladschrift moest je met potlood schrijven. Voordat ik naar school ging kreeg ik van iemand een griffeldoos met een natte spons er in een apart doosje bij. Dat sponsje was om uit te vegen.

Er waren twee klassen bij ons op school, klas1, 2 en 3 en vanaf de derde klas ging je bij de meester zitten. En die had ook weer een klas of wat. Er was een schooljuffrouw waar ik nog bij heb gezeten, die is oud geworden. Die woonde op de Kaai, ik heb haar 3 jaar meegemaakt. Dat was wel een knap wijf. Ze gebruikte toen al van die papieren zakdoekjes. Dat was toen al modern.

Zij was natuurlijk een dametje. Die heeft er niet lang gestaan. Dat was te veel voor Veere. Dat was juffrouw (van) Erebout.

Daarna is juffrouw Gardon, meen ik dat ze heette, gekomen. En die laatste is niet zo bekend geworden in Veere. Die is heel oud geworden.

Als je 6 was ging je naar school tot je 14 was. Ik heb 6 klassen gehad, ben 1 keer blijven zitten omdat ik zo'n schoft was toen.

De meester was toen eens ziek en toen kregen we een andere, een jonge vent en die kon de baas niet over ons. Ik stond meer in de hoek dan dat ik wat leerde. Dan moest ik in het andere lege lokaal. Dus dan kon ik de lessen nog niet volgen ook, toen ben ik blijven zitten. Ik moest een keer overblijven tussen de middag.

Toen ben ik stiekem door het raam geklommen en naar huis gegaan. Toen die andere schoolmeester kwam, meester de Graaf, was het over. Dat was een fijne vent. Hij kon heel mooi vertellen over de geschiedenis. Wij hebben alle tafels tot 20 uit ons hoofd moeten leren, en dat weet ik nu nog. Dat had je nodig om goed te kunnen rekenen.

Op de foto; Onderste rij. Kees Jansen, Rinus Geldof, Jan de Voogd, Piet de Jonge, Jo Maljaars, Anton Oele, Boete Minneboo, Adrie Leer, Jaap Geense, Rinus Leer, Jaap de Jonge, Paul Besuyen.

2^e rij van onder af. Jannie Maljaars, Kees de Hoed, Robert van Veen, Fokke Repko, Frans Minneboo, Jan Heyse, Corry Peterse, Bep de Moor.

3^e rij van onder af. Meester Terrie, Mek Klaasse, Katrien de Buck, Toos Blind, Jaantje Besuyen, Rietje van Beveren, Corry de Buck, Janny Verstrate, Mina Broeke, Matty Jasperse, Lena Besuyen, Mina Peterse, Lena van de Broeke, Rika Mesu, mejuffrouw Grims.

4^e rij van onder af. Hendrik Geldof, Jan Pille, Adriaan Adamse, Jan Geldof, Cor Heerbout, Adriaan Peterse, Izak Geldof, Leen Maljaars, Frans Besuyen, Piet de Buck, Jan Maljers, Sies Minneboo.

Tussen de middag speelden we paardje en dan gingen we helemaal door de Boerenhoek en dan vergaten we de tijd. Dan kwamen we weer te laat op school. Dan kregen we weer straf. We deden ook aan bokspringen. Dan moest de bok steeds verder van de streep gaan staan. Je moest je dan gewoon over de man heen gooien. Gymnastiek hadden we niet op school. We speelden ook overloperijtje op de straat. Dan moest je van de ene kant van de straat naar de andere lopen. Dat was soms knokken om erdoor te komen.

de jonge Boete op straat

Om kwart voor twaalf ging de school uit, dan gingen we vlug thuis eten en om half 1 waren we weer op school om te spelen. Dan gingen we hoepelen met een hoepel die de smid had gemaakt. Tollen deden we ook, een mooi werk. Als er in de winter sneeuw lag gingen we met sleetjes van de dijk af glijden. Soms waren we wel met 30 of 40 van die gastjes.

Zo'n sleetje ging hard hoor. Dat kon toen nog. We hadden zomer en winter een korte broek aan. Iedere avond moest

je dan je knieën laten wassen door moeder. We hadden dan wel sportkousen aan.

Als je een jaar of 14 was kreeg je een ketelpak.

Vroeger had je bij de Markt een schuine glooiing en daar hadden ze een plankier boven gelegd. En als er dan een beetje rijp op lag, dan was dat plankier natuurlijk glad. Dan gingen we van school uit glijden en dat ging lekker hoor. Het plankier was zeker een meter of 3 breed.

We liepen altijd op klompen. Daarmee schopte je altijd je poten kapot. En tegen de tijd dat die beter waren schopte je er weer tegen. Bij zus Liza en mij ging dat ook altijd nog zweren, bij broer Sies niet. Een klein wondje werd een grote zweer. Dat zat schijnbaar in het bloed. We moesten ermee naar de dokter maar dan moesten we maar 's avonds komen anders namen we te veel tijd in beslag. Dat hebben we geweten.

Als we daar dan waren, nam hij een schaar en hij deed daar een hoop watten op. Dan werd dat in een grote pot met jodium geduwd en dat werd op de zweren geduwd. Tjonge, wat deed dat zeer. En als dan de zweer een beetje

aan het genezen was, moesten we weer onder de jodium. Dan werd het beetje wat genezen was weer open gebrand. We hebben er maanden mee gelopen. We kregen het advies om donker bier te drinken, een beetje, niet teveel.

Het water was vroeger heel schoon. Op de regenbak stond een witte emmer met een pollepel. Als ik dan uit school kwam dan dronk ik altijd water. Er zaten wel eens van die rooie beestje in, maar dat had je niet in de gaten.

In het voorjaar ging je altijd nesten zoeken in het boerenland. In een koeienput ging je drinken. Dat eieren zoeken was vroeger een sport. Dan kon je opscheppen dat je zoveel eieren had gevonden. Het gebeurde wel dat je ze kookte, maar van die mereleitjes, daar had je niet zoveel aan. Maar eendeneieren waren goed. Die vond je alleen niet zoveel.

Met 14 jaar ben ik van school gegaan en ik ben nooit verder gaan leren.

We hadden vroeger een clubje waarmee we naar school gingen, Kees Janse, Jan de Voogd en Jaap de Jonge. Jaap was vroeger een typisch ventje. Als hij 's maandags een overhemdje schoon aan kreeg, was het zaterdag nog net zo mooi. Zijn vader was een boerenwerkmán en zijn moeder was ook een boerenwífje. Die woonden tegenover Lena. Jaap heeft het later gemaakt. Zijn vader had een hofje ergens buiten bij Beversluis.

Beversluis was een bon vivant en kunstenaar en zijn vrouw was kunstenares. Zij schreef boeken onder de naam van '*Dignate Robbertz*'. En toen de Duitsers kwamen werd Beversluis NSB-er. Die Beversluis heeft er wel een beetje voor gezorgd dat Jaap kon gaan leren. Jaap is later machinist geworden op van die olietankers als jonge vent. Dat was natuurlijk wel tegen het zere been van die oude, een jonge vent die al zo'n functie had. Daarna is hij wal-machinist geworden. Dan ga je over alle schepen.

Toen hij 55 was is hij gepensioneerd. Hij is daarna voor verzekeringen gaan werken, als er eens een schip met averij was ging hij er als expert naar toe om te kijken of het wel waar was. Hij moest ook naar Japan om supervisie te houden toen er een stuk of wat sleepboten gebouwd werden. Het was in eerste instantie voor 6 maanden, maar hij is er 11 maanden gebleven. Hij moest er ook de motoren voor kopen die erin moesten.

Jan de Voogd heeft ook bij ons op kleuterschool gezeten en Marietje ook. Lena (Kesteloo) heeft op de christelijke school gezeten. Haar vader was hartstikke gelovig. Hij had een boerenbedrijfje maar hij was meer aan het bidden dan werken. Met zijn werkvolk sprak hij ook iedere keer over het geloof, maar dan werd er niets gedaan.

In de eerste wereldoorlog waren er ook veel Belgische vluchtelingen in Veere, er lagen toen ook veel Belgische vissersboten. Dat werd wel verteld toen ik een jongetje was, maar je kon je er geen voorstelling van maken. Nu zijn er filmpjes en beelden van, maar toen niet. Er zijn toen ook een heleboel Belgische vluchtelingen hier gebleven. Zij waren er toen al zo lang.

Dijkhuis Veere

Het Polderhuis van Frits Lensvelt stond aan de Polredijk net buiten Veere. Het huis werd altijd de Kommies genoemd. Ik denk dat daar toch iets van een douane of zo gezeten heeft. Lensvelt heeft het voor fl. 400,00 gekocht in 1920. Het huis stond bijna in het water. Lensvelt was er enkel in de zomer. 's Winters zat er ook wel eens een of andere kunstschilder in. Bonebakker heeft er ook nog een poosje in gewoond. Claire Bonebakker was een mooie vrouw.

In het najaar van 1933 zat ik in een bende, de bende van Veere. We waren met een man of acht, negen. We mochten met een peewagen meerijden als hij leeg was en dan kwamen we in het najaar in het dijkhuis. Dat was dan niet bewoond maar er stond van alles in. Er waren wel een stuk of vijf kamers achter elkaar, zo'n groot huis was het. Aan de zeekant konden we via een raampje naar binnen. Toen hebben we daar gespeeld. Mijn maten hebben toen best wel wat kapot gemaakt. Dan gingen ze met een schaaf over de tafel en zo.

Ik ben er op het laatst maar bij gekomen en eigenlijk ben ik maar een keer even binnen geweest. Er was ook een boomgaard bij met peren en appels. De koeienwachter die daar zat heeft toen alles verraden. Maar die rotzak kreeg wel appels en peren van ons.

Op een gegeven moment kwam 's morgens om half acht de politie aan de deur. Hij kwam eens met ons praten. We waren met acht of negen leden en een was het hoofd. Die van de schoenmaker Jan Sturm was het hoofd. Het is een hele rel geworden en op den duur moesten we voor het gerecht komen.

Ik geloof dat we een paar honderd gulden schade veroorzaakt hadden. Er was niemand die dat betalen kon. Dat zal wel voor de verzekering geweest zijn. Ik moest toen bij moeder achterop de fiets naar het gerecht in Middelburg. Kees Janse was erbij, Izak Blind, die van Sturm (de hoofdman), en nog een paar.

Daar werden we veroordeeld tot een maand voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Toen Walcheren onder water gezet is in 1945 is dit huis in het water verdwenen. Een boerderij die er een eindje naast stond is toen ook verdwenen, daar is nu de jachthaven, en een andere is bespaard gebleven.

Er waren in die tijd twee soorten politie, de gemeentepolitie dat was Perrels, en de rijksveldwachters. Die rijksveldwachters hadden een bootje achter de sluis, en dan voeren ze om een uur of negen het water op. En de hele week voeren ze zonder een woord met elkaar te spreken. Ze hadden vreselijk de pest aan elkaar.

Perrels had altijd een mooi uniform aan en hij had een mooie baard. Hij had een hond, '*Wanda*' en als er iets was zei hij altijd dat hij Wanda er wel op uit zou sturen. Maar '*Wanda*' kwam nooit. Perrels verdiende ook het zout in de pap niet. Het schijnt dat het een zoon was van Willem de zoveelste, die had nogal wat bastaardkinderen lopen. Wij hebben vroeger nog in het huis van Perrels gewoond. Daar zijn we uitgegaan toen we naar Colijnsplaat gingen.

Twee huisjes van het huis van Perrels vandaan woonde Grietje Krik, die had maar 1 poot en leefde van de bedeling. Zij is nogal eens geschilderd ook door die schilders. Maar dat mensje moest twee keer op een zondag met die ene poot naar de kerk lopen.

Een van die veldwachters stond je in het donker op te wachten aan de Veerseweg als je zonder licht aan kwam rijden. Die noemden we altijd Stump, maar eigenlijk heette hij Dekker.

Vroeger had je natuurlijk geen tv. En ook niet iedereen had een radio. Mijn grootvader had al vroeg een radio, een met van die spoelen. Van de eerste radio's in Veere weet ik nog dat de accu's met de bode mee naar Middelburg moesten om opgeladen te worden. Er waren ook niet zoveel zenders, er waren een stuk of 3 zenders. Als je de bonte dinsdagavondtrein kon ontvangen was je al tevreden.

Er waren ook blaadjes met een feuilleton. Die verschenen iedere week. Daar kwamen ze mee langs de deur en dan was natuurlijk wel de bedoeling dat je die iedere week kocht. Dat blaadje werd natuurlijk met de hele buurt gedeeld.

De vrouwen hadden het vroeger ook niet best. Er moest twee keer per jaar schoongemaakt worden, in het voorjaar en in het najaar. In maart na de voorjaarsschoonmaak ging de kachel van voor de schoorsteen en dan werd er niet meer gestookt. Er waren kolenkachels, er werd gerookt in huis, dus er was veel meer troep.

Mijn moeder ging dan ook wel eens ergens anders werken, dan kreeg ze een rijksdaalder per dag. Met de schoonmaak ging alles naar buiten en alles werd gewassen, kleden werden geklopt.

Vrijdags werd ook de hele buiten- en binnenboel gedaan. Het zeil werd iedere vrijdag geboend, wat stonk het dan toch. Het moest ook glad zijn.

De was moest wit zijn, nog witter dan bij de burens. Lakens werden op de bleek gelegd om nog meer te laten bleken door het zonlicht. Later kwam er bleekwater. De witte was stond de hele middag te koken in een grote teil. Dan moest dat daarna uitgewrongen worden. De vrouwen waren zondags al bezig met de was. Eerst werd de witte was gekookt, daarna de bonte was en dan gingen de broeken en zo in het water. Als afsluiting werd de straat er mee geschuurd. Iedere dag werd de looper uit de gang geklopt. De kachel werd gepoetst met Zebraline.

kachelpoets 'Zebraline'

Als we dan om 4 uur uit school kwamen stonk alles naar de kachelpoets en de boenwas, maar de kachel blonk. Verwarming was wat vroeger. Je moest eerst zorgen dat er kolen binnen waren, een mud of 10 voor de winter als je dat betalen kon en anders kwamen ze iedere week met een halve mud of zo.

De kolen die erop gingen werden geteld. 's Avonds na 9 uur ging er niets meer op.

Wij lagen op bed dan te verrekken van de kou. Wij sliepen op een open zolder en konden zo tegen de dakpannen kijken. Ik sliep naast broer Sies en aan de andere kant lag zus Liza. En toen had je nog koude winters. Vooral als er dan van die stuifsnieuw gevallen was, lag er soms sneeuw op je dekens. Als je beneden kwam was de kachel nog niet aan.

Bij het huis aan het Schoolplein, waar we tot 1940 gewoond hebben, stond de wc nog buiten. Iedere week kwam 's morgens om 6 uur de boldootkar (strontkar). Simon Does keek niet zo nauw, hij haalde de tonnetjes op met de kruiwagen. Als hij dan klaar was ging hij naar Luijk om twee broodjes en die legde hij zo op de kruiwagen. Zaterdags stonden altijd de vuilnisbakken voor. Keesje Buck bracht naar de mestput en wij waren er natuurlijk altijd bij met onze neus. Je kon dan van alles vinden zoals mooie postzegels en zo. Ook kapotte kachels kon je soms vinden.

De mestput was een drassig weiland en alles werd er gewoon neergegoid, verfblikken, kachels, siccatief (een drogingversneller voor de verf), carbidtroep en alles werd er neergegoid.

De molenaar had kippen en die liepen daar ook, maar ze legden er natuurlijk ook wel eens eieren. Die eieren vonden wij natuurlijk, een pannetje en een oude Dan konden wij in een beetje water eieren koken.

Koken op een houtvuurtje deden we als jonge jongens in Veere ook. Dan nam je een ketel van thuis mee, we gingen krukels rapen en die werden gekookt op een houtvuurtje bij de stenen beer.

Die ketel werd natuurlijk zo zwart als de pest en dan kreeg je op je donder als je terugkwam.

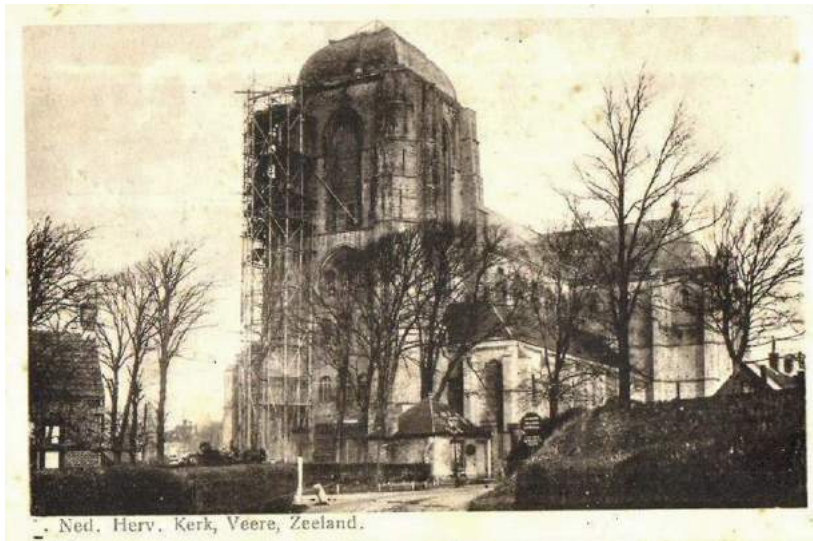
Kees de Buck was ook wagenmaker geweest, hij leude ook met sinaasappels, reed ook met de boldootkar (strontkar) en zaterdags de vuilnis. Hij had zelf de kar gemaakt. Hij had ook een kar met luchtbanden, daar had hij een cabine op gebouwd en daarmee leude hij met sinaasappels. Die kar had hij roze geschilderd.

Maar die rotgroenteboer donderde 's avonds de tonnetjes in de kaai, maar dan ook op de meertouwen. En als je dan die meertouwen binnen moest halen, dan zat je met je handen in de stront. Dat waren we beu. Toen 's avonds de tonnetjes klaar stonden hebben we er carbid in gedaan. Dat hadden we toch aan boord, want we hadden aan boord carbidverlichting.

Vroeger had je ook zwervers, die werden niet opgevangen zoals nu. Die leefden van de goedheid van een boer en zo. Een paar van die Arnhemdijense vrouwen liepen te lallen door de straten, dat was hun zingen. En op deze manier probeerden ze wat geld bij elkaar te bedelen.

In 1934 of 1935 hebben ze het scheepje van de toren gehaald. Dat is door een man gebeurd, want er kon geen tweede bij. Huiszoon moet daar van boven in die peer een balk gebracht hebben zodat hij bij het scheepje uitkwam.

Het was de bedoeling dat hij boven het scheepje uitkwam. Zo moet hij een wip gemaakt hebben om dat scheepje er af te halen. Dat heeft Kees Luijk toen gedaan. Hoe hij dat toen gedaan heeft weet ik niet. Het scheepje is opgeknapt bij Leen Meijer en daarna weer teruggeplaatst. Heel het stadhuis is toen op de schop gegaan.

Aan de grote kerk zijn ze altijd aan het bouwen geweest. Er waren altijd een stuk of 4, 5 werklui aan bezig.

Mijn oom Arjaan was er ook aan het werk. Verder waren er twee steenhouwers, die kwamen uit Middelburg. Die moesten die beelden allemaal kappen. Die hebben daar jaren werk aan gehad. Mijn oom Arjaan had nooit iets geleerd, hij was daar iets van sjouwerman of zo. Hij had een levenswerk aan het werk aan het Hospitaal, zo noemden ze de grote kerk altijd. De naam Hospitaal stamt nog uit de tijd van Napoleon.

Napoleon heeft vloeren laten leggen in die kerk en vroeger was er een verschrikkelijke ziekte, de Zeeuwse koorts. Daaraan zijn toen zo'n 700 mensen gestorven. Later hebben de Engelsen er ook in gelegen toen ze het veroverd hadden. Het leger was toen helemaal verzwakt. Doktoren konden toen nog bijna niets, aderlaten, ja dat konden ze. Onder die verdiepingen was het paardenstal van het regiment. Ik geloof dat er wel twee of drie vloeren in gelegen hebben. Later zijn er vreemden gekomen natuurlijk en toen werd het de Grote Kerk.

Er heeft er nog een toren op gestaan, maar het schijnt dat die afgebrand is. Vroeger heeft Veere 9000 inwoners gehad binnen de poorten. Nu zijn er nog zo'n 1000 inwoners.

Vroeger werden de huizen op de kaai verkocht voor fl. 50,00 en een fles jenever. Niemand wou die huizen hebben. Daarom zijn er toen zoveel huizen verkocht aan de schilders die naar Veere kwamen.

Heel vroeger heeft er aan de overkant van de kaai nog een arsenaal gestaan, daar bij die stenen beer. In 1860 of zo is dat afgebroken omdat ze de stenen nodig hadden voor iets anders. De admiraliteit heeft daar vroeger gezeten.

Vroeger moest je ook nog rekening houden met mist en eb en vloed. De vissershaven viel soms ook droog. Vooraan in de kaai was een damwand geslagen. Ieder jaar kwam de baggermolen. De geul werd uitgebaggerd en de zaten (waar je in getijwater een schip kon droogzetten) groeiden ook steeds aan. Met laag water kwamen die zaten bloot.

Mijn opa stak dat altijd af van tevoren, een heel karwei, en dan moest hij dat in die diepe geul gooien. Daar pakte de baggermolen het weer op. Een verschrikkelijk werk in de modder en alles met de schop. Wat hebben die mensen vroeger toch veel zwaar lichamelijk werk moeten doen. Met de komst van machines, motoren en robots is het voor de werkman veel makkelijk geworden.

Het enige wat nu nog steeds niet door machines gedaan kan worden is netten boeten. Netten breien kan wel, maar als er iets kapot is moet het handmatig geboet worden. Het is een heel precies werk, want alles moet precies passen.

Ook de mazen zijn precies geteld en moeten uitkomen. Vroeger hadden we katoenen netten en ook van hennep. Later werden ze van nylon gemaakt. Tegenwoordig zijn er van dyneemo, die zijn 10 keer zo sterk.

Toen er katoenen netten gebruikt werden, was het zaak om direct nadat de vis aan boord was je netten te drogen hangen. Binnen een paar uur konden de netten verrot zijn. De netten werden behandeld met cachou, een looistof houdende, organische kleurstof. Het werd gebruikt om te impregneren. Dat was toch rotzooi. Je handen werden er helemaal bruin of zwart van.

De netten moesten vrijdags in dat spul gezet worden en er een heel weekend in blijven staan, en als je dan zaterdags naar de meid wou had je van die bruine handen. Er was altijd heel veel werk aan de netten.

Die oude vissers hadden ook hun eigen radarsysteem. Ze wisten precies waar alle obstakels lagen. Die oude van mij stond ook altijd te kijken van die kerk moet niet in dan neepje vallen, want dan gaat het niet goed en zo. Mensen als mijn grootvader voelden aan het water waar ze zaten. Ik mocht als kleine jongen voorop staan om te kijken of er een tonnetje lag.

En dan vroeg die ouwe achterop: *‘Heb je dat tonnetje niet gezien, we zijn er vlak langs gegaan’*. Op het hoofd in Veere stond een lichttorentje en daar bovenop had je allemaal groene lampjes en rode glaasjes en zo. Het gedeelte wat naar Vrouwenpolder wees was groen, als het meer rood werd zat je niet goed. Dat was een soort richtpunt.

In Geersdijk hebben ze ook nog puf gedroogd. Dat zal zo in 1934-1935 geweest zijn. Frans de Muynck vervoerde toen de puf van Veere naar Geersdijk met een hoogaarsje. Dan werd alles met schopjes en mandjes geladen en gelost. Later is er in Arnemuiden ook een puffabriek gekomen. De puf ging naar Harderwijk naar de eendenfarmen, en later als diervoer. Het vismeel was blijkbaar ook geschikt voor dierlijke consumptie. De gedroogde puf ging in jute zakken en werden opgestapeld. En als ze dan opgehaald werden stond je ervan te kijken hoeveel muizen en ratten er waren. Dan liepen ze gewoon voor je voeten. Maar ja, je kon er ook geen gif strooien.

Voor Veere was het natuurlijk prachtig als iedere dag al die vissertjes achter elkaar binnen kwamen. Het was een hele drukte met lossen van vis, laden van olie en zo. Kapotte netten werden op de wal gegoooid. Indertijd lagen er toch wel een 40 hoogaarzen. Als kleine jongen ging je altijd naar de kaai. Je kon er zitten hengelen, soms wat vangen, een garnaaltje vreten. Er was altijd wel wat te doen.

Die vissers vonden dat niet echt erg, maar er waren er ook die die grote garnalen eruit stonden te vissen. Dat vonden ze minder leuk. Als die grote eruit waren, kregen ze een mindere prijs. Eerst de garnalen weg, dan kwam de puf auto. Er kwamen toen ook al bergen toeristen en die liepen toen overal zomaar door. En iedere morgen gingen die bootjes naar buiten.

In het najaar was het helemaal druk, allemaal garnalenvissertjes en ook nog peeboeren met suikerpeeën. Dat moest ook allemaal aan boord gekruid worden. Dat ging ook gewoon door. Die suikerpeeën lagen voor de Schotse huizen en in de spuikom. Dat was voor twee verschillende fabrieken. Dan werd er getarreerd. Er was tussen de peeschepen en de vissers nooit onmin. Dat ging allemaal zo makkelijk. Je had van die grote Kornet zeilschepen. Die konden hard varen, maar zaterdagsavonds lagen ze stil.

Dan kwam de schipper met zo'n groot zeilschip met twee masten, samen met zijn vrouw en heel soms met een knechtje, de kaai op. Die had al zo'n lamme arm, een zijschroef. En met hoog water moesten ze weer weg. Dat deden ze met behulp van een winch en een dun staal draadje. Dan stond ik nogal eens te kijken. Liefst gingen ze nog voor hoog water weg. Die peeën werden met van die grote kruiwagens aan boord gebracht.

Ik ben ook wel eens in de kaai gedonderd, het was toen halftij, dus het zal zo'n 3 meter geweest zijn. Ik zal toen zo'n 4 jaar geweest zijn. Ik viel tussen kaai en schip. Die peevervoerder Barendse is toen gauw aan komen lopen.

Ze konden me er nog niet zo gauw uit krijgen, want ze sprongen er natuurlijk niet achteraan. Ik weet nog dat ik er in gevallen ben, maar ik weet niet meer hoe ik eruit gekomen ben.

Ik weet nog wel dat er een kluitennet langs het schip hing. Ik ben naar huis gebracht door mevrouw Geijse, die woonde op de kaai. Dat was de vrouw van de kunstschilder Jan Geijse. Ik woonde toen aan het dijkje in dat oude rotkot. Moeder was niet thuis, toen hebben ze me onder het raam door geschoven en zo was ik binnen. Stinken deed ik niet, het water in de kaai was niet vuil. Het was gewoon zeewater.

Na mijn schooltijd ben ik meteen gaan vissen. Dat was een familie-traditie. Het was een rotfamilie van vaders kant. Ik ben aan boord gekomen en die ouwe wist je zo te manipuleren.

Er was niks, er was geen werk. En ik ben aan boord gekomen en nooit wat verdiend. Zaterdags gingen ze delen. Het schip was bemand met z'n drieën. En dan kwam ik erbij als vierde, eigenlijk was ik overbodig. Maar ja. Ik moest dan maar meevaren als student, als leerling voor niks.

Ik kreeg toen geen donder. Iedereen moest zijn eigen eten meenemen. Mijn grootvader en mijn ome Sander waren nog thuis, maar mijn vader die was getrouwd. Dus die hoorde daar niet meer bij. Die was met een afvallige getrouwd. Maar die ouwe hield alles wel een beetje bij, want hij was gek op zijn eigen familie. Mijn vader was zo geen beste. Maar goed, het was je vader.

vader Kobus Minneboo

Mijn moeder was een schat van een mens. Dat is net als mijn grootouders van moeders kant. Dat waren edele mensen. Die andere, mijn grootvader Minneboo, die hield er de wind onder. Sander was nog thuis en vader was getrouwd en dan gingen we vissen. Bij ons was er zoveel niet, maar ja, hij ging delen en hij had altijd wat meer, mijn grootvader.

Sander bracht dan altijd een kan melk mee en boterhammen en lekkere spek en zo. Soms kreeg ik wel eens wat maar niet dikwijls hoor. Maar ja, ik had niet veel nodig ook. Ik was altijd nogal zeeziek en dan lust je toch geen donder. Ik had geen functie aan boord, ik was van de straat af.

oma Leeman -Theune

Op een gegeven moment kwam er een baantje vrij, hoe vader daar aangekomen is weet ik niet. Ik mocht toen bij een aannemer de hele buitenmuur van Veere afbikken. Die moest opnieuw gevoegd worden. Die heb ik met Jan Roetink, dat was zo'n halve door-gedraaide. Daar moest ik dan voegen mee kappen van heel die torenwal, wel een kilometer lang.

Dan kreeg ik een gulden op een dag. Toen verdiende ik wat natuurlijk.

Dat was veel, fl. 5,50 in de week. Toen werkte je zaterdags tot 1 uur. Er waren weken dat vader het niet thuis bracht.

Een ander moest hij fl. 3,00 geven en wij kapten net zo hard en ik was er voor een gulden.

Ik zat dan de hele dag op een steiger en dan moest je de steiger weer wat laten vieren, en dan ging je weer verder.

Om 7 uur 's ochtends zat je al op die stelling. Ik was altijd blij dat ik om kwart voor vijf weg mocht. Dan mocht ik naar de smid om de beitels te laten slijpen.

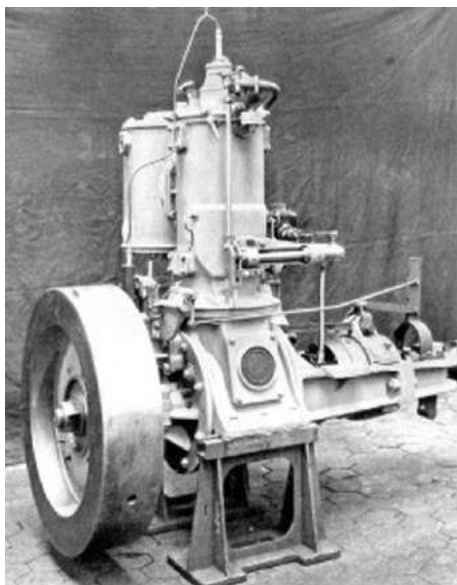

Dan heb ik de klok nogal wat horen luiden, is het nog geen 3 uur, nog geen 4 uur. Iedere keer sloeg ik mijn klauwen kapot. Dan deed je daar weer doeken rond.

Met zo'n vuistje sloeg je wel eens mis. Dan was het allemaal rauw vlees. Het enige wat je ertegen kon doen was nieuwe lappen erop. Meer kon ook niet want dan kon je niet zo goed kappen en zo. Zo ging dat toen. Gelukkig was het toen zomer, maar warm was het er nooit. Wat je uit die voegen kapte liet je maar vallen. Het was ook maar cement. Dat geeft niet. Dat was toch zand wat daar kwam. Dat was een eind hoor, die muur. En voegen dat konden wij niet. Daar had hij een arbeider voor, die kwam uit Nieuwland geloof ik. Een grote vent, die deed het voegen.

Omdat die aannemer zo goed betaalde moest ik niet meevaren. Maar toen was het afgelopen en ik moest weer mee aan boord. Nog tot in de oorlog heb ik gevaren met die ouwe. En ik weet nog nooit waar dat geld allemaal gebleven is indertijd hoor. Want toen hebben we zoveel verdiend in die schardijntijd. Als ze het eerlijk gespeeld hadden, maar dat hebben ze nooit gedaan, had ik zo'n fl. 500 à 600 in de week. Toen werd er gigantisch verdiend.

Die Arnemuïdenaars hadden allemaal een berg schuld en stikten van de armoe, soms zaterdags geen vreten bij wijze van spreken, vooral in de winter en die konden die schuld zo betalen. Ze hadden in de jaren dertig een nieuwe motor laten zetten, zo'n grote, een hoop ijzer met zo'n vliegwiel, zo'n Kromhout. Die kostte toch gauw tegen de fl. 2.000,00.

Kromhout motor

Die motor moest in het achteronderkomen, maar daar sliepen ze altijd. De plek in het vooronder, die was altijd maar open, moest dichtgemaakt worden. Daar moesten kooien in getimmerd worden. En als dan de motor erin moest komen, dan zakte je tot bijna onder water. Dus dan moest er opgeboord worden. En dat kostte ook een berg geld. Dan moest er een lier op komen,

want je kreeg grotere netten en boorden en al die dingen meer.

Dat moest ook betaald worden. En ze hadden geen geld, maar het werd toch betaald van het een of ander. Of ze nou bij een boer leenden of zoiets.

Toen mijn opa een “stuurhut” liet bouwen, nou ja, het was niet meer dan een schotje, dan kreeg je een soort kuip om in te staan en 's winters had hij een stelling gemaakt dat er een petroleumlamp onder brandde. Dan had je tenminste warme voeten. Van een oude deken werden wanten gemaakt. Die waren warm en als je ze in het water deed gingen ze broeien. Dan waren ze helemaal warm.

Veere 24

Het schip was borg natuurlijk als er iets bekostigd moest worden. En dat liep natuurlijk door, die hadden ze nooit af kunnen lossen, want zoveel verdienden ze niet. En toen is die oorlog gekomen en in tijd van veertien dagen konden ze het afbetalen.

Zoveel werd er toen verdiend. Er werd ook veel geluld in die tijd. Als het geen weer was om te

varen stonden ze allemaal bij elkaar te ouwehoeren.

Omdat er toen zoveel verdiend werd heeft Landa uit Bergen op Zoom een schip gekocht voor fl. 2.800,00. Ook een oud rotzootje natuurlijk. Hij ging vissen, hij kwam terug en hij had het verdiend. Zo ging dat toen. Dat was gigantisch. Als je toen film gehad had, dat was is 1941 of 1942 ongeveer, dat hadden ze toen eens op moeten nemen in Veere. Voor de oorlog had je op de kaai van die grote betonnen plekken waar je de puf op mocht kiepen en dan werd dat gewogen en dan ging het naar de puffabriek.

Maar toen kwam iedere dag de zilervloot binnen en dat moest allemaal met een mandje gelost worden. De ene had een ton, sommige hadden 3 ton, en wij hadden soms wel eens 5 ton, want wij hadden een groter schip.

Kun je je voorstellen, al die schepen daarbinnen? Maar dat moest ook gewogen worden. En dan hadden ze overal weegschalen georganiseerd, zoals bij boeren, maar al die boeren verdienden er ook aan. Want al die boeren moesten de schardijn naar Middelburg rijden. En dat ging dan op wagens of vrachtwagens.

Maar bij iedere weegschaal moest ook een vent staan om te schrijven, dus het kan wel dat iedere dag dat er gevist werd, het was een drukte. Heel Veere stonk ook naar de schardijn, want iedereen at schardijn, gebakken, braden, afijn, noem maar op. Wij deden een vat vol schardijn in het zout dan, voor de winter. Voor de tijd dat er geen was.

Schardijn "de Zilervloot"

Dat moet toen in Veere een gigantisch iets geweest zijn. Iedere dag al die schardijn, het was mooi hoor. Als je die vangt, dan komt er een hele stroom met zilver aan dek. Prachtig. Soms viste je mis, maar soms zette je een ton of 5/6 binnen met die dingen. En dat moest gauw gebeuren en dan had je niet dat zware tuig.

Dan moest je iedere keer een stuk ketting er onder doen en dan haalde je dat op. En zolang de beestjes levend waren, dan bleven ze drijven, maar als ze doodgingen, zonken ze. Dan wist je ze niet meer boven te krijgen. Dus dat moest gauw gaan. Dat is een toestand geweest toen. Dat was hard werken. Vroeger visten we ook wel eens schardijn, maar dan werd dat op het land gegooid als mest, maar nu gaven die moffen (Duitsers) er twee kwartjes voor.

Als je dan een ton of 2/3 had, dan waren dat bedragen!! Waar dat geld later gebleven is, ik weet het niet. Ik weet wel dat we met de Veere 24, waar ik toen op voer, na de schardijn naar de Rode Vaart bij de Moerdijk gegaan om het schip helemaal te laten verbouwen. Dat scheepje was niet meer van die tijd, er kwam een stuurkotje op en al die dingen meer. Dat kostte geld natuurlijk. Maar bij ons heb ik er niet veel beelden van gezien.

de VE 24 in de haven Veere

We hadden het thuis ook wat beter, we zijn nooit wat tekortgekomen. Ik ben nooit met vader mee geweest om mijn deeltje te krijgen. Dat deed die ouwe altijd. Mijn opa zal wel geklaagd hebben en dan zal die ouwe wel gezegd hebben, laat hem maar een beetje zitten. Vader was meer voor zijn eigen familie als voor ons.

Tijdens de eerste wereldoorlog zijn er ook veel Belgische vissers naar Veere gevlucht. Een paar zijn er blijven hangen, en een aantal is teruggekeerd. Ik weet nog wel dat ik als klein jongetje meeding op de schardijnvangst en als we dan in België waren gingen we wel eens van die lui opzoeken.

Ik weet nog dat we met een hondenkar naar een boer gingen, Arjaan de Buck. Die woonde toen naast mijn grootvader in de Oude-straat.

Hij had een eindje buiten Veere een lapje grond zoals zovelen, zomaar een honderd roeden of zo. Sommigen hadden een stuk bermkant voor hooi of zo voor een geit. Dan moesten we tot tegen donker aardappels

hondenkar zoals die van De Buck

uitdoen. Dat deed je toen soms

nog in november, in de blubber. En als het donker was moest je met een stallantaarn op de kar naar Veere terug.

Dan kreeg je weer een kwartje. Die boer kon ook niet meer geven. Frans Schiffart werkte bij de gemeente en bij hem mocht ik altijd aardappels uitdoen. Daar kreeg ik altijd een mud of 3 aardappels. Die bracht hij dan thuis en dat was wel goed.

Frans was toen al een oude vent, maar ja, dat was je natuurlijk al vroeg. Ik geloof dat hij nog maar een jaar of 45 was en hij leefde nog bij zijn moeder in een heel klein huisje. Hij is later nog getrouwd met een wijfje dat overgebleven was. Ik ben toen ook uitgenodigd op de bruiloft. Dat was een boerenbruiloft, maar het was goed. Frans had een goed vrouwtje. Ik heb er nooit geen kinderen meer bij gezien. Frans ging iedere week de rioolputjes schoonmaken met zo'n bak en overal grasmaaien met zo'n handding.

Arjaantje Prul, netjes gezegd Arjaantje Geldof, moest de klok opwinden. Frans moest ook de vlag ophangen bovenin de toren in die peer. Wij mochten dan mee om die eruit te halen. De vlag er in steken ging altijd al voor achten, daar waren wij niet bij. Je moest dan tussen die bellen door en met een trapje kon je in die peer komen. Nu zou dat niet meer mogen.

*Onno Mollenkamp
(1969)*

Ik was bevriend met Onno Molenkamp, die is later toneelspeler geworden. Onno kwam in de zomer in Veere logeren en bij ten Klooster mocht hij hengels gebruiken. Ten Klooster had een heleboel hengels, maar viste zelf toch niet. Zelf was je gewend met een stok en een dobbertje, maar nu had je spullen. We gingen dan achter de sluis vissen, daar vingen we wel eens een palinkje.

Op een gegeven moment hadden we eieren gevonden en die hebben we toen kapot gegooid. We konden toen drie weken niet achter de sluis komen. Die eieren waren rot en stonken, dat was verschrikkelijk. Nooit geweten dat het zo kon stinken. Ik weet niet meer of het kippen- of eendeneieren waren.

Als ik eens tandpijn had moest ik naar een tandarts. Moest er een tand getrokken worden, dan moest dat zonder verdoving, want dat kostte fl. 2,50 en dat geld hadden we niet.

Vader heeft het eens gehad dat hij een ontsteking aan zijn neus had, maar daar konden ze niet bij. Dan moest er eerst een tand getrokken worden en door dat gat moesten ze er dan bij kunnen. Daar moest hij in de winter op de fiets voor naar Vlissingen. Hij heeft toen afgezien hoor.

Vader had vroeger een maat, Barend van Beveren. Die had een ongeluk met de motorfiets gehad en heel zijn onderbeen zat onder het asfalt en andere troep. De dokter kon er niets meer van maken en moest een stuk afzetten. Maar van Beveren heeft zoveel stennis gemaakt dat het tot onder de knie werd afgezet en het ging goed. Hij klom later zelfs in de mast met zijn houten poot.

Zus Liza heeft nog wel eens verkering gehad met Wim Rooze. Wim had indertijd op een mijn getrapt en hij was daardoor een been kwijtgeraakt. Hij sliep toen bij ons en toen ik 's nachts thuiskwam lag er een poot. Ik schrok me rot.

Vroeger in Veere was het een allegaartje. Er was landbouw, visserij, werk bij de garnalendrogerij. Maar ja, visserij was geen werk. De vrouwen in Arnemuiden zeiden altijd: *“Mijn man werkt niet, die vist”*.

Er lagen zo'n 40 scheepjes met gemiddeld 4 man aan boord. Er liepen veel Arnemuidenaars in Veere. Zaterdags en zondags gingen die naar huis. Het mooiste van Veere was toch wel dat de vissers zowat iedere dag binnen kwamen. Garnalen werden gelost en naar de vismijn gebracht.

De kleine garnaaltjes gingen naar de puffabriek. Die puffabriek stond buiten Veere en als de wind een beetje westelijk was, dan stonk het verschrikkelijk.

Ik heb zelf ook nog op de puffabriek gewerkt. Dat was voordat ik op het veerbootje ging. Je stonk dan verschrikkelijk. Maar het betaalde goed. Dat was na de oorlog.

Voor 1930 waren het allemaal zeilbootjes, tenminste 60%. Daarna zijn de motoren gekomen. Mijn grootvader had in 1918 al een motorbootje gekocht.

Die zeilhoogaarzen moesten 's nachts allemaal de haven uit en 's avonds of 's middags moesten ze weer naar binnen. Zij vingen dus minder dan de motorbootjes.

Iedere dag moest je om een uur of 3 binnen zijn, want de vis en de garnalen moesten nog naar Arnemuiden om verkocht te worden. Het moest wel snel gebeuren want er was natuurlijk nog geen ijs. Tenminste, dat werd nog niet gebruikt.

Als alles binnen was ging de jongste bediende naar de slager om een '*tupje ietewat*' voor op de boterham. Dat is Arnemuids voor beleg van een dubbeltje, worst of kaas. Dat werd van de besomming betaald. Dan werd er een pot koffiegezet beneden en dan werd er zomers aan dek koffiegedronken en brood gegeten.

Tegen een uur of 7 of 8 moesten ze toch weer naar beneden in dat kotje om te gaan slapen en dan was het bloedheet. Het luikje mocht niet open, hooguit een stokje ertussen voor de frisse lucht. Maar als je de hele dag gewerkt had, sliep je toch wel.

Bijstand van de katholieke kerk kregen wij niet, mijn vader was katholiek. Van de andere kerk kregen we wel een heel klein beetje, een rijksdaalder met de Kerst. Wij kwamen ook nooit in de kerk. Een week of 4, 5 voor de Kerst ging ik naar zondagsschool. Dan kreeg je met de Kerst een sinaasappel en een bekertje chocolademelk.

Dan kreeg ik ook nog wel eens een cadeautje. Dat was dan iets wat gemaakt was door de vrouwenvereniging of zo. Ik kreeg altijd iets van een hemd of zo, een buitenmodelletje, iets wat veel te groot of te klein was. Want het was toch maar voor die goddeloze.

Als je goed je best deed, maar dat deed ik niet, kreeg je ook nog een boekje. Je moest dan iedere zondagmorgen naar de zondagschool bij de vrouw van de dominee.

Dan moest je een psalm uit je hoofd leren. Als je dat dan kon kreeg je een briefje en als je 10 van die briefjes had kreeg je een mooi plaatje. Bij 10 van die plaatjes, dan had je al heel wat psalmen geleerd, dan kreeg je een bijbeltje. Dat werd dan bij kerstdag uitgereikt, maar dat heb ik nooit gekregen.

We gingen naar zondagschool omdat we moesten. Dan waren we weer even van de straat. Mijn moeder was protestant, die deed er niets aan. Mijn vader was katholiek. Dat huwelijk is nooit goed geweest. Mijn grootvader kwam uit een heel katholiek gezin. Ze waren met 4 broers uit Philippine gekomen naar Veere gekomen in 18zoveel en dat waren allemaal straffkatholieken.

Mijn vader zijn grootvader was Kobus Minneboo. Philippine was aan het dichtslibben. Deze Kobus had toen 4 jongens en een paar meiden toen hij naar Veere kwam. Het was eigenlijk ook wel vernederend. Het werd natuurlijk door de notabelen verzorgd, van die boeren en zo.

Toch was het ook wel mooi met die kerk. Zondagsmiddags stond er altijd een ploegje op de hoek van de straat om olienootjes te eten. Ik was daar natuurlijk ook altijd te vinden.

En als dan de kerkgangers voorbijkwamen was het toch een mooi zicht met die vrouwen die mooi in dracht waren. Dan kwamen ze met van die koetsjes. Die koetsjes werden in het Achterstraatje of bij Vermeulen gestald. Er kwamen niet veel mensen met een koetsje, de meesten kwamen lopend. Toen waren er best een hoop afgescheidenen, die waren oud Gereformeerd.

In de winter kwam er geen geld binnen en in de zomer was het ook al niet denderend geweest. We kregen dan bonnen van de gemeente voor 15 broden in de week.

Die mochten we bij de bakker inleveren. Bij de slager konden we om 2 kg spek en een paar pond reuzel. En daar moesten we het mee doen. We waren met z'n vijven thuis, later met z'n zessen. In 1936 kwam er nog een bij.

's Maandagsmorgens om half 12 mochten we dan een pakje of 4 margarine (regeringsboter) afhalen op het stadhuis voor 11 cent.

En soms waren er blikken vlees voor 36 cent. Die blikken vlees waren verschrikkelijk lekker, ik wou dat die er nog waren. Er waren mensen die het goed hadden, die wilden voor 50 cent zo'n blik van ons kopen. Die blikken kwamen allemaal via de regering.

Er was een tante die in Den Haag werkte bij een rijke dame en die had het goed. Dan werd er met de Kerst een pakje opgestuurd voor zijn allen en er zat ook een doosje Ringers bonbons in. Er stonden toen spullen op tafel van de beste zaken. Jan Kasse van de kerk kwam toen binnen.

Moeder ging toen nog wel eens naar de kerk. En uit liefdadigheid kregen we dan een rijksdaalder met de Kerstdag omdat ze wisten dat wij het niet breed hadden. Toen Jan Kasse dat allemaal op tafel zag staan was het van: *'Hier moet ik niet zijn, hier is weelde'*. Het is dat ze die rijksdaalder nodig hadden, anders was Jan Kasse buiten gedonderd.

Ik geloof wel dat wij vroeger wel eens een kerstboom hadden. Daar kwam je dan via via weer aan. Toen waren de kerstbomen niet zo duur en we hadden toch een hoop schuld, dus er kon nog wel een beetje bij. In de winter werd er altijd een hoop schuld gemaakt en in de zomer werd die afgelost.

Ik heb nog geweten dat er bij ons in Veere een oude motor stond, ik was nog maar een jongetje. Het was een echte oude motor, al zo'n 20 jaar oud. Die kon niet meer rijden. Je had vroeger bij ons ook een Harleyclub. Dat waren er zo'n stuks of 7.

Arjaan van der Hooft had er een, Arjaan had kinderverlamming gehad. En mensen die geld hadden, die hadden zoiets.

Ik heb de autobranche een beetje op zien komen. In Veere kwamen natuurlijk nogal exclusieve lui en die hadden allemaal zo'n auto.

Horch 350
(Horch Museum, Zwickau (Germany))

In Veere kwamen vroeger rijkelui met een Rolls Royce. Dan had je ook nog een Horch, dat was een Duitse wagen. Hitler reed later ook in zo'n mooie wagen. Dan is het nu maar blik.

Mevrouw van Veen, de vrouw van de directeur van de RVS verzekeringen, die kwam met

zo'n grote Horch. De chauffeur in livrei en met pet zat afgescheiden. Het was een prachtige auto met glas aan de kanten en zo. Daar heb ik ook wel eens mee meegereden. Dat was toch wel mooi.

Toen was ik nog maar een jaar of 8. Karel van Veen was een schilder en die deed nooit veel. Hij gaf veel schilderijen weg. Hij hoefde het niet voor de centen te doen, want zijn vader was schatrijk. Zijn moeder kwam iedere maand geld brengen. Met die zoon van hen was ik bevriend.

Dan gingen we in de jaren dertig in de zomer kamperen in de duinen. Dan werd er "gekookt" op een houtvuurtje. We stonden dan met een paar tenten bij elkaar. Er waren ook een paar oudere Middelburgers bij, die waren al begin de twintig.

Ze hadden kano's gemaakt van krantenpapier. Een frame en iedere keer een laagje krantenpapier en weer maar plakken, een laagje en weer plakken. Op het laatst ging er een lak- en een vernislaag overheen, zodat ze bleven drijven. Ze wogen niets en bleven toch drijven. Ik had er een die een beetje lek was, maar ik had een busje bij me om water te scheppen.

Dan gingen we van Vrouwenpolder naar de andere kant, naar de hoge duinen. In de oorlog hebben de Duitsers daar een bunker laten bouwen. Later zijn die duinen helemaal afgekalfd, bij stukjes en beetjes en op een gegeven moment is ook die bunker ten onder gegaan. Bij de droogmaking na de oorlog is er nog een caisson op die plaats gestrand. Die is ook helemaal weggezakt.

Bij van Veen dienden twee meiden, Jans Luijk een prachtige boerenmeid, en Tine Mallekote, een inboorling uit Zuid-Beveland, ook in klederdracht. Die twee dienstmeiden heeft hij ook nogal eens geschilderd. Van Veen was een hele goede fijnkunstenaar. Als hij een schilderij van een vrouw maakte, dan leek ze er ook op.

Hij heeft echter weinig naam gemaakt. Dat wou hij ook niet. Zijn vader was dood, maar zijn moeder had geld zat. Zijn vader was directeur of eigenaar van de RVS geweest. Dat waren de notabelen uit Rotterdam. Als jongetje speelde ik wel eens met zijn zoontje. Dat zoontje mocht alles en was zo verwend als de pest. Dan mochten wij ook wel eens op zijn atelier komen. Dan speelden we tussen al die mooie schilderijen. Hij heeft later ook nog een staatsieportret van de koningin Juliana gemaakt.

Soms stonden er oude racewagentjes op de Markt. Het waren allemaal rijkelui, zoals Fokker en Viruly. De laatste was een beroemde piloot van de KLM. Hij heeft de eerste reis naar Indië gemaakt.

Die kwam ook bij Jo Geschiere en Heine Verlinde. Piggelmee en zijn vrouwtje noemden ze die. Zij kon ontzaglijk goed koken.

Toen de vliegtuigfabriek nog in Veere stond van Fokker, kwam meneer Fokker ook regelmatig bij Jo eten. Heine was visserman, maar hij deed niks. Hij zette een fuikje, ging met een bootje, en een beetje scharrelen met botnetjes samen met zijn broer.

Er was een hele familie van Verlindes. Maatje Verlinde, dat is de vrouw van Jan Verburg, die in Colijnsplaat in café Juliana zat. Maatje had nog een zuster die in Middelburg woonde. Haar man was in de muziek. Dan had je ook nog de kromme Peet. Dat was een beetje buitenbeentje, hij was NSB-er in de oorlog. En dan had je Jan en Heine Verlinde, och er waren er zoveel. De laatste, Jo Verlinde, is onlangs gestorven. Die was met Lein Wallenburg getrouwd, iemand met wie ik in Duitsland gezeten heb.

Als je eens nagaat wat er allemaal woonde in Veere. In mijn tijd had je ook Sjaan Luijk, die was nog helemaal gekleed in de stijl van 1914 met een pothoed op en zo. Ze had geen geld om andere kleren te kopen. Dat mensje moest tot haar dood toe werken, scholen schoonmaken en zo en voor de kachels zorgen in de winter.

We hadden een kolenboer in Veere, wel meer, een stuk of twee, drie geloof ik. Die leverde nogal veel kolen aan de vissers. De vissers hadden nogal wat kolen nodig om garnalen te koken. Die had een ouderwetse woning in de Kapellestraat in gebruik als kolenpakhuis.

En boven in de woning werden kachelhoutjes gekapt. Dat deden wij als jongens graag. Deze kolenboer bracht ook kachelhout aan boord, want iedere morgen moesten de fornuizen aangestoken worden. Daar moest ook de koffie op gekookt worden in een caffè peur en dat moest droog hout zijn. Dan een beetje petroleum erop en een beetje kolen en dan ging de kachel branden.

Dat moest ook in de zomer. Die koffie werd de hele dag gedronken. De ketel stond daar de hele week. De koffie werd gekookt, dan ging er een schep koffie op. 's Maandags was die koffie nog lekker, maar de pot werd niet schoongemaakt. Alleen op vrijdag.

Zwager Jo van der Stel is toen ook nog eens bij een Arnemuidenaar gaan varen en Jo maakte toen de koffiepot schoon. Dat zat toen helemaal niet goed.

Jo was altijd nogal netjes en zaterdags gingen die Arnemuidenaars naar huis. Jo dacht het voorondertje eens schoon te maken. Dat was allemaal lichtblauw, Arnemuidens lichtblauw. Maar dat was bruin geworden van het roken en zo. Jo had het zaterdags helemaal uitgesopt en het blonk weer. Hij kreeg te horen dat hij het maar niet meer moest doen, want Gilles voelde zich niet meer thuis. Dat was in de jaren 1930-1940.

Jo van der Stel

De mensen waren gauw oud. Ik kende enkel maar de Arnemuidenaars die in Veere kwamen. Maar die zagen eruit, helemaal verweerd. Hele dagen in het buiswater en in de buitenlucht. Toen waren ze toch nog maar een jaar of 60. Ze moesten natuurlijk wel lang doorvaren. Van die verweerde koppen zoals Vincent van Gogh ze nog wel eens schilderde. Ik heb veel van die ouwe gekend.

Die hadden van die mooie namen: *Blikoortje*, *Loekesei* dat waren toen bekende namen in Arnemuiden. Er was ook een *Aartje*, en *arme Jaap* en die kon liegen of het gedrukt stond. Als we ergens verwaaid lagen kwamen ze allemaal bij ons aan boord in het grote vooronder. Dan zat ik daar natuurlijk ook bij. *Groene Job* was ook zo'n figuur met een verweerde kop en een ringetje in zijn oor, een druipneus, tatoeage en zo. Dan kwamen de verhalen los.

Ik heb nooit een tatoeage gehad. Mijn maats hebben het allemaal laten doen. Op zo'n obscuur zoldertje in Bombay. Toen had je nog niet zoveel van die tattooshops. De zeelui wisten toen wel waar ze moesten zijn. Maar ik kon de verleiding gelukkig weerstaan.

In Veere stonden veel grote huizen. Toen de Morels kwamen hebben die ook zo'n groot huis gekocht. Die hebben een huis op de Kaai op laten knappen. Op de Kaai stonden wel meer van die grote kotten, maar daar kon een gewoon mens niet in wonen. Die waren 's winters niet warm te krijgen, daar ging de wind dwars doorheen. Wij hebben nooit op de Kaai gewoond. We zijn wel vaak verhuisd. Of dat nou door huurschuld kwam of zo, dat weet ik niet. Waar ik geboren ben was ook een rotkot. Dat is nu een prachtig huis.

Daarna zijn wij naar een heel groot huis verhuisd met een grote voorkamer en een achterkamer. Dat was in de Warwijcksestraat. Er was een lange gang en dan kwam je in een speelkamer en daarachter was de keuken. Daar stond een heel groot gemetseld fornuis met een ijzeren deksel op. Het is nu een mooi huis, helemaal verbouwd. Toen zijn we weer verhuisd, dat was zo'n oud kot.

Daar regende het buiten net zo hard als binnen. Toen had je nog geen mooi afgewerkte muren, dat waren betingelde muren met jute waar behang over geplakt werd. Boven was het niet beschoten, je keek zo tegen de dakpannen aan. Het was een hele grote zolder en vader had daar duiven. Dat stonk altijd als de pest daarboven.

Dan hadden we nog een garage, daar had vroeger een bodewagen in gestaan. Daar was geen vloer meer, dat was gewoon een put. Die regende in de winter altijd vol. Het was een verschrikkelijk kot om in te wonen. Je had een lekkend dak boven je hoofd.

Daarna gingen we naar een woning van Jan Blik, voor die tijd een mooie woning. De woning was niet groot en je kon niet achterom, je moest met alles door de gang. Dat was in een klein straatje, Oliemolenstraatje, daar was een rijtje huizen gezet.

Veere heeft vol gestaan met huizen. Veere heeft 9000 inwoners gehad en de omtrek binnen de wallen was niet zo groot. Maar heel Veere was volgebouwd. Ook aan de overkant van de Kaai, maar dat is allemaal afgebroken. Daar zijn later rijtjeshuizen gezet en daar hebben de Belgische vluchtelingen indertijd nog in gezeten. Er waren ook nog een stuk of 6 rijtjeshuizen op het schoolplein gezet en in een daarvan hebben wij gewoond. Bij ons stond er nog een boerenschuur achter met koeien en paarden. Dat was een gewoon boerenhof. Daarom konden wij niet achterom weg.

Alles moest door de voordeur. Nou hadden we geen fietsen, dus dat was niet zo erg. Maar ook de kolen en de beeremmer moesten door de gang. Soms was je wel eens vergeten de emmer naar voren te brengen en dan moest je dat de volgende week doen. Dan was hij nogal vol. 's Morgens om 6 uur kwam altijd de boldootkar (strontkar) voorbij. Er waren er ook die hadden tonnetjes en daar kwam Simon Flierenburg om met zijn kruiwagen. Daar kreeg hij een kwartje of zo voor.

Dan had je van die figuren zoals Kees de Buck, hij was ook wagenmaker. Kees haalde altijd de vuilnisbak op. Hij had een groot paard, Prins. De een deed het afval in een emmer, de ander deed het los, en dat ging allemaal op een open kar. Ook de as uit de kachels ging daarbij. Die kar had hij zelf gemaakt. Later heeft hij in de schuur nog een soort bandenwagen in elkaar geknutseld. Daarmee ging hij met sinaasappels leuren. Die mensen probeerden vroeger alles om aan de kost te komen.

Met die afvalkar moest hij een dijk op en dan was het van: “*Allez Prins*”. Maar Prins was nogal sterk en trok het hele onderstel er vanonder. De troep werd wel opgeruimd. Dat was toen zo’n figuur als Thomas Visser, ijzerhandelaar, in Colijnsplaat. Kees de Buck had ook zo’n kot met troep erin.

Er waren wel mensen die vast werk hadden, maar de rest had zomaar los werk en soms ook niet.

De sluiswachters en die van het veerbootje hadden vast werk. Dan had je nog het mijnenmagazijn dat was van de marine. Die waren uit Hellevoetsluis gekomen. Die lui zaten in de Oudestraat waar nu het snoepwinkeltje zit. Maar die lui hadden ook vast werk.

Het gebeurde wel dat er mensen ingehuurd moesten worden en dan kreeg je fl. 3,00 per dag.

Bij Waterstaat moest er 1 of 2 keer per jaar gepeild worden en dat ging met een roeiboot. Met een lood werd er iedere keer gepeild. Er moest ook in de Kaai gepeild worden. Dan had je een stuk of 5 roeiers nodig. Ik ben ook nog wel eens mee geweest. Dan kreeg ik fl. 3,00. In Vrouwenpolder werd ook gepeild. Dat was voor Polder Walcheren. Dan roeide je van de veersteiger naar Vrouwenpolder. Met de stroom ging je weer terug naar Veere.

Mijn grootvader heeft altijd goed werk gehad. Er was een kantonnier van Waterstaat in Veere en daar was hij mee bevriend. Iedere week kwam de opzichter op zijn motorfiets. Dat was zo’n grote vent. Mijn opa kwam dan bij ons en dan zorgde hij dat hij 2 kwartjes gaf voor een puzze (emmer) vis. Die verkocht hij weer door aan die opzichter en aan Ko Verstraate. Mijn grootvader had geen vast werk, maar als er dan een mannetje nodig was op de sluis of zo, dan deed mijn grootvader dat. Ook op het veerbootje naar Kamperland viel hij in voor b.v. een zondagsdienst. Dan had hij ook weer fl. 3,00 per dag.

grootvader Leeman

Een keer per jaar kwam Bos Kalis om het kanaal en de kaai uit te baggeren. Dan moest mijn grootvader mee als waker met die sleepboot en die bakken om te kijken of ze alles wel op de goede plek neergooiden.

Voor de Oostwating was een diepe put, daar moest die blubber gegooid worden.

Daar werd hij ook voor

betaald. Van Bos Kalis kreeg hij ieder jaar een grote wagen met kolen. Mijn opa had een groot kolenkot en dat werd helemaal volgegooid. Grootvader was een geziene persoon daar.

Wij kregen ook wel eens stiekem kolen van mijn opa. Hij zag ook wel dat wij armoe hadden.

In 1934 of 1935 werd de Veerseweg aangelegd met klinkers. Dat zand kwam allemaal in Veere aan. Dat werd met bakken gelost.

Er waren dan een hoop vrachtwagens gecharterd. Er waren ook Fordjes bij met een benzinemotortje, die konden zomaar 3 kruiwagens laden. Die verdienden er allemaal wat aan. Die auto's reden nooit harder dan 40-50. Het heeft lang geduurd eer die Veerseweg klaar was. Iedereen die een vrachtautootje had werd gecharterd. Een benzinemotortje erin, een open laadbak, een kuub zand erin en zo ging het weer voort.

Er was een vaste ploeg die peeën reed. Maar in de winter hadden die niks. Dan stikten ze van de armoe.

Dan moesten ze naar de werkverschaffing. Die van de werkverschaffing waren rot lui, want de wethouder dat was de baas over die werklozen.

En dan voor die paar rotcenten. Dan moesten ze van die kinderkopjes kapot kappen om macadam te maken. En dan in de koude rotwind lieten ze de stenen een beetje heen en weer brengen. De mensen werden uitgebuit.

Die wethouder had nogal een mooi huis met een mooie deur en dan hadden ze 's nachts nog eens carboleum tegen aan gegoooid. Uit protest natuurlijk.

Bij de vissers was er in de winter niks te vangen en ze hadden geen geld. Er waren maanden dat er geen inkomen was. Mijn grootvader liet vader dan zondags wel eens op het bootje varen, dan had hij nog fl. 3,00. Maar van de visserij had je dan niks. De winkeliers kon je dan ook niet betalen.

Vroeger was de vismijn in een oud pand aan de Kaai. Het kot was helemaal uitgebroken. Zeven deden ze met een machine die je met de hand moest aandrijven. Iedereen die garnalen aanleverde moest zorgen voor iemand die aan de machine draaide. In 1936 ging het zo slecht met de visserij dat de regering zich er mee bemoeid heeft.

Toen is er een of andere organisatie gekomen waar je aan leverde. Die organisatie verkocht dan ook weer, maar ik weet niet meer precies hoe dat allemaal ging. Je mocht dan ook niets meer voor jezelf meenemen.

In de zomer ving je veel, en dan mocht je bijvoorbeeld maar 60 kg leveren. Iedere avond om een uur of 7 werd het aangeplakt op een bordje wat daar hing. Daar zorgde Poppe voor. Hij schreef altijd op hoeveel kg ieder schip moest leveren. Dat ging ook naar de capaciteit van het schip. Omdat wij een 40 pk-motor hadden mochten we altijd een beetje meer leveren, 70 kg of zo. Dan waren er lui die bij Poppe een bestelling hadden gedaan.

Het gebeurde natuurlijk wel dat je veel meer ving. Dat ging dan allemaal in de puf. Het mocht niet, maar vader kookte dan natuurlijk een mandje garnalen voor zijn eigen. Dat bracht hij dan thuis en als ik dan uit school kwam moest ik dat uit gaan leuren.

De oude visbennen werden achter een oud huisje gegooid. Toen ik pas aan boord was moest ik altijd zorgen voor houtjes om te stoken onder de garnalenketel. Ik heb daar heel wat van die ouden manden weggehaald. Die brandden goed. Toen die manden op waren moest ik natuurlijk weer kachelhoutjes gaan kappen. Om de garnalen te koken waren er ook veel kolen nodig. Dan kwam iedere dag de kolenboer aan boord.

In de Kapellestraat naast het café was een huis, nou ja, het is een prachtig huis geweest, maar toen was het een kolenpakhuis. Boven werden toen de kachelhoutjes gekapt. Dat heb ik ook veel gedaan met mijn maats. Dat waren allemaal houtrestjes van een houtbewerking fabriek of zo.

O.L. Vrouw ter Sneeuw, Kaai 33, Veere
uitging, stond heel de familie nog even buiten te praten. De dames gingen mooi aangekleed weer naar huis.

Toen de familie Minneboo uit Philippine kwam, kwam er ook een familie de Rooy mee. Ze stichtten hun eigen katholieke kerkje op de Markt of op de Kaai gezet. Iedere zondag-morgen was er dienst. Dan kwam er een kapelaan uit Middelburg of zo. En als dat kerkje

Toen de familie Minneboo weg ging is dat kerkje opgeheven. Het kerkje op zich bestaat nog wel, daar hangt nu sinds 29 mei 2010 het monument voor de redding van de Ebro tegen. Het is nu een winkel. Van binnen kun je nog wel een beetje zien dat het een kerkje was.

We hadden ook een eigen begraafplaats op Zanddijk. Die oude begraafplaats is later een monument geworden. De begraafplaats blijft bestaan, ze doen er niets meer aan. Een heel gedeelte is gewijde grond, daar liggen de katholieken. Ons eerste kindje dat doodgeboren is, moet er ook ergens liggen maar ik weet niet meer waar. Er staan op sommige plaatsen ook alleen maar houten paaltjes. Mijn goede grootvader en grootmoeder liggen er ook. Die zijn in de ramp allebei verdronken. Er staat ook een monument voor de gevallenen uit de oorlog. Er is ook een grafkelder, daar ligt de burgemeester. Ook wethouders zijn er begraven. Het wordt netjes onderhouden. Het gewone kerkhof is een eind verder.

Begraafplaats Kerkhofring Zanddijk

Francies Minneboo 1878-1955

Eliza Commelin 1879-1964

Moeder had in de kast een potje staan van hoedje wip, dat spelletje, en daarin had zij een paar centen. De rest van het geld was al uitgegeven aan huishuur enzovoorts. In de garnalentijd bracht vader een mandje garnalen mee, en dan ging ik met garnalen leuren.

Soms had ik wel fl. 1,75 à fl. 2,00 in tijd van een paar uurtjes in Veere. Dat was voor die tijd best veel geld. Op den duur ging ik verder dan alleen Veere. Niet zoveel verder want het was maar met een emmertje of een kruiwagen. Verder werd er veel garnalen gepeld. Meestal deed je dat met een man of 4 of 5. Dat deed je tot 's avonds een uur of 8.

Door de week kon je daar een paar gulden mee verdienen. Daar kocht je dan van wat je nodig had, schoenen of zo. Maar ja, op den duur kwam de warenwet erbij, die had je toen ook al. Dat mocht toen niet meer op het tafelzeiltje, dat moest op een triplexbord. Niet dat dit schoner was. Maar de stank ging niet in dat triplex zitten. En dan moest er ook nog een bakje water staan om je handen in af te doen. Het waren natuurlijk allemaal zwarte verdiensten. Het betaalde wel niet zoveel, maar alles was meegenomen. Je zat lang te pellen en als het 7 uur was, was het: ga nog maar een emmer halen. En dat deed je gewoon thuis.

Er was wel een soort personele belasting, ieder dorpje had zijn eigen kommies. Die kwam dan eens kijken hoe het met het huisraad stond en zo en aan de hand daarvan werd bepaald hoeveel iemand moest betalen.

Ik geloof dat het in 1934 was dat we elektrisch kregen en voor die tijd was het gas of petroleum. Een paar jaar later kregen we ook nog water. Dat was maar een kraantje in de gang. Voordien moest je water halen uit de regenbak. Als die bak leeg was, moest je naar het Hospitaal, de grote Kerk noemden ze zo, die had een grote kelder en achter de kerk was ook nog een grote kelder waar water in stond. Dat kostte fl. 0,01 per emmer.

Wij haalden dan een vat van 200 liter en dat rolden we dan. Dan had je ineens een hoop ook en dat kostte fl. 0,10 geloof ik.

Er waren er ook die met een juk met twee emmers liepen en dan deden ze er een paar bladeren in voor het schommelen. Dan klotste het niet zo.

Hoe het met de betaling van het elektrisch ging weet ik niet meer zo goed.

Het gas werd met dubbeltjes betaald. Er zat een bakje aan de gasmeter waarin de dubbeltjes vielen en er zat een loodje op. Rinusje Geldof kwam iedere maand de meter lichten. Hij keek of het klopte met wat je verstookt had en de dubbeltjes die in het bakje lagen. De gasmeter hing in de gang.

Ieder dorp had toen ook een gashouder, een grote ketel. Die stond ergens bij de kaai en is nu weg. Daar kon je ook zien of er veel of weinig druk was. Het gas kwam uit Vlissingen. We hadden toen een gaspit. Daar zat zo'n kousje in wat ging gloeien. Dat gaf goed licht. Het kostte veel geld en ging ook wel eens kapot. Het was zo teer.

Het gaskousje was een ballonnetje wat erop zat. Je moest dat eerst even aansteken en dan verbrandde dat vel. De rotzooi die in dat kousje zat verbrandde en dan bleef er een soort as over. Het was heel fragiel wat erover bleef, daar mocht je met je vingers niet aankomen want dan was het kapot. En als je dat gas dan met een lucifer aanstak dan ging het gloeien. Als je naar boven ging nam je een petroleumlampje mee.

Als we van ons thuis naar opoe moesten in donker, had je op iedere hoek een lantaarn, maar in die hoek weer niet. Dan liep je maar een beetje harder, want het was toch wel erg donker. Bij opoe achter brandde er ook geen licht. Tjonge, dan zag je allemaal geesten en spoken in het donker.

Een supermarkt kende je niet, er waren wel 6 of 7 bakkers in Veere en veel kleine winkeltjes. Veel van die winkeltjes waren bezigheid voor iemand die geen AOW had. Dan begon je een winkeltje met een paar boodschapjes. Niet veel, want ze hadden geen geld om veel in te slaan. Aan de zolder hingen de puntzakken waar de goederen in gedaan werden, zoals suiker en zo.

Bij Cor Dekker op de kaai kon je ook van alles kopen, zoals stroop. Dan nam je een pot mee die eerst gewogen werd en daarin ging de stroop. Dan werd berekend hoeveel je moest betalen. Er werd ook petroleum verkocht.

De winkeltjes waren meestal open tot een uur of 6.

Zondags was er maar 1 winkeltje open, maar die mensen waren katholiek. Dat was bij een tante van me, daar ging je om een onsje olienootjes (pinda's).

Bij de doorgang van het Hoofd stond altijd een berg mensen, daar at je die dan op. Thuis had je ook niks te doen. Als je ze niet kon betalen kreeg je er wel eens een paar van een ander.

Op de hoek van de kaai, waar je de Kapellestraat in gaat, was toen een slagerswinkel van mijn ome Janus. Dan zag je al die boeren langskomen, en ook wel burgers. Die boerenvrouwen waren prachtig opgetuigd. De boeren en boerinnen waren toen nog allemaal in klederdracht. Er waren toen ook nog een paar kinderen in dracht, niet veel hoor. De meesten waren toen al op hun burgers. Veere had geen eigen dracht, het was de Walcherse dracht.

Bij bakker Burger op de Kaai mochten we altijd op de pof kopen. Dan betaalden we als we weer geld hadden. En anders gingen we naar vrouw Luijk. Dat was toch een lief mens. Daar kregen we altijd een grote handvol moppen van.

Als je nagaat, dat vroeger alleen met Nieuwjaar de rekeningen van de middenstand betaald werden, was het toch een heel andere tijd dan nu. Als ik dan de rekening van mijn grootvader ging betalen kreeg ik er ook 5 cent van. Dan was ik die dag kapitalist. Hoe dat met de financiën zat vroeger, dat weet ik eigenlijk niet.

Je ging niet naar een bank, je had alleen een Boerenleenbank. Die was van de boeren. Meestal was het een bakker, een slager of andere middenstand die borg stonden voor iemand. Maar ja, die moesten dan toch ook geld hebben. Die Arnemuidenaars werden ook allemaal gefinancierd door een bakker en zo. Mijn grootouders hadden ook een eigen huisje.

Vroeger had je in Veere Antje Thomas, een heel oud vrouwtje. Die was alleenstaand. Ze kreeg kennis aan een smid uit Colijnsplaat, ene Douw. Douw was een weduwnaar met een stel kinderen. Die hebben ze toen van de kerk aan elkaar gekoppeld. Ik geloof niet dat ze samen nog kinderen gekregen hebben. Dat was wel voor mijn tijd.

In Veere kwamen vrijdags altijd drie muzikanten, op de fiets. Die fietsen werden bij een tante van mij gezet en dan werd op een hoekje en een kant een paar nummers muziek gespeeld. Daarna gingen ze allemaal met een bakje rond voor een centje. Zo gingen ze door heel Veere. Ze verkochten ook blaadjes waar de muziek in stond. Zo werd er ook veel gezongen.

Er waren ook van die arme donders die zelf een karretje hadden gemaakt met wielen van een kinderwagen en daar stond zo'n klein buikorgeltje op. Die kwam ook iedere week. Hij zal wel niet veel verdiend hebben, maar hij kwam iedere week lopend uit Middelburg met zijn karretje.

's Avonds ging hij weer terug. Er was ook iemand met een pathefoon met zo'n hoorn, Griep heette hij, ik geloof dat hij maar een plaat had, maar die ging ook van hoek naar hoek. Hij had een zelfgemaakte kar die wel eens in elkaar donderde.

Ko van Toten was een lelijke man, en hij had een grote hond bij zich. Jane Pape kwam dan ook, zo'n oude, smerige vieze vrouw en die hadden ruzie met elkaar.

In die tijd waren de Polakken en de Cohens arme Joden en die kwamen dan wel eens met vlaggetjes en molentjes. Die kreeg je als kind, maar dan moest je wel eerst naar je moeder om vodden. Dan hadden ze een oude bakfiets of een handkar en daar werden die vodden op verzameld.

De bode reed iedere dag op Middelburg met paard en wagen. Die kon je van alles meegeven en hij bracht ook van alles mee terug. Bode Koekkoek kwam 's avonds bij ons om het boekje van Simon de Wit voor de boodschappen. De volgende dag bracht de bode de boodschappen mee. Hij moest er dus twee keer voor lopen en zaterdags moest hij nog om zijn centen komen. En op de een of andere manier boerden de middenstanders nog goed.

De Gruyter kwam zelf. Ik geloof dat die enkel koffie en thee had. Zo ging dat toen op de dorpen.

Boze Nele, die moeder van Meulenberg uit Kamperland, ging ook iedere week over naar Middelburg. Dan werden de bestellingen via de beurtschipper in Kamperland afgeleverd.

Ziekenfondsgeld werd ook wekelijks opgehaald. Mijn vader en moeder hadden een wasmachine gekocht op afbetaling en ook dat geld werd iedere week opgehaald.

Het afval werd op vrijdag opgehaald. Dat werd in de oude haven gestort. Een eindje verder was ook een put en daar werden de stronttonnetjes gestort. Er waren ook wel keuterboertjes die om de schillen en zo kwamen voor het varken.

Waar nu het Oranjeplein is waar alle auto's staan, was vroeger de brandplaats. De zigeuners stonden daar ook altijd. Die bleven daar maanden staan. Die kwamen ook nogal eens bij mijn grootmoeder, ze waren zo'n beetje ingeburgerd. Ze kwamen dan met van die mooie ouderwetse karren. Ze stonden dan met zo'n 2 of 3 karren bij elkaar. Ik weet niet wat ze voor de kost deden.

Ieder jaar kwam er bij ons een carrousel en een zweefmolen. Die carrousel werd aangedreven door de hit (klein paardje) van Arjaan de Buck. Er is ook een tijd geweest dan kon hij die hit niet huren, of hij had er geen centen voor, en dan moest hij de carrousel zelf duwen. Die man, Beeke, kwam met een binnenscheepje en daar verbleef hij dan. Hij wachtte dan tot hoog water om het zwaarste ding te lossen, dat was de mast waar de carrousel aan hing.

Het was ook allemaal maar oude troep. Het kostte 2 of 3 cent om een rondje mee te gaan en een abonnement voor 4 dagen kostte een rijksdaalder. En die had ik natuurlijk, gekregen van een vroegere buurman die aannemer was. Dan moest je dat opspelden en dan mocht je onbeperkt mee.

Er kwamen ook al toeristen in Veere. Die kwamen aan in een Jan Plezier, met een paar paarden ervoor. En op den duur kwamen ze in van die open oude touringcars. Iedere middag kwamen er in Veere natuurlijk zo'n 40 van die vissersscheepjes binnen. En iedereen kon daar gewoon bij komen.

Amerikanen kwamen toen ook al en Engelsen, zoals Ox, een puissant rijke vent.

Die heeft indertijd de Schotse huizen gekocht. Ieder jaar kwam Ox met zijn jacht naar Veere en dan woonde hij daar in de zomer met zijn familie. Zijn vrouw was een sociale vrouw en als het mooi weer was, kon je haar op de stoep schilderen. Als je erbij ging zitten kreeg je ook een bakje thee.

Op de kaai woonde een Engelse admiraal, lord Mackinson. Daar ben ik later, na de oorlog, nog wel eens op bezoek geweest in Londen. Ekket was een kapitein in ruste en woonde in Veere.

Deze Ekket en de admiraal kenden elkaar. En toen de oorlog afgelopen was, zat ik op een coaster en moest ik daar een brief brengen van de familie. Toen ben ik daar in Londen geweest.

De mensen die uit de jetset naar Veere kwamen, konden hier zichzelf zijn.

Ook van Loon kwam regelmatig in Veere. Hij was een grote vent en wereldberoemd. Maar hij stond met iedereen te praten, ook met de vissers. Hij heeft toen ook de van Loon race georganiseerd. En met Oudjaar werden oliebollen gebakken voor heel Veere. We mochten met z'n allen op schoolreisje en van Loon betaalde de kosten. Het was een aardige vent. Zijn vrouw had een auto en is een keer met haar auto in een sloot gereden in de polder. Dat was het eerste auto-ongeluk wat ik gezien heb.

En met de schilders was dat ook zo. Zij vonden het hip om met de gewone mensen om te gaan. De Veerenaars raakten ook aan die lui gewend. De kunstschilder van Dijk was een Belgische vluchteling uit de eerste wereldoorlog.

In mijn jonge jeugd waren er veel vrouwen die op z'n boers gekleed waren. Een van die vrouwen, Jikkemien, is vaak geschilderd door Toorop en zo. Schilder van Veen heeft een mooi schilderijtje gemaakt van een meisje.

Ik heb vroeger in Veere veel oude auto's gezien. Toen waren het natuurlijk nieuwe auto's. Er kwamen toen ook van die open racewagens. Fokker had ook zo'n wagen. Kingsford Smith en Viruly kwamen ook in Veere. Viruly was een piloot die met de Uiver naar Melbourne is gevlogen. Toen was er ook nog het vliegekamp in Veere. Daar stonden nog een hoop elektromotoren met van die wielen van boven, waar heel de zaak op draaide. Die hebben ze later pas weggehaald. Ik geloof dat de Duitsers die weggehaald hebben.

Voor de oorlog kwam ik vaak bij het vliegekamp. Tijdens de mobilisatie zat het vliegekamp vol marine. De laatste afdeling waren mariniers. Er lagen watervliegtuigen. Ik kwam dan om een uur of 4 bij die gasten met garnalen leuren en ik mocht erin. Dat vonden die lui wel lekker. Het was weer eens wat anders. Eigenlijk was het verboden, maar het werd oogluikend toegestaan.

Vliegekamp Veere

Als ik uit school thuiskwam, stond er een mand met garnalen om te leuren. Op den duur had ik een karretje. Maar eerst moest ik met een emmer en dan gaf ik meer garnalen in een kommetje, des te vlugger was mijn emmer leeg. De inkoop van de garnalen was natuurlijk niets. Alles was winst en als het op was kon je nog andere halen.

Het was goed voor de klandizie als je een beetje meer gaf. Je moest wel zorgen dat je voor 4 uur kwam, want ze moesten natuurlijk nog gepeld worden. Ik gaf 4 kommen voor een dubbeltje. Sommigen kochten wel voor een kwartje. Dat was dan een goede klant. Als ik dan weer thuiskwam had ik fl. 1,50 - fl. 2,00. Dat was meer dan een daggeld. Die garnalen waren over.

Er was niet veel te verdienen in de garnalenhandel, maar dankzij de subsidie van de overheid is er een visserijcentrale opgericht. Toen mocht er niets meer buiten de handel verkocht worden maar voordien moest alles 's avonds verkocht zijn. Anders was het rot.

Toen de centrale er eenmaal was, moesten degenen die garnalen wilden hebben bestellen bij de agent. Er werd dan via de agent aangegeven hoeveel iedereen moest leveren, dat ging ook naar de pk-grootte. Dat ging aan de hand van de bestelling. Bij slecht weer mocht je onbeperkt leveren.

Ze wisten toch wel ongeveer wat er per dag aan kwam. Dat was toen ook al een soort quotumsysteem. De rest mocht niet meer zo verkocht worden. Wat ik dan verkocht was natuurlijk zwart. Er werd toen niet naar gekeken. De agent moest hierop toezien.

Die agent was toen Poppe. Hij was ook boer, hij had paarden en een beetje landerijen. Hij is toen vrachtrijder geworden. Hij reed dus eerst de garnalen, zo is hij erin gekomen, en de vis.

Die gingen op de kar, een tweewielskar met paarden ervoor en die werd dan 's middags opgehaald en dat ging dan naar Arnemuiden. Dan ging hij naar de sluis en met de pont over naar Arnemuiden en daar werd de vis verkocht aan de leurders. Later heeft Poppe een vrachtwagen gekocht. Het was een goede zakenman.

Hij is ook in kolen gaan doen, dat nam hij over van Paul Geldof. Hij zag wel in dat dit een goede zaak was, want al die garnalen moesten gekookt worden op kolen. Hij is agent geworden en moest alles innemen en verdelen. Hij kocht op een gegeven ogenblik een vrachtwagen met oplegger. Dat was heel wat natuurlijk. De paarden had hij ook nog. Zo is hij eigenlijk in de vishandel gekomen. Zijn zonen Ko en Bram hebben wat gewerkt, ook als kind.

Toeristen in Veere 1935

Die garnalen werden zo zout gekookt, die was haast niet te eten. Maar ja, dat was nodig om ze goed te houden. Die werden 's maandags, dinsdag en woensdag opgespaard en behandeld als babies. Ze werden bremszout gekookt, daarna gekoeld en er mocht geen water op komen en dan gingen ze in mandjes of tonnen. Dat koelen gebeurde in speciale bennen. Later kwamen er staven ijs. Daarna werden ze naar Engeland vervoerd. Zondagsmorgens werden ze dan in Londen verkocht op de Jodenmarkt.

De vertegenwoordigers staken het geld nogal eens in hun zak want dan waren er zogenaamd veel slechte bij. Soms kreeg je er goed geld van. Je wist nooit van tevoren wat je ervan kreeg. Het was een mooie tijd. We hadden bijna niets, maar niemand had iets.

Die staven ijs heb ik met het veerpontje ook vervoerd naar Kamperland. Dan kwam slager Bouwense ze op de fiets halen en dan nam hij ze zo mee naar Kortgene. Die waren goed verpakt in balen. In Middelburg was er een ijsfabriek. Op het Bolwerk was er een ijskelder. Dan werd 's winters het ijs uit de vesten gehaald. Later in Duitsland heb ik gezien dat het ijs uit de bevroren rivieren werd gekapt en er waren hele kelders die vol met ijs werden gelegd. Zo hadden de mensen zomers ijsblokken.

De trawlers die naar zee gingen hadden veel zout bij zich om te conserveren. Later namen ze ook wel ijs mee om de vis langer goed te houden. Tegenwoordig hebben de schepen een ijsmachine aan boord om zelf scherfijns te maken.

De toeristen werden met een touringcar aangevoerd, ze kregen dan een rondrit over Walcheren en tussen Vrouwenpolder en Oranjestad was er een uitspanning. En alle koetsjes en Jan Pleziers gingen daar naartoe. De paarden moesten ook wel eens rusten en je eigen kont ging ook zeer doen. En de mensen konden daar een glaasje prik drinken.

Die banken in de Jan Pleziers hadden soms wel eens een kussentje, maar verder waren het gewoon houten banken. Ze hadden wel een dak boven hun hoofd, maar voor de rest zat je toch niet lekker. Er stonden 4 paardjes voor. Het ging dus niet zo hard.

Vrachtwagens gingen ook niet hard. Als een vrachtwagen 50 km reed, ging hij al hard. En dan zat er niet meer dan een kuub zand op. De meeste waren T-Fords en er kwamen ook al iets zwaardere. Die afgescheiden Speelman had zo'n oude T-Ford en die reed ook als taxi. Die moest je met een slinger aanslingeren en dan maar oppassen dat je geen slag terugkreeg.

Als ze de slinger er af haalden dan gooiden ze die in de cabine. Maar er waren er ook die de slinger gewoon lieten zitten. Er waren ook al auto's met een elektrische richtingwijzer, een clingelateur. Voor de oorlog waren er ook al van die kleinere auto's, dat waren Opels, en dat was hartstikke modern. Daar zat al een beetje stroomlijn in.

Bij ons op de kaai woonde Sloth, een hotemetoot van de Schelde die toen nog vliegtuigen bouwden. Sloth bouwde toen de Schelde meeuw, een watervliegtuigje. Je had ook de Schelde mus, dat was een landvliegtuigje. In Veere werd altijd proefgedraaid. Sloth had zo'n mooie Amerikaanse wagen. Daar reed zijn mooie vrouw nogal eens in. Wie bij de sociëteiten in de grote steden niet meer terecht kon, kwam naar Veere.

Ook heeft er nog een dochter van een van de grote reders gewoond in Veere, die spoorde niet. Die was schilderes geworden. Het was wel een leuke meid. Ze was al een jaar of 25 en ik kwam er ook wel eens, trouwens wel meer kinderen. Dan gingen we er spelen, spookje en zo en dan deed ze gewoon mee.

Er was ook de familie van Hoboken, die zaten in de havens. Dat was ook een schilderes en zij had een bewaakster bij zich, Bas van der Veer (wij noemden die Bas Boezeroen). Bas had de zwarte band van jiu jitsu. Die van Hoboken was zo mager als de pest. Wij noemden ze de dikke en de dunne. Die hadden een kleine two-seater, waar ze maar met z'n tweeën in konden. Van achter had je dan zo'n kattenbak, die je kon openslaan voor de koffers en zo.

Die bewaakster was er om van Hoboken een beetje in toom te houden. Later is ze er toch nog met die afgescheiden dominee van de Guchte vandoor gegaan. Die heeft zijn vrouw voor haar laten zitten. Ik vond zijn vrouw veel mooier dan die van Hoboken.

Het mooie huis naast het gemeentehuis was vroeger kleuterschool. Dat is mooi gerestaureerd door de graaf van Lynden uit Den Haag, waarschijnlijk ook met subsidie natuurlijk. Die graaf van Lynden woonde daar met zijn maîtresse. Daar werden feesten gehouden. Het kon niet op. Hij woonde erin, maar het was eigenlijk van Hendrik de Keizer. Het huis ernaast, de Roos, hebben ze ook verbouwd. Het staat mooi naast het stadhuis. Frits Philips heeft ook nog in Veere gewoond in zijn zomerresidentie. Hij had in Eindhoven ook nog een grote villa staan.

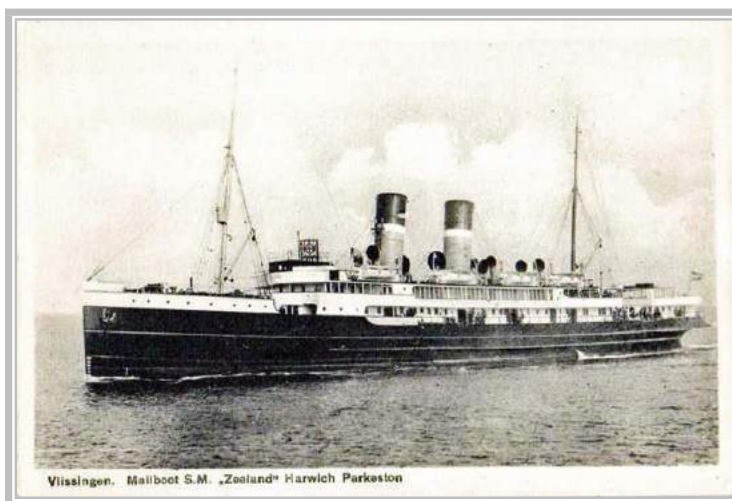
*Frederik Alexander Carel (Alex)
graaf van Lynden van Sandenburg*

Er waren veel schilders die naar Veere kwamen. Die kochten een huis op de kaai. Dan zaten ze voor een prikje op een mooie stand. Toen waren er ook veel winkeltjes die iets verkochten, zoals van zilver of antieke dingetjes

Huub Kastel had een grote garage en als er een karwei te doen was aan een auto kwam er ook wel eens een Belg helpen, Etscher. Met het verwisselen van een band was je zowat een dag bezig.

Wij gingen kijken als Speelman uit de garage kwam, dat vonden we prachtig. Wij mochten nooit helpen om aan te slingeren, dat was gevaarlijk. Het was een bepaalde slag, tegen de compressor en dan werd de slinger eruit gehaald, of hij bleef zitten. Er waren toen nog niet zoveel auto's.

De dokter had een auto en Dekker op de kaai, Speelman en Huub Kastel die had een garage en die kocht ook overal tweedehands-auto's. Die had ook een nieuwe bus, tjonge dat was een mooi ding. Hij kocht tweedehands ook een Humber en een Horch, een Duitse auto waar ook Hitler in reed. Het waren prachtige wagens die hij kocht.

Hij had ook nog een hele grote vrachtwagen en daar reed hij zaterdags altijd de garnalen mee naar de mailboot. En die reed nog op massieve banden. Wij mochten wel eens meerijden.

Aan de zijkant was het allemaal open, tenminste het ging met zeiltjes dicht. Als de auto moest afslaan, mocht je aan een touwtje trekken, dan ging er een arm naar boven.

Voor de oorlog, in de jaren 1930-1940 was het bittere armoede in de visserij. Het gebeurde wel dat ik 's avonds op bed lag en dat ik nog een boterham zou lusten. 's Avonds kregen we of een pan kleine tongetjes gekookt, of mossels, garnalen of gebakken vis. Soms was het een hele week varen en nog geen rijksdaalder verdienen. In de winter lagen ze soms weken stil, zodat er helemaal niets verdiend werd.

Ik was wel gek op schaatsen. In die tijd kon je bijna ieder jaar schaatsen. Ik had toen nogal wat verdiend met het afkappen van de muren van de kaai en in juni wist ik dat de fietsenmaker nog een paar noren had. Die heb ik toen in juni gekocht. We gingen met een ploegje naar Middelburg en op de Veste in Middelburg gingen wij de prijzen weghalen met schaatsen. Wij oefenden altijd op de veste rondom Veere. We reden dan in grote slingers achter elkaar. We gingen naar Middelburg op de schaatsen, daar wedstrijd rijden op die korte rotbaantjes en dan konden wij de Middelburgers verslaan.

De prijzen waren niet echt groot, een taart of een flesje van het een of ander, soms een rijksdaalder maar het was nooit echt veel. De mensen hadden niet meer. Er waren een paar Friezen tijdens de mobilisatie, die konden ook lekker rijden. Die reden op hun kousen of gymschoentjes. Daar deden ze een paar ijzers onder. Dat was net voor de oorlog, tijdens de mobilisatie in 1939. Toen hebben we tot maart kunnen schaatsen.

Toen heb ik zelf niet zoveel kunnen rijden, want we stonden met een tent met chocolademelk op het ijs. Vader deed dat, want als het vroom was er voor hem ook niets te verdienen. Het is een keer gebeurd dat we met een volle melkbus chocolademelk op een sleetje over een geploegd stuk land moesten.

Dan liep je over die voren, keihard en onder de sneeuw. Toen is die melkbus omgevallen. Dat zat niet goed die dag. We hebben het er nog wel eens over. Toen moesten we vlug om andere, die dag was niet geslaagd.

Op het ijs was het toen druk, want het stikte van de militairen tijdens de mobilisatie. Het vliegkamp was vol en 's middags hadden die allemaal vrij om te kunnen schaatsen. En de bevolking kwam ook. Het was dus druk op het ijs. Wij verkochten dan

Schaatsen tijdens de mobilisatie 1939

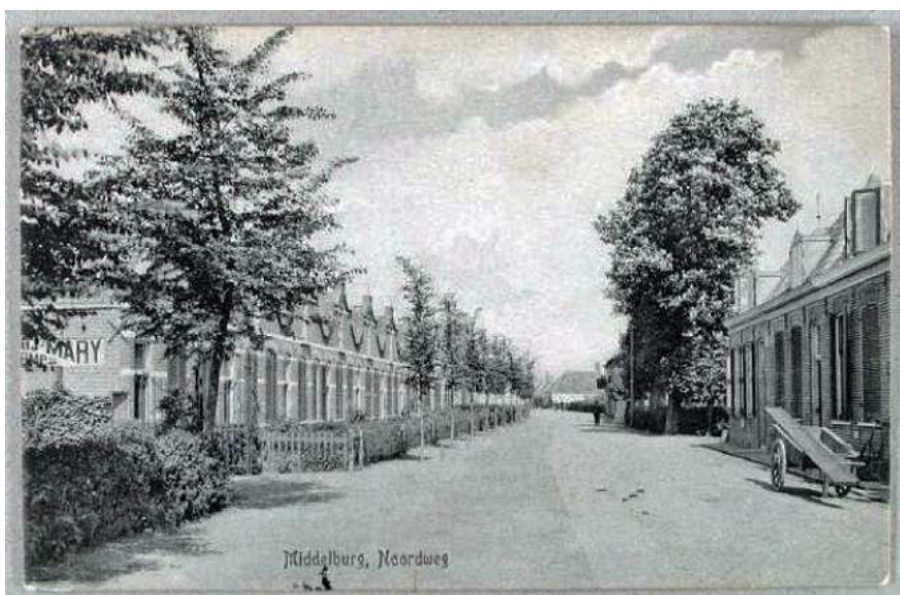
chocolademelk, repen chocola en nogabrokken en koeken en zo. En die kregen we allemaal van die tante die een winkeltje had in consignatie. Die was katholiek en op zondag open. We kregen dan een doos koeken en wat we niet verkochten konden we teruggeven. Het werd verrekend als het verkocht was.

In die strenge winter tijdens de mobilisatie kon het veerbootje bijna niet door het ijs komen. Het veerbootje bleef lang varen, heeft ook een paar keer vastgezeten en werd dan losgetrokken door de reddingsboot. Die had een beetje meer kracht. Er was toen veel drijfijis, dat kwam iedere dag voorbij. Als dat voorbij was kon het bootje weer varen.

Dan was het als bemanning vlug de passagiers erop en er af helpen en vlug het stuurkotje in. Voorin was een salon, daar konden de passagiers in. Daar stond ook een grote kachel te branden. In de machinekamer stond dag en nacht een kachel te branden.

Als er veel in de kaai lagen, kon je de haven niet in. Dan ging je in het kanaal bij het vliegekamp liggen. Dan moest er 's nachts iemand aan boord komen. Dat deed mijn vader. Hij kwam dan om 6 uur 's avonds aan boord tot een uur of half 8 wanneer de mannen weer aan boord kwamen. Hij kon er dan ook slapen en verder zat hij netten te breien of zo. In de visserij was er niets te verdienen. Hij kreeg dan fl. 3,00 voor een hele nacht. In die tijd voer hij om de veertien dagen zondags op het bootje.

In Veere had je vroeger ook rangen en standen. Je had niet die rijke boeren bij ons, maar ze dachten dat ze heel wat waren. Als ze 20 ha hadden, waren het grote boeren. Als je vroeger fl. 20.000,00 had ging je rentenieren. Dan ging je op de Noordweg wonen of ze lieten daar een woning zetten. Voor fl. 1.200,00 zette je een woninkje. Die boeren bij ons hadden het ook niet zo breed, maar breder dan een ander. Rijke vissers waren er toen niet. Middenstanders hadden ook een arm leven.

Noordweg Middelburg, ca 1920

Vader Kobus heeft in januari 1938 nog eens het stadhuis gered van een brand. Hij ging 's nachts naar boord, er staat mij iets van bij dat ik het ook gezien heb. Boven bij de raadkamer zagen ze iets van vuur, nog niet zo erg. Prachtig mooi weer, het was in de zomer geloof ik. Vader ging om een uur of twee, drie naar boord. Vader zag het vuur en heeft toen alarm geslagen. Toen konden ze het gauw blussen.

WALCHEREN.

Veere. Begin van brand in het Stadhuis. Vannacht omstreeks drie uur werd de burgerij opgeschrikt door klokgelui.

Er bleek brand te zijn waargenomen in het stadhuis, in de burgemeesterskamer.

Men was inmiddels met emmers water gaan blusschen, wat spoedig resultaat had. Een drietal planken onder de gas-kachel was aan het branden geraakt, waarbij het gelukkig is gebleven.

Dat de brand zoo spoedig is ontdekt, is toe te schrijven aan het feit, dat juist schipper Minneboo vroeg ging varen. Deze heeft het begin van brand ontdekt en direct daarvan kennis gegeven. Daardoor is een groote ramp voorkomen.

'De Zeeuw'. Christelijk-historisch nieuwsblad voor Zeeland, 4 januari 1938 (Krantenbank Zeeland)

Het is toen een hele ruzie geweest. Mijn vader kreeg toen honderd gulden als dank, dat was een hele strijd geweest, fl. 50,00 van de verzekering en fl. 50,00 van de gemeente.

Ik heb het gemeenteverslag nog gelezen op de computer. Vader was katholiek en heel dat zootje van de gemeente was gereformeerd. Jacob van Beveren was van de andere partij, dat was een socialist, en die heeft het voor elkaar gekregen dat vader fl. 100,00 kreeg.

Dat was eigenlijk veel te veel geld voor een katholiek, maar dat zeiden ze er niet bij natuurlijk.

Toen zei mijn grootvader dat die fl. 100,00 bij het deel van het schip hoorde. Vader was bang van hem en wou dit nog inbrengen ook. Moeder heeft daar toen een stokje voor gestoken en gezegd: als je dat doet dan donder ik op bij je. Dat huwelijk zat toen toch al niet goed. Vader heeft toen toch geluisterd en niets ingebracht. Toen heeft mijn grootvader hem ontslagen. Vader kreeg het toen beter als met vissen.

RAAD VAN VEERE.

**De brand in het Stadhuis —
Drie schrielle vroede vaderen.**

VEERE. Woensdag vergaderde de Raad, onder voorzitterschap van burgemeester D. Huinink. Afwezig de heer J. Leer met kennisgeving.

Premie brandmelder stadhuis-brandje.

In verband met deze in letterlijk en figuurlijken zin brandende kwestie, stelde de voorz. voor in comité-generaal te gaan. De heer P o p p e was hiertegen gekant. Weth. Van B e v e r e n zeide, dat iedereen gerust mag weten hoe de vork aan den steel zit. De voorz. achtte het echter beter om de vrij scherpe correspondentie tusschen het college van B. en W. en den minister, in besloten zitting te behandelen, temeer daar zulks een vertrouwelijke correspondentie is. Hierbij legden de raadsleden zich neer. Na heropening deelde de voorz. mede, dat door de verzekering een bedrag van f 50 is beschikbaar gesteld, namelijk f. 40 voor den heer Jac. Minneboo, die den brand ontdekte en aanstonds rapporteerde, en f 10 te verdeelen onder anderen. B. en W. waren van meening dat de Raad hieraan een bedrag van f 50 moet toevoegen naar aanleiding van de met den minister gevoerde briefwisseling en het gezamenlijk bedrag op f 100 te stellen. De heer S i m o n s e wilde het bedrag op f 50 houden. De heer P o p p e was er voor, dat de gemeente er f 50 bij doet. Men kan, aldus spreker, ons stadhuis niet met een oude schuur gaan vergelijken! Het mooie gebouw is door het actieve optreden van Minneboo bewaard. Hij was op weg om ter vischvangst te gaan en heeft ettelijke uren en misschien wel een goed getij gemist. Niemand kan deze schade berekenen. Weth. Van B e v e r e n ging hiermee volkomen accoord. De heer G i d e o n s e achtte het bedrag van de assurantie voldoende. De minister heeft

best zeggen dat wij er nog eens f 50 moeten bijdoen, aldus spr. De heer W o u t e r s zeide, dat de minister alles maar op een ander schuift. De voorz. meende, dat iedereen hierover het zijne mag denken, doch is er van overtuigd, dat de Raad psychologisch gezien beter doet het volle bedrag te voteeren, want het staat vast, dat M. prijzenswaard heeft gehandeld. Tenslotte kwam het voorstel van B. en W. om bij den f 50 van de verzekering, f 50 van gemeentewege te doen, in stemming. De stemmen staakten met 3 voor en 3 tegen (tegen de heeren Wouters, Simonse en Gideonse). De voorz. zeide het te betreuren, thans niet tot een beslissing te kunnen komen; de zaak wordt pijnlijk. Op zijn voorstel zal de Raad op Vrijdagmorgen bijeenkomen om over dit punt tot een oplossing te geraken.

VEERE. In de heden gehouden voltallige raadsvergadering is met 4 tegen 3 stemmen besloten, om den brandmelder van den brand op het stadhuis den vollen f 100 uit te keeren. Wij komen hier op morgen nader terug.

*Middelburgsche Courant (MCO)
11 sep 1938. (Krantenbank Zeeland)*

RAAD VAN VEERE.

VEERE. Vrijdag vergaderde de Raad, onder voorzitterschap van burgemeester D. Huinink voltallig.

De Raad dezer gemeente vergaderde Vrijdagochtend ter vaststelling van de premie, uit te betalen aan den brandmelder van den brand in het stadhuis, een zaak waarover reeds zooveel te doen geweest is. Zooals men weet staakten Dinsdag de stemmen. Daarom was het agendapunt tot gisteren verdaagd. Het woord verkrijgend, zeide de heer L e e r, die de vorige vergadering met kennisgeving afwezig was, dat hij het niet snapte, dat deze zaak niet dadelijk was opgelost. Spr. dacht, dat het stadhuis meer waarde had voor de raadsleden en anderen, dan dat men kibbelen moest over de premie voor dengeen, die een ramp verhoedde door kordaat optreden. Het Veersche stadhuis kan nooit herbouwd worden, doch een schuur of hoistede wel. De v o o r z i t t e r meende, dat de heer Leer er zoo niet over moest denken. Het stadhuis is ons een teedere zorg en zal dat blijven. Hierna volgde een discussie, waaruit bleek, dat links en rechts beide hun standpunten handhaven. Tenslotte bracht de voorzitter het voorstel van B. en W. ter tafel, namelijk, dat bij de f 50 van de verzekering andermaal f 50 van gemeentewege zal worden bijgepast. Dit voorstel werd aangenomen met vier tegen drie stemmen (tegen: de heeren Wouters, Simonse en Gideonse).

*Middelburgsche Courant (MCO)
12 sep. 1938. (Krantenbank Zeeland)*

*Middelburgsche Courant (MCO)
9 sep 1938 (Krantenbank Zeeland)*

Hij kon toen eens invallen op de sluis en bij het veerbootje en overal eens invallen. Op den duur kon hij nog op het mijnenmagazijn komen ook. Dat verdomde hij en hij is toch weer teruggegaan naar die ouwe. Toen was moeder wel kwaad hoor.

Ik heb toen in het verslag van de gemeente gelezen dat de gemeente van die fl. 50,00 van de verzekering fl. 40,00 aan vader wou geven en dan hadden ze nog fl. 10,00 voor de gemeente. Jacob van Beveren die had geen geloof en Jan Leer die zat er ook nog bij, geloof ik, en toen zei Jacob van Beveren: is dat stadhuis dan niet meer waard dan een boerenschuur? En op den duur is er dan toch nog fl. 50,00 van de gemeente bij gekomen.

Maar in Veere had je toen nogal wat rijksbaantjes, zoals bij het veer. Dat was van de Provincie. Er liep ook zo'n 20 man op de sluis. Er waren er ook een hoop gekomen van de marinewerf in Hellevoetsluis, die was toen opgeheven en die waren naar Veere gekomen naar het mijnenmagazijn. Daar was toen ook niks te doen, maar goed. Daar heb ik later ook nog gewerkt na de oorlog. Na de oorlog lag daar alle munitie, netjes in kistjes. Heel die kelder moest toen ontruimd worden, nou ja, ontruimd niet, verzet worden. Al die kistjes. Op een lorrietje ging dat.

Zeven uur beginnen 's morgens. Er was een vent die kon zo ouwehoeren, dan zaten we om half 9 nog. Maanden hebben we daar gewerkt om die kistjes in een ander magazijn te zetten en mooi op nummer, keurig netjes. Toen het klaar was, kwam er een of andere hotemetoot en de andere dag moesten we ze terugzetten. Dat was het rijk toen. Zodoende ben ik eigen nooit zonder werk geweest. Wel eens een paar weken, maar nooit met een uitkering.

Wel eens bij de grote vaart. Dan wou je wel eens naar huis, maar dan kreeg je geen uitkering natuurlijk.

Als een schip in Rotterdam in dok lag dan kon je naar huis en daarna kon je weer terugkomen. In die tussentijd kreeg je geen geld, later wel. Daarna kregen ze personeelsgebrek. Toen voeren ze nog met Hollanders, een paar Chinezen hadden ze wel. Als je als matroos voer en ze zagen wat in je, dan kon je van de maatschappij gaan leren. Dat had ik eigenlijk moeten doen.

Je moest dan wel een paar jaar voor de maatschappij varen. Dat was de bedoeling geweest, maar toen kwam ik na 8 maanden thuis en toen kon ik op het veerbootje komen. Toen heb ik dat maar moeten doen. Als Hannie er niet bij gestaan had, had ik gezegd dat ik het niet deed.

Ik heb altijd graag en veel gedanst. Ik kon het ook goed. Bij de Duitsers mocht je niet dansen. Je mocht wel naar dansles. Ik ging drie keer in de week. Zaterdags ging ik naar Schuttershof in Middelburg, 's maandags was het dansen in Veere in de Campveerse toren. Daar danste ik veel met Machteld en zo. De muziek werd verzorgd door een bandje met piano en bas en zo. Baby den Toonder speelde accordeon. Dat was altijd wel leuk. Er waren een paar bandjes die elkaar afwisselden.

Vroeger kwamen ook de voddendoeken nog langs de deuren. Dan moest je als kind aan je moeder om voddendoeken gaan vragen en dan kreeg je een molentje als beloning. De families Polak en Cozijn uit Middelburg kwamen dan langs de deuren. De Familie Polak is er miljonair mee geworden. Ik kende die familie een klein beetje. In Veere kwam ik in het begin van de oorlog vaak bij een Joodse familie, de familie Teitelbaum.

Er waren twee families Teitelbaum. De ene was de dokter, die is weggekommen in mei 1940 en later naar Paramaribo gegaan. Die andere Teitelbaum had een aangenomen zoon en dat was een Duitse jood. Zij wilden ook weg. Die zoon mocht niet door en zo is hij ook teruggekomen.

Ze woonden toen op de Kaai in een mooi huis. Het waren orthodoxe Joden. Er waren in die tijd nogal wat luchtalarmen en aanvallen. We waren dan op ons dood en we sliepen dan bij hun in de kelder. Dat mocht. Hij sliep gewoon boven en wij in de kelder. Deze Teitelbaum was een gewezen bankier en stinkend rijk. Zijn mooie vrouw heette Blanche.

Een Jood mag vrijdags niet aan vuur komen en ook niet aan het licht. Ik moest dan voor de kachel zorgen en voor het licht. Ik was er op den duur helemaal ingeburgerd. Het waren aardige mensen. Ze hadden heel mooie spullen, want ze waren heel rijk. Hij beloofde me dat ik later een viskotter van hem zou krijgen als dank voor mijn hulp.

Later moesten alle Joden naar Amsterdam. Ze dachten dat ze dan nog veilig zaten. Hij was uit Amsterdam gekomen en had daar nog kennissen. Daar zouden ze dan naar toe gaan en dan moest ik alvast wat brengen. Ik weet niet wat ik gebracht heb, maar ik weet dat hij een postzegelverzameling had van Nederland en de Koloniën en hij had ze allemaal.

Dat was dus een dure verzameling. Ik heb ook een paar bontmantels weggebracht. In Amsterdam werden alle Joden geregistreerd door de Joodse Raad. Wat er met die familie gebeurd is, weet ik niet. Ze zijn nooit meer terug gekomen.

In het begin van de oorlog hoorde je de vliegtuigen iedere keer overkomen. Met massa's kwamen de Duitsers over die naar Engeland vlogen. Daar was je als de dood voor, want je wist niks. We hebben toen dikwijls bij Teitelbaum op de kaai in de kelder geslapen. Als het mooi weer was dan ronkte dat als de pest als er zo'n paar honderd vliegtuigen overkwamen. Dan waren er ook wel eens luchtgevechten.

Dat was wel mooi hoor. Later gingen de Duitsers overal luchtafweergeschut, Flak (Flugabwehrkanone), zetten. Zo'n grote bommenwerper werd zo de lucht uit geschoten. Maar die hadden ook veel kanonnen aan boord. Vooral die vliegende forten ronkten als ze over kwamen. Dan was je bang dat ze hun bommen los zouden laten. Vlissingen werd toen nogal eens gebombardeerd.

Op het Oranjeplaatje in het Veerse Meer heeft er toen ook eens een vliegtuig gelegen. Toon Vroonland en nog een paar stropers gingen er later met een oude boot naar toe om de motor eruit te halen. Dat bracht geld op. De munitie die er nog lag kon geen kwaad. De bommen waren toen al gelost. Achter die grote vliegloods in Veere lag toen een berg munitie van allerlei soorten. Er lagen veel mortiergranaatjes. Dan hadden we overal van die kleine vuurtjes gemaakt en dan gooiden we die granaatjes erop.

Vliegtuigloods Veere, 1915-1920

En lopen dat we dan deden! Dat gaf toch opdonders. De politie kwam toen achter ons aan. We hebben er achter die vliegloods nog eens een gevonden en we dachten die op de glooiing te laten ontploffen. Maar dat was een fosforgranaat.

Wisten wij veel. Die gewone granaten hadden we open gemaakt en daar zaten allemaal van die staafjes kruit in. We hebben daar toen een hele rij van die staafjes gelegd, die hebben we toen aangestoken en we zijn weg gelopen. Dat duurde een hele tijd zeg. Van die fosfor smolten de stenen en dat bleef maar branden. Wat is dat rotzooi zeg, die fosfor. Na een uur was die fosfor nog niet uitgebrand. Toen we later gingen kijken waren de stenen gesmolten.

Later heb ik nog een Franse karabijn gevonden, toen was ik al terug uit Duitsland, en daar hadden we Russische munitie voor. Die Hollandse munitie was recht, die Franse was veel taps als je die erin duwde en die Russische was een beetje taps. Als je die Russische munitie afschoot dan sprongen die patronen uit elkaar.

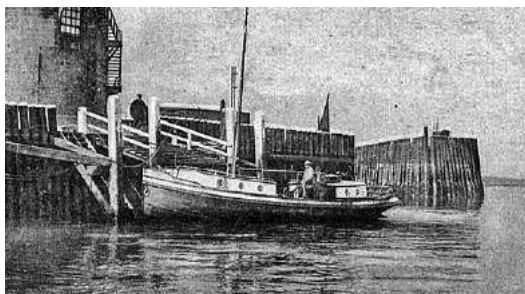
Eerst hadden we voorop dat kopje vastgebonden en met een touwtje schoten we dan af. Het schoot wel. In Veere konden we natuurlijk niet schieten, dat deden we op het Oranjeplaatje. Maar iedere keer als je geschoten had, had je een zwarte smoel.

Het mijnenmagazijn stond vol met munitie, in mooie kistjes. Daar heb ik nog een paar maanden gewerkt, maar ik weet niet meer wanneer dat nu geweest is, voor of na de oorlog. Ik denk dat het tijdens de mobilisatie is geweest. Dan moesten we al die kistjes ergens anders brengen, allemaal netjes met de cijfers op een rij. Maar er was iemand bij ons die zo lekker kon vertellen en tegen koffietijd was hij nog aan het vertellen.

We gingen dan pas na de koffie eens iets doen. Na maanden werk kwamen ze erachter dat het toch terug gezet moest worden. Toch denk ik dat het na de oorlog is geweest, want Jan Leer zat er toen en Jan Buijze. Na de oorlog zijn er aan aantal als bewaker gebleven. Ik denk dat het was in de tijd tussen de droogmaking van Walcheren en mijn tijd op de grote vaart.

Ik heb ook nog een maand of vier, vijf gevaren op de veerboot van Kats naar Zierikzee, het was toen eind mei 1940. We lagen dan aan het Luitje, Zierikzee. In 1940 hadden de Hollandse soldaten die toen weggingen, daar allemaal bootjes laten zinken, ook de veerboot en de boot van de politie. Er was dus geen vervoer naar Kats.

*Veerboot Juliana aan de
veersteiger te Veere, 1940*

Het bootje de Juliana, moest van Kamperland naar Veere gaan varen. Dat was een beetje moeilijk bootje. Er was een voorondertje, daar kon je zitten, maar de fietsen moesten op het dek geladen worden. Dat was niet van de PSD, maar was een eigen veerdienst van Schippers. Later heeft de PSD dat wel overgenomen. Schippers bleef wel baas, maar werd een soort zetbaas. Toen kregen ze ook een uniform en zo.

Mijn ome Meindert en vader gingen met de Zuidvliet van Kats naar Zierikzee. Maar er moest natuurlijk meer bemanning aan boord. Het was net na het begin van de oorlog en ik voer bij mijn opa. Ik was daar maar stageloper, ik verdiende er dus niks. Ik kon toen met mijn ome Meindert mee als matroos.

Het was toen een rare tijd, de vrouwen gingen mee. In Zierikzee hebben we toen in de Molenstraat gewoond. Er stonden daar twee kleine huisjes leeg en het ging allemaal van de Provincie uit. Beddengoed hebben we toen ook meegenomen en ik denk dat we toen stoelen en zo geleend hebben.

We hebben er zeker in de eerste weken maar provisorische gewoond. De bemanning van de andere veerdienst liep natuurlijk zomaar rond en die hebben het na een paar maanden van ons overgenomen.

Toen zijn we met ons hele boeltje met de beurtschipper van Zierikzee naar Veere teruggegaan. Het was een prachtige dag in augustus en we moesten wachten op hoog water. Dan konden we met de eb mee naar Veere.

Toen is er een knul in het water gevallen. Die hebben we er toen uitgehaald en weer bijgebracht. Vader en ome Meindert hebben toen ook geholpen. De andere jongens die erbij waren, waren ondertussen al weggelopen. Maar die knul die bijna verdronken is, sloeg zijn ogen op toen hij bij kwam, hij is weggelopen en we hebben nooit geweten wie het geweest is.

Daarna moesten we natuurlijk terug naar Veere. Er werd toen niet gevist en veerdienst varen was een welkome bron van inkomsten. Er konden met de Zuidvliet geen auto's mee, alleen passagiers en fietsen.

In Veere lagen in het begin van de oorlog veel Franse soldaten en toen zij gevangengenomen waren, lieten ze allemaal hun fietsen staan. Ze hadden van die lekkere racefietsen. Maar daar mocht je niet aankomen. Later zag je verschillende fietsen terug in Veere, maar hun wapens en zo werden allemaal in de kaai gegooid.

Dina Brouwer, met haar ene arm, was omroepster. Zij riep toen om: al het materiaal moet ingeleverd worden en wie dat niet doet wordt doodgeschoten. Dat moest ze omroepen van de Duitsers. Dat was toen een toestand hoor. Alles lag stil, er was geen vervoer meer.

De bakker moest broden bakken zonder gist, dan kreeg je van die keiharde broden. Maar ja, je moest toch eten. Dan ging je naar een boer om een kannetje melk en zo. Je had overal zo je adresjes. Wij hadden vis als ruilmiddel. Ik had op een gegeven moment een berg tarwe verdiend bij een boer. Dat moest dan uitgelegd worden, want het moest luchten. Dan ging je zo nu en dan met een zak naar de molenaar om te laten malen. Dat moest dan 's avonds gebeuren, want dat mocht niemand weten. De molenaar maalde 's nachts.

Buckje was toen een controleur en die was niet makkelijk. Eerst was hij melkcontroleur en later werd hij crisiscontroleur. Dan liep je daar over het dijkje en dan liep hij je stoppen. Dan had je zelf ondertussen je kruiwagen al van de dijk gekieperd. Maar later moest je er dan weer om natuurlijk. Dan liep je daar met een lege kruiwagen. Dat vond hij dan wel vreemd, maar goed. Hij kon niet weten dat er daarvoor een zak tarwe in gelegen had. Brood van die Hollandse tarwe was grof brood.

Het eerste jaar hadden we een volkstuintje. Broer Sies en ik moesten dat onderhouden. We hadden daar aardappels staan, die stonden net mooi boven toen er loopgraven door gemaakt werden want het was vlak bij het vliegkamp. Daar gingen dan onze aardappels.

Voor de visserij waren er in het begin van de oorlog niet zoveel regeltjes als nu. Het was wel vreemd natuurlijk in het begin van de oorlog. Je was ineens bezet. Je mocht nog wel varen maar er werden steeds meer beperkingen opgelegd.

Ik heb nog op de hoogaars van mijn ome Jan gevaren. Hij voer met twee zoons, maar die moesten met de mobilisatie in dienst. Toen mocht ik mee. Ik voer met mijn grootvader en we waren met z'n vieren aan boord en dat was eigenlijk teveel. Omdat dat toch een beetje samen was, mocht ik naar mijn ome Jan. Toen de oorlog begon is dat oude rotting in de grond geboord door de Fransen, net voor de sluis.

In het begin van de oorlog was er geen tabak te krijgen en dan kwam er van die rottabak uit België. Dit was zo nat, die kon je zowat uitwringen en hij kostte fl. 15,00 voor een ons. De mensen zijn toen zelf maar tabak gaan kweken. Als je een beetje veel tabak gekweekt had, kon je dat naar de fabriek sturen en dan kreeg je sigaretten terug. Maar die sigaretten waren niet zo lekker als gewone natuurlijk, maar het rookte. Ik rookte toen niet en mijn sigarettenbonnen verpatste ik altijd. De vrouwen kregen snoepbonnen. Ik heb toen ik jong was zoveel gerookt, dat ik direct genezen was.

Voor 6 cent kon je toen een pakje sigaretten roken in mijn jeugd.

Die sigaretten hetten Flag.

De Piraten kostten een dubbeltje.

Je kon toen natuurlijk als jongen niet in Veere roken, want dan zagen ze je. Dat deed je buiten het dorp.

Maar je kon natuurlijk geen pakje mee naar huis nemen, dus het moest op. Ze hebben me toen bij Poppe naar binnen gebracht. Daar heb ik zitten schijten en zo, verschrikkelijk. Toen heb ik maar niet meer gerookt.

In het begin van de oorlog is Veere ook gebombardeerd. Dan vluchtte je een paar kilometer verder en zodra het weer over was, ging je terug. Je was op je dood als je de bommenwerpers weer terug hoorde komen. Het vliegekamp en de vliegtuigen die er lagen werden ook gebombardeerd. Wij woonden vlakbij het vliegekamp. De commandant van het vliegekamp was zo bang, daar moest een schuilkelder voor gemaakt worden. Een paar honderd meter van het vliegekamp vandaan. Ik geloof dat hij van de Grinte heette.

Ik geloof dat er toen ook nog gesneuveld zijn. Er is sowieso een Fries gesneuveld, die had verkering met een tante van me.

In de oorlog luisterden we op de radio naar een programma met allerlei liedjes, Arbeidsvitaminen op Radio Oranje. Dat mocht wel niet, maar iedereen deed het. Dan werd de mooiste muziek gedraaid en iedereen luisterde ernaar. In de oorlog had je ook veel mooie muziek zoals Vera Lynn, Satchmo (Louis Armstrong), Hugh Stefford, Frank Sinatra en zo.

In de oorlog werd in een paar jaar tijd al die caissons gemaakt. Die Duitsers hebben ook in een paar jaar tijd een Atlantikwall opgegooid. In Westkapelle en zo werden ook bunkers gebouwd. Van Veere naar Westkapelle is toen een speciale treinlijn aangelegd. In Veere kwam toen al het materiaal aan, net door de sluis.

Daar stond een treintje klaar en dat reed dan zo met bouw materiaal naar Westkapelle. Iedereen had werk. Mijn oom Sander, een broer van mijn vader die al jong gestorven is, was machinist op zo'n treintje of stoker.

Op een gegeven moment kwam er op vrijdagavond een truck met aanhanger aan in Veere met briketten met O N erop. Van de mijnen Oranje-Nassau. De chauffeur ging met zijn auto naar huis en toen hij 's maandags terugkwam was heel de aanhanger leeg. Wij hadden er ook een hoop natuurlijk. De chauffeur pikte de aanhanger aan en ging weer verder. We hebben er nooit meer iets van gehoord.

Pufffabriek Veere, ca 1960

Mijn oom Sander was stoker op het treintje en hij reed zo over het Singeltje naar Vrouwenpolder en bij de puffabriek net buiten Veere, gooide mijn oom Sander altijd van die briketten van de kar. En dan gingen wij er om.

Ik ben natuurlijk in 1943 weggegaan voor de verplichte Arbeitseinsatz in Duitsland, maar voor die tijd hadden wij nooit gebrek. Ik leurde op Noord-Beveland met vis en dat werd geruild tegen boerenboter. Bij Flip Leendertse in Kamperland kon je altijd terecht voor boerenboter.

Mijn moeder waste voor de Duitsers, dat had ze voor de Hollanders ook gedaan. Ze had op een gegeven moment een wasvrouw in dienst. En dat was de vrouw van een zwarthandelaar. Dan bracht ze op verzoek weer eens een paar kippen mee, dan weer eieren, nou ja, van alles.

Ik heb in die tijd kennis gemaakt met Wim Bostelaar in Middelburg, dat is later een vriend van me geworden en die zat in de mode. Die hadden van die lappen stof waar je een pak van kon maken. Die kostte toen zo'n fl. 40,00, dat was best veel. Ik heb van hem toen een lap stof gekocht en ik ben er mee naar het vliegekamp gegaan. Die Duitsers kochten dat voor thuis.

Ze hadden toch geld genoeg en dan verkocht ik dat voor fl. 80,00. Ik werd gewoon in guldens betaald. Dan had ik ook weer wat verdiend.

In Veere lag indertijd, in 1941 of zo, de Rheinflottielje. Dat waren allemaal van die kleine scheepjes. Dan had je ook de trosboot, waar alles zo'n beetje vandaan kwam. En die andere bootjes waren allemaal verbouwde vissersschepen en zo en die patrouilleerden op de Wester- en Oosterschelde om te kijken of wij niet te ver weg voeren.

We mochten toen nog vissen en er was een denkbeeldige lijn getrokken van Vrouwenpolder naar de vuurtoren van Schouwen. Daar mocht je niet buiten komen. Dan werd er in de Oosterschelde gevist. Je mocht niet buiten die lijn komen. Er werd goed gevangen.

Die bootjes van de Rheinflottielje moesten ook oppassen dat er geen vijandige bootjes kwamen. Ze waren allemaal uitgerust met een paar mitrailleurs. Gewoon een soort grenscontrole. Vanuit Breskens zijn er toen wel eens vissersschepen weggepiept naar Engeland.

Toen zijn er maatregelen genomen en ook in het donker mocht je niet varen. 's Morgens voor 6 uur mocht je niet de kade uit. Van het Noorderhoofd tot de andere kant werd een ketting gespannen. Er lagen bij Veere altijd een stuk of tien van die bootjes. Als je geen gekke dingen deed, had je nergens last van.

Om mijnen te leggen in de binnenwateren hadden ze monitor-boten. Wij noemden die strijkijzers. Dat waren van die platte scheepjes.

Het werd ook uitgedeeld. Ik weet niet of er veel naar de Duitsers ging. Er was ook niet zoveel vis, want die kleine scheepjes vingen niet zoveel. We kregen er wel een betere prijs voor.

Later werden de scheepjes gevorderd, die moesten ingeleverd worden. Na de oorlog kwamen die scheepjes helemaal kapot terug. Na de oorlog moest heel de vloot weer opgebouwd worden. De Veere 6 was in 1940 voor de sluis tot zinken gebracht, dus die waren we al kwijt. Er waren een hoop schepen die je niet meer terugzag.

Er zijn toen veel vissers aan de wal gaan werken of ze voeren niet meer of durfden niet meer. Er waren ook nogal wat mijnen neergegoid. Soms knalde er wel eens iemand bovenop.

Ik heb toen tot 1943 gevaren, maar als er niet veel te doen was ging ik bij een boer werken. Ik kon daar dan bijvoorbeeld tarwe snijden in de zomer.

Voor de oorlog kon je de vis bijna niet kwijt, maar in de oorlog wilden mensen ineens vis eten. Wij hadden het toen eigenlijk wel goed.

Waar nu de Schotse huizen zijn, was lagen toen de Duitsers. Die hadden een prachtleven in Veere. Het was best gemoedelijk in Veere. Er zaten ook Duitsers op het vliegkamp en bij het mijnenmagazijn aan de overkant. En er waren er natuurlijk ook nodig om de sluis te bewaken. Meestal waren het een beetje oude soldaten. Wij noemden ze altijd petroleummannetjes. Die hielden de zaak een beetje onder controle. Zolang je zelf geen gekke dingen deed, deden zij het ook niet.

Ik ben wel eens een keer opgepakt. Er was spertijd, je moest dan om 12 uur 's avonds binnen zijn. Alles moest dan ook verduisterd zijn. En daar werd nauw op gelet. Ik heb toen een keer een meisje weggebracht naar Oranjezon en Ko Brasser woonde toen op Loodkop, zo heette die boerderij. Die boerderij is later in het water verdwenen en daar is nu de jachthaven bij Vrouwenpolder.

Vroeger was dat allemaal land. Die dijk was toen met prikkeldraad afgesloten. Maar in Oranjezon had het nogal lang geduurd. Ko Brasser was verjaard en zijn vrouw had koeken gebakken. Ik kon dat meisje toch niet alleen naar huis laten gaan.

Maar ja, ik was toen te laat terug en toen ben ik opgepikt. Ik ben toen naar de wacht gebracht en daar heb ik gezeten tot de volgende dag. Toen kwam die commandant pas uit bed en hij moest bepalen wat er met mij moest gebeuren. Ik brabbelde toen al een paar woorden Duits en ik vertelde dat ik van Ko Brasser kwam. Ko kwam ook vaak bij die Duitsers met melk en zo. Dat waren gewoon burens geworden.

Dankzij Ko ben ik toen vrijgelaten. Thuis hebben ze toen wel in de rats gezeten. Als Ko mij niet geholpen had was ik naar Middelburg gebracht en daar had ik straf gehad. Maar ja, iedereen werkte met de Duitsers. Na de oorlog had iedereen zogenaamd bij de ondergrondse gezeten natuurlijk.

In Veere was geen oorlogsfront. Alleen Middelburg was in puin gegooid. Ik heb de toren van de Lange Jan naar beneden zien donderen. Dat kon je in Veere zien en dat stond in vuur en vlam. Ik was toen ingekwartierd bij de gekke Joane Kasse. De bommen vlogen overal en zij bleef melkbussen schuren. We mochten niet in huis komen, maar wel in de schuur en in het melkkot.

In 1940 toen de oorlog begon, lagen er bij het vliegekamp watervliegtuigen. Er lagen ook een paar watervliegtuigen tussen Veere en Kamperland op de stroom voor anker. En daar werden ook bommen op gegooid. Ook in Veere zijn bommen neergekomen, bij de Spuikom en bij mijn grootmoeder achter. Die woonde in de Wagenaarstraat en daarachter vielen bommen.

Een eindje verder viel er ook nog een. Een vrouw is toen haar been kwijtgeraakt. Maar het was laag water en de bommen vielen in de Spuikom in de slik. Zodoende zaten alle huizen onder de slik. Dat was een zootje. Dat waren Duitse bommen. Toen zijn er een heleboel Veere ontlucht.

Wij konden niet zo ver, want Walcheren was niet zo groot. We zijn bij een boer terechtgekomen.

Kees Janse kon toen al autorijden. Die zag ik toen ook rijden met zijn familie. Mijn grootouders van vaders kant hebben bij Volkers gezeten. Die hebben nog lang vriendschap gehouden.

Met Joane Kasse kon je geen vriendschap houden. Vroeger trouwde geld met geld en bij de Kasses zat nogal veel geld. Wij hebben toen bij haar geëvacueerd gezeten. Later zijn we weer teruggegaan naar Veere en toen hebben wij ook een hoop evacués uit Vlissingen gehad.

Toen was Veere veilig. Vlissingen werd toen bijna iedere dag gebombardeerd. Mijn oom en tante konden niet weg. Mijn oom was brugwachter aan de keersluis in Vlissingen. Die heeft veel meegemaakt. Na de oorlog kon hij zijn hoofd nog niet stilhouden. Een voltreffer in een bunker en een kind van hem was dood. De angst van tevoren was ook verschrikkelijk. In het begin werd Londen zo gebombardeerd en al die vliegtuigen kwamen over. Ze vlogen dan niet zo hoog.

Vader vertelde wel eens over de eerste wereldoorlog, maar je kon niet begrijpen hoe het toen geweest is.

Vroeger waren we arm en hadden niet veel geld, maar in de oorlog hebben we geld verdiend.

Ik heb toen een oude racefiets van iemand kunnen kopen. Daar heb ik toen fl. 12,50 voor betaald. Maar het probleem waren de banden. Je had geen nieuwe banden. Met behulp van andere oude banden werden de reparaties uitgevoerd. Het waren allemaal lapjes bij elkaar, maar je deed er zo lang mogelijk mee. Die fietsenmaker bij ons heeft wat banden gemaakt met lapjes en stukjes. Op den duur waren de fietsbanden op en begonnen ze met autobanden.

Dan werden er reepjes autoband gesneden, in een bankschroef gevormd en met ijzerdraadjes op de wielen gespannen. Met zo'n band trapte je je dood. Er zat dan weinig vering in, maar er waren ook weinig asfaltwegen. Het bobbelde verschrikkelijk. Het gebeurde ook wel dat er een touw rond het wiel gespannen werd of een dikke slang. Mensen werden wel creatief.

Om twaalf uur moest je natuurlijk binnen zijn en uitgaan deed je natuurlijk in Middelburg. Toen ik een fiets had kon ik natuurlijk ook weg. Om een uur of 11, half 12 was ik thuis en ik zet mijn fiets in de gang. Ondanks dat het een oude fiets was, was ik er zuinig op. We woonden toen waar nu (2018) de archivaris, Peter Blom met Tiny Polderman, woont in de Oudestraat. We hadden toen een grote gang. Ik zag wel dat de band niet zo goed meer was en ik had hem goed opgepompt. Die nacht was het doodstil. Het vliegekamp was 100 meter verder en daar liepen ze 's nachts wacht met geweren en al.

Midden in de nacht is toen die band geklapt. Ik schrok me dood. Verder heb ik er niet naar gekeken. Maar de knal weerkaatste tegen de grote kerk en die Duitse wacht dacht dat er geschoten werd. Die meldde dat bij zijn baas. Maar ik dacht toen niet meer aan die band. Eerdat ik zo ver was, was Veere al gestraft. We moesten toen allemaal al om 8 uur binnen zijn, veertien dagen lang. Ze wilden niet geloven of toegeven dat het mijn band was. 's Nachts is het natuurlijk doodstil.

Ik ben ook nog eens opgebracht door de Gestapo. Dat was in 1942. We waren schardijn aan het lossen, toen er een paar motorpolitie kwamen.

Ik moest meekomen, met mijn laarzen en zoals ik op dat moment gekleed was. Ik in de zijspan en zo ben ik naar Middelburg gebracht.

Ik heb nooit goed geweten waarom

ik opgebracht ben. Blijkbaar waren er ergens leren jassen gestolen en ik had een heel oude, rotleren jas van iemand gekregen. Die petroleumboertjes hadden ook van die oude leren jassen, maar ik was er blij mee voor aan boord.

Ik heb die oude jas laten zien en ik werd geloofd en ik mocht naar huis. Maar ze brachten me niet thuis, ik moest met die grote laarzen naar huis in Veere lopen. Er moet iemand geweest zijn die mij aangegeven had omdat ik een leren jas had.

Voor mijn oudelui was het natuurlijk ook schrikken, want als je opgebracht was kwam je niet meer terug.

Ik kon gelukkig mijn mondje nogal roeren. Mijn moeder waste toen veel voor de Duitsers. Voor de oorlog waste ze voor de Hollandse marine. Vooral die mooie kragen moesten gewassen en gesteven worden. Daar kreeg ze fl. 0,25 voor. Later moest ze ook die mooie blauwe broeken persen. Daar werd ook wat mee verdiend.

Toen kwamen de Duitsers en die wilden dat ook laten doen. Ze waren bij de burgemeester geweest en die had gezegd dat moeder dat moest doen. Zo was er voor haar tenminste ook nog wat te verdienen. Ze kwamen het zelf brengen en soms moest ik het halen en brengen bij het vliegveld.

Dat waren best aardige lui. Zo leerde ik een beetje Duits. Toen ik in 1943 naar Duitsland moest, kon ik dus al een beetje Duits. Ik heb later vloeiend Duits gesproken, ze konden niet aan mij horen dat ik Hollander was. Ze konden wel horen dat ik een accent had uit Pruisen, want daar heb ik goed Duits geleerd. Ik heb in Duitsland ook veel woorden geleerd over waar ik mee bezig was. Over de landbouw bijvoorbeeld weet ik weer niks.

Ik mocht in Veere gewoon bij die lui aan boord komen, ik was nog maar een jongen en niet gevaarlijk. Ik moest ook altijd om zeep bedelen, want zeep hadden wij niet. Die lui kregen nog Kernseife, zo heette dat. Ze kregen ook een hoop bonnen voor van alles zoals brood. Soms kreeg ik hele vellen van die broodbonnen. Bij de bakker kon je daar goed mee terecht.

BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD
48 ^{A(4)}	47 ^{A(4)}	46 ^{A(4)}	45 ^{A(4)}	44 ^{A(4)}	43 ^{A(4)}	42 ^{A(4)}	41 ^{A(4)}
BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD
48 ^{A(3)}	47 ^{A(3)}	46 ^{A(3)}	45 ^{A(3)}	44 ^{A(3)}	43 ^{A(3)}	42 ^{A(3)}	41 ^{A(3)}
BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD
48 ^{A(2)}	47 ^{A(2)}	46 ^{A(2)}	45 ^{A(2)}	44 ^{A(2)}	43 ^{A(2)}	42 ^{A(2)}	41 ^{A(2)}
BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD
48 ^{A(1)}	47 ^{A(1)}	46 ^{A(1)}	45 ^{A(1)}	44 ^{A(1)}	43 ^{A(1)}	42 ^{A(1)}	41 ^{A(1)}
48 ^B	47 ^B	46 ^B	45 ^B	44 ^B	43 ^B	42 ^B	41 ^B
BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD
48 ^B	47 ^B	46 ^B	45 ^B	44 ^B	43 ^B	42 ^B	41 ^B
BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD	BROOD

Een hoop van die Duitsers wilden niet vechten, maar ze werden gewoon gestuurd. Toen de Duitsers kwamen was het voor ons ook een hele omwenteling, maar na een paar weken is alles weer gewoon.

Bij ons op het platteland ging het nog wel. De meeste huizen hadden een grote tuin, daar werd allerlei groente gekweekt en een varken gehouden. Iemand die dat niet had stikte van de honger.

Wij hadden vis als ruilmateriaal en de groenteboer kwam langs de deur en de winkels hadden ook nog wel wat. Op het platteland was het nog niet zo slecht. De bakker had nog wel eens een broodje over.

Met het vervoer was ook zoiets. Er was bijna geen benzine maar er moest toch vervoer zijn. Toen zijn ze begonnen om er houtgas generators erop te bouwen. Dan kreeg je er een grote ketel op en die gooiden ze vol met houtblokjes, die aangestoken moesten worden. En dat gas wat eruit kwam, daar reed de auto op.

Dat ging wel niet zo goed, maar de auto reed toch. Zelfs voor die Kromhout motors hadden die Arнемuidenaars een houtgas generator aan boord. We moesten ons aan alle kanten behelpen.

2 | Werken in de Nederlandse Arbeidsdienst 1943

Ik ben aan Hannie, mijn vrouw, gekomen toen ik in januari 1943 werd opgeroepen voor de arbeidsdienst door de gemeente Veere. Dan moest iedereen, net als dat je later voor je nummer opkwam, opkomen voor de Arbeidsdienst. Dan moest je leren werken. Dat waren jongens van allerlei klassen. Wij moesten opkomen naar de Peel. Ik ben terechtgekomen in Liessel. Daar waren allerlei kampen in het bos en zo. Er waren barakken en een gymnastieklokaal, er was een eetzaal bij, er was van alles bij. En dan kwam je daar met zo'n 100 man aan. Wij kwamen aan in Deurne en daar zijn we uit de trein gestapt. Daar stond het hele zaakje met die koffers en zo.

Gelukkig was er een paard en wagen die al die koffers oplaadde. En die reden het dan naar het kamp.

Maar wij moesten lopen, 12 kilometer, dat is een eind. Zo kwamen we in Liessel aan. Daar moesten we eerst een beetje opgevoed worden. Het eten was er goed, maar niet genoeg. Gelukkig waren er nogal wat boeren in de buurt. Dat duurde een week op 6, dan mocht je het kamp niet uit. Je moest oefenen met een spa, dat was je geweer. Het was een beetje voorbode van de militairen. Duitsland had toen ook al die arbeidsdienst en het was wel goed om al die jongens een beetje te laten werken.

Er waren er hier uit Den Haag die nog nooit een spa hadden vastgehouden. In die barakken lag een bult met stro en dan moest je je strozak opvullen. Dat noemden ze een Donkey Breakfast. Dan lag daar 's nachts in je kooi zo'n rond ding en daar rolde je vanaf. Op den duur lang dat toch wel lekker. We kregen twee dekentjes. Ik heb er van februari tot mei gezeten.

Als je 's morgens uit je nest kwam moest je eerst trainen in je korte broek, maar wij kwamen 's winters en dan had je een trainingspak aan, maar je mocht er niets onder hebben van een trui of zo.

Er werd veel aan sport gedaan. Na het sporten ging je eten en om 8 uur, of 9 uur, was het afmarcheren naar het werk, ongeveer een kilometer of 5, 6 lopen. Dan kwam je in de Peel terecht. De Peel schijnt lagen grond te hebben. Als je op zo'n 60 cm diepte kwam lag er goede grond. Wij moesten dan een soort sloot graven, daar ging de laag in die niet goed was, en de goede grond ging daarbovenop. Van een uur of 9 tot een uur of 1, dan weer afmarcheren naar het kamp.

Even thuis, met zus Lisa op de foto

Dan kregen we een stampot, het was altijd goed eten maar soms wel weinig. Als je als jonge vent hard gewerkt had, dan lustte je wel wat. Tijdens het werk kwam er een paard en wagen met koffie en zo. Dat was allemaal goed geregeld. Daarna was het een uur verplicht rusten en daarna kreeg je weer sport tot 's avonds, of veldloop. Met z'n allen door het veld lopen, door sloten, bossen en zo.

's Avonds konden we dan naar de kantine of zo. We kregen dan een kwartje per

dag. Lubbers heeft dit later nog wel eens in willen voeren. We werden echt afgeknepen. Dat moesten we een half jaar doen. En dan zwaaide je af. Je kreeg er ook een uniform, een oud uniform van de Nederlandse krijgsmacht, een beetje versteld. Met je spa moest oefenen alsof het een geweer was.

Tijdens de arbeidsdienst ging ik naar kerk, want dan was je er tenminste even tussenuit. De eerste keer ging ik naar de Protestantse kerk, maar dat had ik gauw geleerd. Dat was 12 km lopen naar het kerkje. De andere kerk lag maar op een kilometer afstand en er was een kroegje naast. Dus daar ging ik voortaan maar naar toe.

Ik had een keer de boel besodemierd, ik had een bui regen op mijn sodemieter gehad en toen heb ik longontsteking gekregen. Op den duur hebben ze me naar Deurne naar het ziekenhuis gebracht en daar heb ik een week of 4 gelegen. Toen ik daaruit kwam wou ik de wereld zien, dan wou ik naar Eindhoven. Met de paar cent die je nog had met het treintje naar Eindhoven. Eten moest je meenemen. Soms kreeg je nog brood van thuis opgestuurd en dat nam je dan mee. En dan een beetje door Eindhoven dwalen, je ogen gingen open in zo'n grote stad.

Toen ben ik Hannie en Martha tegen gekomen. En zo is het gekomen. Toen was het al een beetje aan. Toen ik in het ziekenhuis lag met een longontsteking, had ik al verkering met Hannie. Hannie en Martha zijn toen langs gekomen.

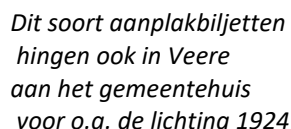

de zussen Hannie en Martha Aspers

Het was een katholiek ziekenhuis, allemaal nonnetjes. Daar kreeg ik goed te eten, want het klooster lag achter het ziekenhuis en daar werd van alles verbouwd. Daar hadden ze varkens, koeien en groenten.

Toen was ik alweer gezond zo'n beetje, maar die dokter hielp me want als ik thuiskwam moest ik naar Duitsland. Die dokter kwam van Philippine, dat was een Rammeloo. Hij kon me natuurlijk niet altijd blijven houden.

Ik kende Hannie toen nog niet zo lang en toch is het aangebleven. En iedere week schreef Hannie een brief. Later toen we uit Elbing gevlucht zijn, heb ik die brieven meegenomen. Onderweg was het zo koud dat ik ze verbrand heb. Toen had ik warme voeten. Zo werd ik voor de tweede keer door Hannie haar brieven verwarmd. Opa Jacob vond het niet leuk dat zijn dochter aan een zeeman was blijven plakken. Hij was zo trots op zijn dochters en een zeeman. Dat zat toen niet goed. Later is het toch goed gekomen. Voor Hannie was het natuurlijk ook een hele stap, helemaal naar Veere. Ik denk dat ze toch wel een beetje heimwee heeft gehad.

3| WOII. Verplichte Arbeitseinsatz in Duitsland.

Vluchten uit Polen terug naar Nederland, 1944-1945.

Als je een jaar of 17, 18 was kreeg je bericht dat je naar Duitsland moest. Je moest je dan melden bij het Arbeidsambt in Middelburg. Je had overal van die kantoren. Dan werd er zo'n transport klaargemaakt. Het was vrijwillig, maar als je niet ging werden je vader en moeder opgepakt. En eigenlijk vond ik het een groot avontuur. Vader heeft me toen naar de trein in Middelburg gebracht met mijn koffer. Dat waren allemaal Zeeuwen en we zijn veel bij elkaar gebleven als Zeeuwen.

Dan ging je naar Duitsland en als je daar aankwam dan werd je gemonsterd.

We reden dan met een stoomtrein, maar daar kan ik me niet meer zoveel van herinneren. We zijn om een uur of 3,4 vertrokken en ik geloof niet dat je dan 's nachts in Berlijn kunt aankomen. Vanuit Berlijn zijn we onder luchtalarm weer vertrokken naar Danzig in een overvolle trein. Ik denk dat we daar een dag later aankwamen. Daar was alles verduisterd vanwege luchtaanvallen. De trein zat stampvol. Daarna werden we verder naar het oosten vervoerd. Weer een dag en nacht reizen. We kwamen 's nachts in Danzig (het tegenwoordige Gdansk in Polen) aan.

Er werd dan gekeken wat je kon. De fabrieken hadden veel mensen nodig, dus er gingen veel mensen naar de fabriek. Dat was verplicht. Als je niet kwam opdagen, moesten je ouders naar Duitsland. Ik was net terug uit de Arbeidsdienst, dat was net zoiets als opkomen voor je nummer in dienst.

Er zijn 500.000 mensen naar Duitsland gemoeten. Niet als gevangene, maar je moest er gewoon gaan werken. Er waren er een hoop die het goed hadden, als je het geluk had dat je bij een boertje kwam. Je kon ook bij een bakker terecht komen. Als je het ongeluk had dat je op een vliegtuigfabriek terechtkwam of een werf, dan zat je niet best. In Danzig konden ze ons niet gebruiken.

scheepswerf Schichau Danzig, Polen 1944

We moesten toen doorreizen naar de werf in Schichau Danzig. Dat was net zoiets als de Schelde. Dat was een heel grote fabriek. Je had Schichau Danzig en Schichau Elbing. En dan kwam dat stelletje ongeregeld daarbinnen. Het was een groot kamp waar wij terecht kwamen, ik denk wel zo'n 5000 mensen. We zaten met zo'n 17 man op een kamer met stapelbedden. Er stond een tafel in het midden en iedereen had een kastje.

In het begin van de Arbeitseinsatz zijn er nog wel een mensen geweest die op vakantie naar huis mochten, maar die doken onder in Nederland en kwamen niet meer terug. Dat is toen afgeschaft.

We kregen ook wel eens een rondvaart over het Frisches Haff met een boot. We zijn wel eens van Danzig door een smalle strook van zo'n 100 meter door gevaren naar een ander plaatsje. Dat gebeurde dan op een zondagmiddag. Dan zag je nog eens wat ook. Ik zag natuurlijk toch veel, want ik zat in de buitendienst en ik kwam overal. Er was een boer uit Sint Philipsland, die hebben ze zo uit de klei getrokken. Ook Lein Wallenburg was er bij en Leen Bareman uit Kamperland zaten er. Allemaal Zeeuwen.

We kregen allemaal een baantje. Eventueel volgde er een omscholing. Op die school werd bekeken voor welke machines je aanleg had. De een werd draaier bijvoorbeeld en anders kreeg je een ander baantje. Ik leerde het nooit natuurlijk. We moesten werken van 6 uur tot 5 of 6 uur, daarna kwamen die Russische meiden. Die stonden ook weer van 6–6. Dat waren Ostarbeiders, die waren ook zomaar opgepikt. De joden hadden een ster op hun borst, maar die meiden hadden 'Ost' op hun borst.

Wij hadden niets, want wij waren Ariërs. Dan werd je beter behandeld dan de andere mensen. Als bij ons het werk gedaan was, waren we vrij. Dan kon je de stad in of naar de bioscoop. Alleen toen die Heydrich, een smeerlap, geliquideerd is, toen hebben ze een dorp uitgemoord.

Er waren er ook die naar de gieterij moesten. Dat was natuurlijk niet lekker als je daar moest werken, zo ongezond. Maar die kregen wel extra eten, ze kregen ook beter betaald. Ze kregen gewoon betaald via de cao die er toen was. Ze kregen ook bonnen voor melk en zo. We hebben het niet slecht gehad. We hadden niet echt honger, wel eens trek. Wij hadden daar een vrijheid, we waren niet echt gevangenen.

Elbing oktober 1943. Rechts onder Boete Minneboo

Wij zaten gewoon in barakken en als we klaar waren en in het weekend konden we uitgaan. Je kon de stad in en naar de bioscoop. Je kon van alles doen. Je moest wel op tijd op het werk zijn. In het weekend gingen we ook wel eens ergens eten. Die Duitsers konden van niets iets lekkers maken, Eintopf of zo, veel kool. Maar je kon je buik vol eten. Zondagsavonds ging je ook nog wel eens lekker uit eten, maar 's maandagsochtends had je geen donder.

De rantsoenen kwamen 's middags pas en dan vrat je die allemaal op en dan had je weer geen sodemieter. 's Avonds in de kantine kreeg je goed te eten. Er waren van die grote ketels waar die Duitse vrouwen in kookten. Kun je begrijpen, er zaten daar zo'n 5000 man.

Dikwijls zuurkoolsoep, maar dat was lekker. 's Maandagsochtends kookten we dan havermout uit pakjes die we toegestuurd kregen. Maar havermout gekookt in water en zonder suiker is iets verschrikkelijks. Maar je at het want het vulde de buik. Soms was er geroosterd brood met surrogaatkoffie. Dat ging nog een beetje. Maar meer had je niet. Iedere week kregen we 6 van die broodjes, zeker nog een pond worst. Dus het was nog niet slecht. Zondags was er soep en dan zaten daar soms van die gekookte koeienpoten in.

Als je dan 's maandagsochtend om de koffie moest, om 6 uur was het al eten, dan moest je zorgen dat je erbij was. Dan keken we in de ketels en dan lagen daar van die knoesten van de benen in. Dan gebeurde het vaak dat er nog een hoop troep aan zat. Dan haalden we die er gauw uit en dan hadden we nog wat te kluiven. Ik heb er niet veel honger gehad, maar ik heb wel rare dingen gegeten.

Er zat bij ons ook een Brabander, Arie Nuytinck, een grote vent. 's Nachts gingen we op strooptocht. Dan gingen we konijnen uit het konijnenkot halen bij de boeren en die braadden we dan op een kookplaatje. Die Fransen zochten slakken in de sloot. In de stad waren een hoop vreetzaakjes waar je ook zonder bonnen kon eten. Met bonnen was het beter, maar ook zonder bonnen kregen we als Hollanders nog wel eens wat extra's.

Kleren kregen we nooit, wel werkpakken en werkschoenen. We gingen natuurlijk wel eens verder de stad in. Als je dan gegeten had en weg ging, kwam je langs de kapstok en dan keek je wel eens of er een goeie jas hing. En dan ging je gauw weg.

De krijgsgevangenen kregen pakjes opgestuurd en daar zaten altijd sigaretten in. Daar mochten wij ook wel eens van meedelen, maar als je die opstak ging je tegen de wereld.

In die tijd rookte ik wel maar ik kon er ook goed van blijven.
Ik heb eigenlijk nooit veel gerookt. In het kamp kregen we iedere week 20 sigaretten de man, Poolse Brehava. Ik ruilde ze altijd voor een broodje. Iedereen kreeg iedere week een rantsoen. Die rantsoenen waren nog best wel goed. We kregen ieder nog 8 brötchen (wittebroodjes) en goede worst. We kregen wat de Duitsers zelf ook kregen.

Maar ja, dat rantsoen was zo weg, en zaterdags en zondags had je een pakje van thuis. De koffie werd Muckefuck genoemd, dat was iets van gemalen gerst. We hebben daar nooit echte koffie gehad. Maar ja, die Muckefuck was ook goed hoor.

Ik kwam op een vrachtwagen terecht om te werken. Soms hadden we een aanhanger, soms niet. Wij moesten al het materiaal wat binnen kwam vervoeren naar de bestemming. We namen wel eens eten mee voor onderweg, maar meestal als we thuiskwamen werd er gezorgd dat er een pot soep of zo stond of je nam brood van thuis mee. 's Avonds at je weer in de kantine.

*Leen Bareman
Kamperland*

Wat Kees Vader voor werk deed, weet ik eigenlijk niet meer zo. Ik geloof dat hij ook bij zo'n soort werk was. Op zo'n fabriek waren er nog niet zoveel auto's. Er waren toen nog veel paard en wagens. Op de fabriek hadden ze ook nog zo'n soort voerwerk. Ik geloof dat Kees daarbij was. En Leen Bareman uit Kamperland zat op de gieterij.

Die heeft daar zo'n anderhalf tot 2 jaar gezeten en hij heeft er tuberculose opgedaan. Hij is nog naar huis gekomen, maar hij is er toch nog aan gestorven.

In de gieterij kregen ze wel meer rantsoenen. Leen is niet oud geworden. In de gieterij was slecht werk.

Elbing was een stadje zoals Goes. Het was ook een Hanzestad met een haven. Vroeger kwamen er veel handelsschepen. Twee scheepswerven lagen er en er werd nooit gebombardeerd. Je had daar geen last van de oorlog. De mensen waren ook anders. De stad was nog heel. Het is een verschil of je in een gebombardeerde stad woont of in een stad waar alles nog heel is.

Er zat daar van alles, Polen, Russen, Fransen, Belgen en op den duur Italianen, van die Bardolio's. Dat moest allemaal werken en je stond ervan te kijken wat er allemaal geproduceerd werd. In de oorlog werden er zo'n honderd vliegtuigen gebouwd, dat was wat hoor. En tanks, hoeveel bouwden ze die niet. Locomotieven en alles moest er zijn. Bij ons bouwden ze grote locomotieven ook hoor. Die fabriek stond aan de andere kant van de stad. Wij kwamen overal. Kanonnen werden er gebouwd, howitzers en van die gepantserde voerwerken met van die rupsbanden.

Er werden toch altijd wel 1 of 2 locomotieven in de week gebouwd. Dat ging onvoorstelbaar. Wij kwamen in heel de fabriek. Wij hadden een plaatje dat dit mocht, want we moesten overal spullen ophalen en wegbrengen. Dan had je carrousel draaibanken. Daar werden grote ringen voor die pantserwagens gemaakt. Ik heb gezien waar ze die kanonlopen deden, die stonden in de grond en zo werden die dingen erin getrokken. Je stond gewoon met je ogen te klapperen. Er waren verschillende afdelingen in die fabriek. Iedere maand ging er ook nog een torpedojager van stapel, kant en klaar.

toegangsbewijs van Kees Vader voor de fabriek in Elbing.

Er werd aan de lopende band gebouwd. Er kwam van toeleveringsbedrijven soms iets wat later verwerkt moest worden en dan moesten wij dit onderbrengen in boerenschuren of iets dergelijks. Als de fabriek gebombardeerd zou worden lag dit veilig. Wij vervoerden soms kisten met speciale bouten en moeren. Als ze die kisten nodig hadden, moesten we die weer ophalen.

Soms moest je voor een kistje met z'n allen met de auto weg, als ze iets met spoed nodig hadden.

Dan kreeg je het nummer op van dat kistje en ook bij welke boer het stond. Soms moest je 20 kilometer rijden, soms ook voor grote dingen.

Soms moesten we materiaal in boerenschuren brengen of een oude melkerij, of steenovens. Dat was om het risico bij een bombardement te spreiden. Ik vond het best mooi werk. In de winter was het wel koud natuurlijk. Later werden die kleine onderzeeërtjes daar gebouwd. Die werden daar proefgedraaid. Daar stonden Mercedes-motoren in. Soms kwamen er zo'n 20-30 aan en dan hadden ze er maar 10 nodig. Dan moesten wij de rest wegbrengen. Dan lieten wij ze bij de boerenschuur op rolletjes van de wagen af lopen. Daar waren we een hele tijd mee bezig.

En op den duur kregen we van die lange pijpen met een glaasje. Dat waren die periscoopjes. Eerst wist je niet wat het waren. 's Nachts werd er dan een proefvaart mee gedaan. Die Duitsers hebben wat geproduceerd in de oorlog. Ik had er een mooi baantje, afwisselend. Dan moest je weer een 20 km rijden naar een oude melkfabriek die leeg stond, waar ook weer iets gebracht moest worden.

Ik heb ook nog van die lanceerbuizen vervoerd. Dat waren hele gevaartes. Die zetten we op een aanhanger en dan reden we voor die boerenschuur. Dan hadden we een grote driepoot en daar takelden we die dingen mee op en dan lieten we die zakken op bulletjes en reden we ze zo die schuur in. Dan had je weer een dagje werk.

Ik heb van alles vervoerd, erwten, suiker. We hadden eerst nooit iets mee om het in te doen, maar later hadden we altijd een zakje bij ons. We hebben een keer suiker vervoerd, maar toen hadden we nog niets bij ons om het in te doen. Toen hebben we de pijpen van een lange onderbroek dichtgeknoopt en daar de suiker in gedaan. Toen hadden we ook suiker. Onderweg van de een naar de ander gingen we ook wel eens bramen zoeken in het bos.

Onze chauffeur was nog een tamelijk jonge vent. Er liep een grote weg tussen Koningsberg en Elbing en dan keek je van boven op de berg zo helemaal naar beneden. Dan liet die chauffeur bovenaan de remmen los en dan liet hij de auto zo naar beneden rollen. Dan vloog dan ding 150 km. Wij zaten dan achterop.

We hebben het een keer gehad, dat was dan weer ergens anders, dat was aan de kust, dan zag ik dat hij naast de weg ging rijden. Toen reed hij nog niet zo hard, en ik zag dat hij aan het terugschakelen was en dat ging niet.

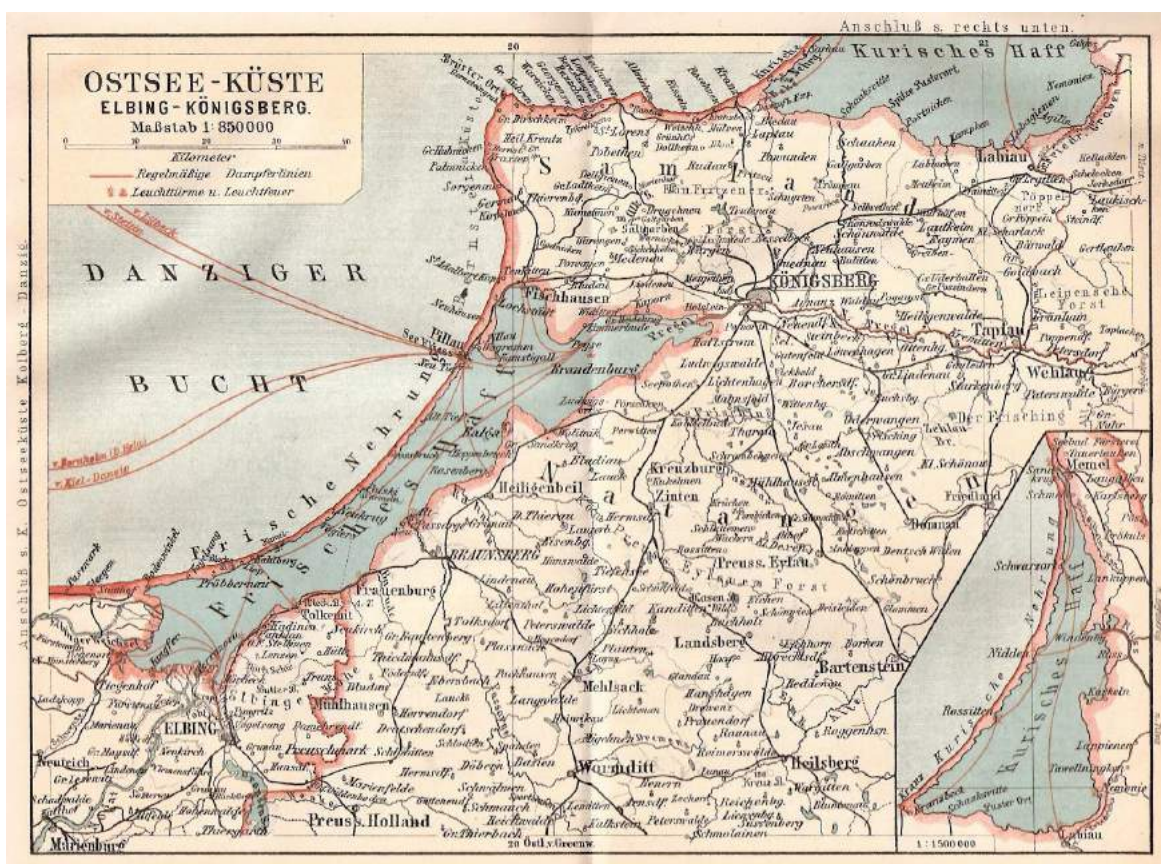
Ik zag dat die chauffeur al min of meer in paniek raakte, dus ik zei tegen mijn maats dat ze er af moesten springen. We sprongen zo in de greppel. Die auto is doorgereden naar beneden. In een bocht is de aanhanger gekanteld en daar is de auto toen op geremd. Toen we daar aankwamen stond het hele zaakje witheet. Iedereen was er gelukkig goed van afgekomen. Alles wat we bij ons hadden was er natuurlijk wel afgevallen.

Dat moesten wij dan allemaal weer bergen. We hebben daar natuurlijk een hoop van verborgen en dat hebben we zondags opgehaald. Het was niet ver van het Frisches Haff vandaan. Er was een treintje dat liep van Elbing langs de kust, dat was de Hafuferbahn, en daar reisden we zondags mee.

We kregen leren pakken omdat we veel buiten waren. Maar het was allemaal van stukjes en lapjes, helemaal gerepareerd. Het waren oude pakken van de onderzeebootlui uit Danzig. Het was toch redelijk warm. Als het koud was zaten we wel onder een zeil, maar het was toch nog koud hoor en dat zeil was ook niet precies schoon.

Meestal waren we met een man of zes. Er was een Rus bij en die andere jongens kwamen uit de Lepelstraat geloof ik. Dat waren echte Brabanders. Het was best leuk werk en het was in een mooie omgeving.

Het was heuvelachtig, maar tegen de kust waren het echte heuvels. Er waren bossen, riviertjes en kanalen en een mooi strand. Leuke dorpjes zoals Frauenburg, van die palingplaatsjes aan het Frisches Haff.

coll. Leen Bareman, Kamperland

Een eindje verder lag Brandsberg met zijn grote kastelen en kathedralen. Verder waren er nog van die kleine dorpjes waar maar een paar man woonde. Vooral in de zomer was het daar echt mooi.

We verdienden gewoon ons loon, en voor kost en inwoning werd er iets afgehaald. We hadden een grote kantine en met Kerstmis kregen we allemaal cognac in een kom, want glaasjes waren er niet. Wij waren daar als Hollanders niet slecht af.

Het was zo fijn dat we daar anderhalf jaar gezeten hebben zonder een schot te horen. In Leipzig waren nogal eens bombardementen. We hadden ook nogal een goede baas, een voorarbeider. Dat scheelt ook. Het was geen nazi. Die chauffeur wel of zoiets. Later is hij opgeroepen want hij was tankbestuurder. Hij reed natuurlijk liever met ons. Het gebeurde wel dat je om een uur of 3 klaar was en dan werd er gezegd: ga nog maar naar daar of daar.

Je had toch nog wel arbeidstijden. De chauffeur hield er rekening mee dat hij kalm aan deed, anders waren we te vroeg terug. Dan stopten we ergens in het bos, dan gingen we nog even het bos in. En als we dan om een uur of half 5 thuiskwamen hadden we een vroegertje.

Het is daar zo'n mooie omgeving. Toen lette je daar niet zo op. Ze noemen het nu de Mazoeren. Je had er veel kanaaltjes en veel water. Je had daar ook nog een schepenlift. Die bracht de schepen over de berg heen. En dan kwam je daar aan het Frisches Haff. Het was daar ook nogal heuvelachtig. Je had er ook veel klei, en een steenoven. Die werkte niet meer. Dat was mooi onder de grond. Daar moesten wij onze spullen naar toe brengen.

Eigenlijk hadden we daar een mooi leven. Zelf rijden deden we niet. Wij waren ook maar een soort van "slaven". Wij hadden de vrijheid en we konden nogal goed met de chauffeur opschieten.

Ze hadden alle mensen nodig, ook aan het front. De vrouwen van de boerderijen moesten het werk doen. De mannen waren in dienst. Bij ons in de buurt waren veel Engelse krijgsgevangenen. Die waren op de boerderijen aan het werk. Daar kwamen we ook wel eens mee in aanraking. Van die Engelsen kregen we wel eens sigaretten. Die kregen veel pakjes van thuis.

Die Engelsen werden best goed behandeld, want er zaten ook veel Duitse krijgsgevangenen in Engeland en die werden ook goed behandeld.

In Stalag zaten meer officieren. Die probeerden meer de zaak te verdonderen. Die gewone Engelsen zaten met een stuk of 4 op een boerderij, dus die konden toch niets beginnen. Er was wel een oppas bij, maar waar ik zat was er eigenlijk geen oorlog. Er werd niet gebombardeerd, en je zag en merkte niets van de oorlog. Die mensen wisten niet wat oorlog was. Ze behandelden ons dus ook goed.

Mijn vriend Kees Janse zat in Lübeck op een vliegtuigfabriek die hele dagen gebombardeerd werd. Die had geen leven.

We begonnen 's morgens om een uur of 7 en dan een uur of 12 werken. 's Avonds was je gewoon vrij. Zaterdagsmiddags vanaf 1 uur en zondag waren we ook vrij. Dan kon je pakkie deftig aan doen en de stad in. Er waren vreetzaakjes waar je zonder bon kon eten. En dan kreeg je wel eens wat extra's. Je kon ook naar de bioscoop. Je was gewoon vrij. Het werd dwangarbeid genoemd, maar je had niet het gevoel dat je gevangen zat.

Coomans kreeg veel pakken meel overgestuurd. Dat kneedden we dan en het meel brachten we bij de bakker. De bakker was net 100 meter van de fabriek vandaan. Daar kwamen we toch langs.

Op den duur zei de bakker dat we het meel zo konden geven, dan kregen we er broodjes van.

De bakker had een werkneemster en na de oorlog heb ik haar zuster teruggezien naar aanleiding van een knoppencursus in Goes. Bij die cursus was een man en ik ben meegegaan naar hem thuis en hij had een Duitse vrouw.

Bleek dat dit de zuster van de medewerkster van de bakker was uit een plaatsje net boven Elbing, waar wij nogal eens kwamen.

Deze man van de knoppencursus had ook in Duitsland gezeten en hij had zijn vrouw opgedaan in Lübeck. Hij was ook met de vluchtelingenboot meegekomen van West-Pruisen. Twee miljoen mensen zijn er toen gevlucht.

De oorlog is zo'n vuil spelletje, er zijn alleen verliezers, de gewone man. In de oorlog moest je als gewone man wel doen wat er gezegd werd, anders werd je doodgeschoten.

Toen ik in Duitsland werkte, kwam ik die krijgsgevangenen die bij een boer werkte wel eens tegen. Er was wel een bewaker, een oud ventje, Petroleummannetje noemden we die. Die Engelsen waren redelijk rustig, ze zaten al lang bij die boer. We kregen wel eens een Engelse sigaret van die lui, maar dat was je helemaal niet meer gewoon. Dan draaide je in de rondte. Op zich had ik het best naar mijn zin met al die jongens bij elkaar. Dat was in 1943.

Wij hadden er een op de kamer naast ons, dat was een Amsterdammer of zo. Die gooide er nogal met de pet naar, te laat komen en zo, en die werd voor 14 dagen naar Stutthof, een concentratiekamp, gebracht. Maar we kenden hem niet meer terug toen hij weer terugkwam. Daarna kwam hij wel op tijd. Ik heb er zelf niet veel van meegemaakt.

Wij kwamen nogal in de buitengebieden waar we moesten lossen. Daar waren ook wel eens krijgsgevangenen bezig, Russen.

Dan zag je die rotmoffen in hun smoel stompen met hun geweren dan keek je maar gauw de andere kant op. Er waren ook Russen die in kampen zaten en die hadden het toch wel redelijk goed. Er waren ook Russische meiden, Ostarbeiders. Die hadden allemaal dezelfde kleding aan, blauwe broek en op hun borst 'Ost'.

Net als de joden een ster hadden. Die kwamen uit de Oekraïne of zo. Die hadden niet zoveel vrijheid, wel een beetje maar toch niet zoveel als wij. Ik zag ze wel eens lopen.

Je had daar ook een rommelmarkt, dat was een soort kermis. Daar zag je ze wel eens lopen. Ik ben nooit met een Russische meid geweest, die stonken zo verschrikkelijk. Wij konden ook wel met Duitse meiden meegaan. Het werd wel niet zo toegelaten, maar er werd weinig van gezegd. Die meiden mochten niet met buitenlanders omgaan. Die mensen werden zo opgevoed. Het begon al bij de 'Hitlerjugend'. Die kinderen vonden dat prachtig, een mooi pakje. Een ouder kon er niets van zeggen.

Er waren bij ons ook nog een paar oudjes die op de auto mee moesten rijden, dat waren een soort communisten. Die moesten ook mee gaan werken. Hitler had zulke slechte mensen in dienst. Zoals die Himmler, die heeft al die concentratiekampen opgezet. Toen hebben ze die joden uitgemoord. Het waren zulke smeerlappen die daar zaten. Er waren ook zoveel mensen die hun mond niet open durfden te doen. Die waren er echt wel tegen.

De mensen waar ik in de buurt zat waren echt wel voor vrede. Maar je kon niemand vertrouwen. De kleine kinderen werden gek gemaakt op school met die Hitlergroet en zo.

Dat vonden die kinderen prachtig. Ze kregen een mooi uniformpje, gingen op kamp of kamperen. Je kon je kinderen daar niet vanaf houden. Dan was je al verdacht.

Coll. Leen Bareman, Kamperland

..... VLUCHT UIT ELBING

Eind 1944 zagen we al vluchtelingen die uit Elbing wegtrokken, vrouwen, kinderen en wagens. De voorhoede van de Russen, van die pantsers, was doorgebroken en die was op weg naar Elbing.

*Gauleiter van
Oost-Pruisen
Erich Koch*

Ze zijn toen wel allemaal kapotgeschoten, maar de angst zat er goed in. Iedereen wou weg. Het was een stroom van duizenden mensen. In Königsbergen moesten de mensen blijven. Die Gauleiter Erich Koch daar was zo'n schoft. Hij wou niet dat er vluchtelingen waren. Maar zelf had hij een boot klaarliggen om weg te gaan.

Wij zijn 28 januari 1944 vanaf Elbing weggegaan uit de barak. Het vroor het 's nachts 30 graden, overdag 15 graden. En dan lag er een berg sneeuw. We hadden wel eten meegenomen, maar dat was diepvries natuurlijk. We hadden van de stoelen de rugleuning gesloopt en zo hadden we een slee. Maar als je een uur of 4 gelopen had ging je eens kijken wat er af kon. Op den duur had je niet veel meer over.

Die voetreis van Elbing naar Danzig heb ik veel meegemaakt. Gelukkig vroor het, dus je kon overal overheen. Maar als er zo'n stoet voorbijgetrokken was, was er niet veel meer over. Op mijn advies zijn we toen via een iets andere route gelopen. Toen was er onderweg nog wel eens wat te vinden.

Bij de eerste boerenschuur was er niet veel. De tweede keer hebben we bij een boer in de paardenstal gezeten. We hebben ook nog overnacht in een soort varkenskotje. Daar hadden Engelse krijgsgevangenen in gezeten. Die waren al weggevoerd.

Ik kreeg iedere week een brief van mijn vriendin Hannie.

Die bewaarde ik allemaal, een hele stapel.

Op de vlucht terug naar huis heb ik ze verbrand om me te kunnen verwarmen. Met z'n vieren lagen we toen in een soort varkenskot onderweg. Dat varkenskot was tamelijk groot en er waren kooien in gebouwd.

Er hadden krijgsgevangenen in geslapen die bij die boer werkten. Het was helemaal in West-Pruisen. Die krijgsgevangenen waren in het begin gevangengenomen en die moesten bij die boer werken. Ze hadden op zich best een goed leven. Ze waren blij dat ze van de oorlog af waren. Ze kregen altijd veel pakketjes van thuis, zoals Engelse sigaretten. Toen wij daar kwamen, op de vlucht, toen hebben we die brieven verstoekt. Het was een heel bosje.

1944. Vluchtende burgers over de bevroren Haffen bin -20°C

En alle 9000 mensen uit Elbing vertrokken te voet, Fransen, Hollanders, Belgen, afijn uit alle landen die daar werkten. Ik geloof dat er bij ons in de buurt zo'n 5000 mensen zaten.

Voordat wij weggegaan zijn, kwam je op de weg al hele horden vluchtelingen tegen.

Die waren al van verder uit Pruisen gekomen. Vrouwen, kinderen en boeren met panjewagens, dat zijn van die ladderwagens met stro erin, kinderen er op en een beetje overdekt. Een geit en een koe liepen er achteraan.

Op den duur kwamen de Duitsers zelf ook natuurlijk. Die namen ook vluchtelingen mee. Een hele stoet trok voorbij, en soms stond die stoet ook stil. Ik heb gezien dat er een moeder even uit de stoet ging om een flesje melk te verwarmen voor haar baby en ondertussen trok de stoet verder. Toen de moeder terugkwam was alles alweer verder getrokken. Mensen namen van alles mee in een koffertje en wisten niet waar ze terecht kwamen.

Op mijn vlucht ben ik ook wel eens terecht gekomen in zo'n boerderijtje waar alles achter gelaten was. Daar waren nog kippen en eieren, die hebben we toen allemaal opgevreten. En koeien gemolken. Er was een grote gemetselde kachel in de bakkeet en die hebben we toen goed opgestookt. Het brood dat bevroren was nam je dan tussen je benen en dan ontdooide het. We hebben daar in een boerderijtje geslapen in het hooi, lekker warm. 's Avonds hebben we daar een omelet gemaakt van 60 eieren.

*Boete Minneboo en
Lein Walenburg in Elbing*

Die nacht hebben we het goed gehad, er was ook melk want Lein Wallenburg was een boerenknecht en wist hoe hij moest melken. Er stond ook nog een paard. We hebben toen ook nog een slee gevonden en daar hebben we alles opgeladen.

Toen hadden we paard en wagen. Tot we bij de Wisla kwamen, dat is een rivier die daar loopt. Die stroomde wel niet zo hard, maar daar konden we niet overheen met paard en wagen.

Er lag nog een stoombootje en dat ventje wou ons er wel over zetten, maar dat kostte ons het paard en de wagen. We moesten dus veel achterlaten.

Aan de andere kant van de rivier sjokten we verder. Na de uiterwaarden kreeg je de dijk en in Holland is het de gewoonte om achter de dijk boerenhofjes te zien staan. Maar daar stond niks. Het was toen tegen donker en heel koud. We zijn toen gaan lopen en op den duur zagen we wat. Een boerenhofje. We hebben aangeklopt, maar de boer wou niks met ons te maken hebben. *'Raus, kein Ausländer'*, echt zo'n mof.

Er was daar in de buurt het concentratiekamp Stutthof. Die gevangenen waren daar allemaal langs gevoerd. Er lag een berg doden in de sneeuw. Dus die boer wou niets met buitenlanders te maken hebben. Coomans en ik hebben gedreigd die man hartstikke dood te slaan. Toen is hij stik mak geworden en we hebben het goed gehad die nacht. We hebben wel een beetje wacht moeten houden, dat die vent niet boos werd en de andere dag gingen we weer verder.

*vlucht met boerenslede,
Oost Pruisen 1945*

Op den duur waren we niet ver meer van Elbing af. Coomans was er toen ook nog bij. Dat was toen mijn beste vriend. Toen kwam er een boerenslee aan met twee paarden ervoor. We hebben toen gezorgd dat we ieder aan een kant van die slee vast konden houden. Dat ging goed richting Danzig. Maar het was wel koud.

Op den duur moest je loslaten van de kou. Coomans had blijkbaar al eerder losgelaten en ik zag hem niet meer. Toen liep ik daar dus alleen.

Eindelijk kwam ik bij een klein cafeetje aan langs de weg. Dat zat vol met vluchtelingen. Daar ben ik naar binnen gegaan en heb een kom warme “koffie” gedronken.

Toen ik er een uurtje zat kwam Coomans binnen. Ik was toch blij dat ik hem weer zag. Coomans was trouwens de zoon van de molen van Elkerzee. Samen zijn we toen verder gesjokt naar Danzig. Danzig zat vol met vluchtelingen, we keken onze ogen uit.

Die Russen hadden een front en wilden naar Berlijn oprukken. Maar West-Pruisen lieten ze liggen. Bij Stettin zijn ze aan de kust gekomen, dus heel dat gebied van Danzig, Königsbergen en Letland was nog Duits. Er zaten daar nog heel veel Duitsers. Die hebben tot het laatste toe, in mei, nog gevochten. Het moet verschrikkelijk geweest zijn daar. Dat is eigenlijk de vergeten oorlog. Maar toen was ik al weg.

Toen die Russen kwamen, Elbing is nog platgeschoten in een paar dagen tijd, zijn ze voorbij Danzig gegaan. Er zaten daar nog Duitsers maar ook nog miljoenen burgers. Alle vrouwen werden toen door de Russen verkracht, het geeft niet hoe oud ze waren. Dan gingen er zo'n 20, 30 man over een vrouw heen en de laatste stak haar dood. Dan was het: Frau komm. Maar dat heb ik niet gezien hoor, later wel gehoord. Dat moet heel erg geweest zijn.

De stadjes Bromberg, Frauenburg en Tolkemit lagen aan het Frisches Haff en werden later door de Russen bezet. Toen was het nog winter en heel die gemeenschap is op een hoop gedreven en die moesten 20 of 30 km door de sneeuw en bagger lopen naar een station.

Toen zijn er duizenden naar Rusland gevoerd om te gaan werken en de zaak op te bouwen.

Die arme donders konden er niks aan doen dat alles kapot gemaakt was. Ik geloof dat er maar 6 % van terug gekomen is.

Toen West-Pruisen bevrijd is waren de meeste Duitsers al gevlucht. Toen is het bezet door de Polen. Die hebben de huizen ingenomen en nu is het gewoon Pools, ook Danzig.

De overgebleven Duitsers werden allemaal naar het westen vervoerd. Ze mochten alleen meenemen wat ze konden dragen. Dat was ook wat voor Duitsland. Het was allemaal kapot en daar kwam nog eens een hele bevolking bij. Pruisen is eigenlijk altijd nog een strijdtoneel geweest.

*Kees Vader
Middelburg*

Ik geloof niet dat Kees Vader uit Middelburg daarbij was. Er vielen er nog wel eens af van het ploegje waar we mee waren. We waren met een man of 6 bij elkaar gebleven. We hebben toen een alternatieve route genomen. We zijn nog op een kilometers of 6 langs het concentratiekamp Stutthof gekomen. Dat lag ook aan het Frisches Haff. En dat was niet best.

Wij hebben geen Russen gezien. Lein Wallenburg is toen nog wel opgepakt door de Russen. Hij heeft hier nooit van verteld, hij stierf in 2014. Lein was paardenman. En die Russen hadden ook veel paarden. En als ze van het front terugkwamen moest Lein die paarden opvangen en verzorgen tot ze weer terug konden. Zo is hij meegegaan naar Berlijn.

*Lein Wallenburg
Veere*

Toen ik in Danzig aankwam zat het al vol met vluchtelingen. Ik was geen held, maar ik was ook niet bang.

De soldaten die niet meer wilden vechten waren aan de lantaarnpalen opgehangen. Er waren een hoop militairen die niet meer wilden vechten en die hadden verband rond hun hoofd en zo. De “gewonden” werden gecontroleerd door Feldwebels (militaire politie) die Polizei met van die schildjes, dat waren rotzakken.

Als je uit het leger vluchtte was je natuurlijk deserteur. Deserteurs werden zonder pardon opgehangen. En er hingen er wat! Daar gingen je ogen open in Danzig, het is ook een grote stad. Om een uur of 10 was het pas licht en om een uur of 4 was het weer donker. Het sneeuwde nog altijd en het was bar weer.

We zijn toen in het Lager van Schichau aangekomen maar daar zat het al vol met vluchtelingen. We hebben toen met een man of 4 's nachts in een boekenkast geslapen. De Russen waren toen ook al in de buurt en die bombardeerden nogal eens. Dat was dus niet zo leuk.

Alle vluchtelingen uit de fabrieken werden opgeroepen om loopgraven te gaan maken. Die grond was keihard. Daar had ik niet veel zin in. De enige manier om nog weg te komen was over zee. Toen ben ik weggelopen. Ik heb toen met een paar anderen afgesproken dat zij een beetje ruzie gingen maken, zodat de wacht kwam kijken. Ik ben toen weggeglipt.

Toen liep ik daar in Danzig, een stad vol vluchtelingen. Het was eigenlijk maar even licht, want om 4 uur werd het alweer donker. Het sneeuwde, vroom en het was koud.

Toen ben ik naar de Heuerstelle gegaan. Daar kun je je aanmelden voor een schip. Dan werd je naar een schip verwezen. Daar hoorde ik allerlei verhalen, onder andere van de Heinrich Leipzig.

Toen begon ik hem toch wel een beetje te knijpen. Ik ben toen naar die lui van de Heuerstelle toegegaan en ik heb verteld dat ik de enige was die van dat schip gekomen was. Ik kreeg toen bonnen voor kleren, tandpasta en nog veel meer. Maar ik kreeg toen ook een Schein (bon) om naar het Zeemanshuis in Neufahrwasser te gaan. Neufahrwasser was een stadje tussen Danzig en Gdania, een kilometer of 5 verder. Ik ben toen met een trammetje daarnaartoe gegaan.

Ik ben daar goed ontvangen. Lekker warm, goed eten en lakens op je bed. Daar ben ik van eind januari tot eind februari geweest. 's Avonds kon je de wal op en er was daar ook een kroegje. Daar zat toen de hele bemanning van een Hollandse boot van Van Uden. Ik raakte er mee aan de praat en het was toch leuk om weer eens Hollanders te zien. Maar ze hadden bemanning genoeg, dus daar kon ik niet meer mee.

Er kwam een vent binnen, een Hollander, die zich op zijn duim geslagen had, of had laten slaan. Hij kwam van de Dijker Rytmus af. Helemaal in het verband omdat hij zo bang was om weer naar zee te gaan. Dan doet die stommeling dat als hij in Danzig zit.

Maar hij was zo bang om weer te gaan varen. In zijn plaats ben ik toen op het schip gekomen omdat het schip onderbemand was. Het was een geluk dat ik mijn paspoort bij me had, zo kreeg ik jaren na de oorlog nog achterstallig loon uitbetaald.

Op het schip waren ze allang blij dat ik wou aanmonsteren. Ik kon direct blijven nadat ik mijn spullen had opgehaald. Maar ik had nog nooit met zo'n schip gevaren. Ja, ik had bij mijn opa wel eens meegeevaren op een garnalenkottertje maar daar was ik meer zeeziek geweest dan wat anders.

Ik heb toen op dat schip gezegd dat ik matroos was maar ik kon nog geen donder. 's Avonds om een uur of 5 zijn we vertrokken en ik had de wacht van 8 tot 12 geloof ik.

Tijdens de wacht moet je een uur sturen, een uur op de uitkijk staan van voren, dan had je een uur nog wat te doen en je moest natuurlijk ook voor de kapitein voor de koffie en zo zorgen. Overdag was het anders ingedeeld.

Op den duur stond je met twee man voorop, maar dat was toch koud hoor. Ik mocht op den duur ook aan het roer, maar ik had nog nooit aan het roer gestaan van zo'n groot schip. Het schip stuurde elektrisch, met een klein wielje. Je voelde dus niet wat het schip deed.

Als je maar een sterretje kon zien om op te varen ging het wel, maar als je op het kompas moest kijken, dan zwabberde het schip maar. Ik heb die kapitein nog nooit zo horen vloeken op z'n Duits. Op den duur moest die andere matroos komen om me te leren sturen. Het heeft even geduurd maar op den duur kon ik het wel natuurlijk. Drie maanden heb ik daarop gevaren.

*SS-Obergruppenführer
Albert Forster Gauleiter
van Danzig - West-
Pruisen,*

In Danzig hebben we toen zo'n 3000 vluchtelingen ingeladen. Er was zo'n partijboef, de Gauleiter, ik denk Albert Forster, die het voor elkaar had gekregen dat er nog een kist of wat materiaal mee moest naar het Westen. Niemand anders mocht dat maar hij wel. Die hebben we verlaten onderin het ruim gezet. Niemand mocht vluchten, dan werd je opgepakt, je was dan defaitist (iemand die zich neerlegt bij een mislukking). Je moest op je post blijven. Burgers mochten ook niet vluchten.

We hadden al een reis gemaakt naar Libau (Liepāja), een plaats in het westen van Letland. Dat was mijn eerste reis. Ik dacht naar het westen te gaan, maar we gingen noordoost. Daar moesten we soldaten gaan laden die ingesloten waren door de Russen. Daar hebben we ook nog een 100 paarden aan boord genomen. Die stonden onderin in het stro. Er waren ook keukenwagens en een tank aan boord.

Zelfs die hebben we onder zware bombardementen met de zware spier (een takel) aan boord getakeld. In Pilau (bij Danzig) moest dat er allemaal weer uit. Op de kade stonden allerlei wagentjes, geiten en zo die niet meer mee mochten. De soldaten wisten daar wel weg mee, die werden geslacht natuurlijk.

*afweergeschut Flakvierling
38 met 20mm-kaliber*

Toen wij van Libau kwamen met al die paarden en zo aan boord, werden we onder de ochtend beschoten door de Russische vliegtuigen. Er werd met torpedo's geschoten en ook met andere bommen. Toen scheelde het niet veel of ik was er geweest. Toen werd een bom gedonderd bij de masten, bovenin de luchtkoker. Die luchtkoker vloog er af en net op de flexstandaard. Achterop bij ons stond er nog een vierling. Wij waren ook bewapend, wij schoten er ook op natuurlijk. Daar hadden we speciale gunners (kanonniers) voor aan boord.

Ik stond achterop en er zijn ook doden gevallen, die kregen die flexstandaard op hun donder. Die bom viel vlak naast me in zee. Dat gaf een opdonder. Ik stond met een reddingsvest aan en een reddingsboei en een broek vol stront van de angst. Die opdonder van de bom heeft de schroef een dreun gegeven zodat de motor niet meer volop konden draaien.

Die werd te warm. We zijn toch nog binnen kunnen komen. Toen we werden beschoten vlogen die vliegtuigen zo laag. Ik zag op een gegeven moment dat het ene vliegtuig zijn bommen loste en ik dacht: nu is het gebeurd. Maar die bom ging onderdoor het schip.

Ik heb het ook een keer gehad dat we in de haven lagen en dat er van die Russische bommenwerpers kwamen. Dan schoten we er zelf op maar die Russen schoten terug natuurlijk. We waren net aan het lossen met een boom. Schoten ze het touw van die boom kapot, donderde die boom ineens naar beneden.

Toen hebben we geluk gehad. In Pilau werden de soldaten uitgescheept want die moesten nog gaan vechten. En daarna kwamen de 3000 vluchtelingen aan boord. De hele kade stond vol met vluchtelingen en daar gooiden de Russen ook nog een stuk of wat granaten tussen.

Wij zijn toen vlug weggegaan maar we konden niet verder dan Danzig vanwege de schade. In Danzig hebben we de vluchtelingen toen gelost en zijn daar nog 3 weken gebleven. In de fabrieken werkten toen ook geen mensen meer en de machinisten hebben toen nog een beetje geholpen.

Daarna hebben we weer 3000 mensen aan boord gekregen, allemaal onder de luiken. Toen zijn we 's avonds tegen vieren, het was een beetje mistig en rotweer, weer vertrokken. Ik stond aan het roer en toen kon ik al wel sturen hoor.

Je moest geen graadje afwijken, want het was mistig en je had nog geen radar, toen zijn we rond de punt van Hilla gevaren maar daar lagen die Russische onderzeeërs wel eens te wachten. Het was dik van de mist, dus we zijn erdoor gekomen. De andere morgen lagen we in Swinemünde tegen de kant.

Daar moesten we weer op orders wachten. In Peenemünde werden de V-eens gemaakt. In Swinemünde lag daar ook een Flachdreher, een oorlogsschip vol met afweergeschut. Die zorgde ervoor dat ze niet in Peenemünde konden komen. En daar lagen we onder. Daar lagen we veilig.

Daarna zijn we rond Kaper Kona gegaan en in Rostock hebben we de mensen uitgescheept. Stom, want ze hadden beter mee kunnen varen naar Lübeck. Dan waren ze al verder geweest. Dat uitladen was ook wat hoor. Allemaal vrouwen, kinderen, oude mensen.

Toen ik beschoten werd op onze vluchtboot was ik wel bang. Er zaten zoveel mensen toen op die boot. Er werd zoveel getorpedeerd en er zijn toen zoveel mensen gesneuveld. Toen er gelost moest worden, kwam er ook iedere keer luchtalarm. Dan was ik echt bang.

Dan kwam je de wal op en dan had je loopgraven. Daan moest je dan gauw in wegkruipen. Je lag daar niet alleen. Voor me lag er iemand en dan hoorde ik tik. Die werd door een granaatscherf getroffen. Later hebben ze die weggebracht naar een ziekenhuis. Ik weet niet wat er van hem geworden is.

We zijn een keer van Pilau naar Danzig gevaren. Toen was het toch zo koud, het vroom dat het kraakte. Toen zat er een oude vrouw op de bak voren, waar je kon uitkijken. Ze zat op die bolder daarnaast. Ze durfde niet naar beneden. Toen ik van de wacht af kwam was ze doodgevroren. Die is toen overboord gezet.

Er hadden paarden in het ruim gestaan. Nadat we het ruim hadden schoongemaakt, zijn al die vluchtelingen erin gegaan. Die hadden geen wc. Dat was een zootje toen die er weer uit waren.

Toen we onder die Flachdreher lagen was het even rustig en dan kwamen al die vluchtelingen naar boven. Maar ja, die moesten natuurlijk ook poepen en plassen. Dat werd dan boven gedaan en we hebben toen de brandslang er maar over gehaald. Op den duur ruik je de stank niet meer.

Toen we in Lübeck waren en de vluchtelingen eruit waren, was het goed weer. De luiken werden opengezet en de ruimen werden schoongemaakt. Toen stonden er nog een aantal kisten. Die hebben we met een man of 6 opengemaakt. Je stond ervan te kijken wat er allemaal aan spul in zat, kleren, mooie pakken, ik heb er wel 4 uitgehaald, maar het was jammer, net een maatje te groot. Er was een kist bij die vol zat met lakens. Daarna hadden we dus schone lakens aan boord.

De kisten hebben we leeggehaald en weer gevuld met alle stront en rotzooi die we moesten opruimen. Daarna hebben we de kisten weer dichtgemaakt. Het was toen overal toch een chaos. In Lübeck hebben we die kisten toen aan wal gezet. Het schip moest toen gerepareerd worden en we hebben er toen wel 14 dagen gelegen. Die kisten hebben we toen op een wagon gezet en op den duur waren ze weg. Die vent van wie die kisten waren zal wel raar gekeken hebben.

Ik wist dat Kees Janse toen in Lübeck zat en ik heb aan de Hollanders die daar waren gevraagd, of zij Kees kenden. Daar hebben we elkaar weer gevonden. Kees had toen niks meer. Ik heb hem toen zo'n pak gegeven dat we uit een kist hebben gehaald. Dat was wel te groot voor hem, maar hij had in ieder geval weer wat om aan te trekken. Ik heb hem toen mee naar boord genomen om te eten en zo, maar hij moest weer gaan werken. Dat was al op het laatste, in de laatste 5 weken, van de oorlog.

Van Danzig hadden wij 3000 vluchtelingen meegenomen. Die hebben we in Rostock aan de wal gezet. Er was daar een hoge Duitse Piet die een hoop materiaal vervoerd wou hebben. Er was gezegd dat er enkel mensen vervoerd mochten worden, want de Russen waren doorgestoten. Die wilden naar Berlijn, maar die hebben Danzig laten liggen. Die Russen moesten Berlijn hebben.

De Russen zijn in Karlberg aan wal gekomen. Heel West-Pruisen zat nog vol met Duitsers, maar die Rus dacht dat komt later wel. Toen waren daar duizenden en duizenden vluchtelingen. Later heb ik gehoord dat er vanaf Danzig en zo 2 miljoen mensen naar Duitsland zijn gevlucht met schepen, vissersvaartuigen, noem maar op. Van die 2 miljoen zijn er 3 of 5% gesneuveld. Van die Strüben zijn er een stuk of 3 getorpedeerd.

De Wilhelm Gustloff, dat was een groot passagiersschip, die lag afgemeerd in Danzig tijdens de hele oorlog en dat was het onderkomen van de duikbootschool.

Daar lagen alle mensen die opgeleid werden voor de duikboten. Ze deden daar ook proefvaarten met duikboten. Die Wilhem Gustloff was gewoon hun bivak. Maar toen de oorlog en de Russen dichterbij kwamen hebben ze dat schip klaargemaakt en opgestookt - het was een stoomschip - want ze wilden natuurlijk ook weg.

De schatting is dat er zo'n 10 tot 11.000 mensen op dat schip zaten. Er was ook een zwembad, maar dat zat ook helemaal vol met mensen. De mensen zaten overal, in de hutten, in de machinekamer, echt overal. Er waren Duitse militairen maar ook een heel detachement van vrouwelijke Duitse hulpverleners. Eerst werden er bonnen uitgegeven tot 7500 passages maar er bleven mensen komen.

Er stond een particuliere kapitein op. Maar die van die onderzeebootopleiding waren er natuurlijk ook en toen hebben ze nog een strijd gehad hoe ze zouden varen. Dat schip is onderweg getorpedeerd. Er zijn 900 mensen gered van de 11.000. Het voor toen behoorlijk.

Ons schip werd weer volgeladen met munitie. Het werd een Himmelsfahrtcommando. Voor de vluchtelingen hadden we pakken Dauerbrot gekregen. Dat is brood dat goed bleef. Het was helemaal verpakt in zilverpapier. We waren vergeten dit brood aan de vluchtelingen te geven. Later vonden we dat brood en ik had een pak of 3 meegenomen naar mijn hut. Ook als ruilmiddel was dit heel geschikt. Kees zat al langer in Lübeck en die kwam nogal eens in een kroegje op de kade. Het kroegje van Mutti Mau, een oude vrouw die het kroegje met haar dochter runde.

Kees kende haar goed, en daar heb ik toen een paar pakken naar toe gebracht. Ik had het in mijn kop om niet meer terug te gaan. Ik was nu al in Lübeck. Het schip was volgeladen met munitie en ik was de wachtsman. De volgende dag zouden we uitvaren. Ik had al een hoop aan de wal gebracht. Ik had al een hoop bij Mutti Mau gebracht, maar 's nachts kwam ik aan de poort om weg te gaan en daar stond nog een wacht. Ik heb toen gezegd dat ik nog afscheid moest nemen van mijn meisje en ik heb hem een half pak met brood gegeven.

Polen 1944. Vlucht uit Elbing met zusterschip als deze

Terwijl hij dit brood weg ging leggen, ben ik weggeglipt. En zo ben ik 's nachts makkelijk van boord kunnen komen. Maar ja, waar moet je dan naar toe. Ik kwam in een park terecht. Maar toen hebben ze Lübeck nog gebombardeerd. Gelukkig in een ander stadsdeel. Ik dacht naar het station te gaan en daar de eerstvolgende trein richting huis te nemen, maar er gingen geen treinen meer.

Toen we die panjewagens aan boord hadden, donderden die soldaten alles zo maar neer.

Daar heb ik een dikke wachttas aan over gehouden. Die heb ik toen in een kast verstoppt. Die jas had ik ook aan de wal gebracht. Daar heb ik zeker drie weken in liggen slapen. Die jas heb ik meegenomen tot ik in Nieuweschans in Groningen weer over de Nederlandse grens kwam. Daar is die jas van me afgepakt.

Toen ik aan de wal was, ben ik naar het station toegegaan en de eerste trein ging om een uur of 6. Die trein ging naar Travemünde. Daar ben ik net zo lang gebleven tot ik die Dijker Rytmus langs zag komen. Want ja, ik was een deserteur en daar stond de kogel op. Ik heb wel veel risico genomen door van boord te gaan. 's Middags ben ik met het treintje weer teruggegaan naar Lübeck. Maar ik had natuurlijk geen onderkomen. Ik heb toen nog een week of drie in de stations kamer geslapen.

Drie keer op een dag kregen we dan Eintopf, een maaltijd. Er was niet zoveel meer, het was drie keer op een dag koolrapensoep. Daarna heb ik nooit meer koolrapensoep gegeten. Ik ben toen ook teruggegaan naar dat cafeetje om mijn brood. Ik had niks om erop te doen, maar als je honger hebt vreet je alles.

In een binnenhaven lag een Hollander en daar hebben Kees en ik brood geruild tegen bruine suiker. Toen werkte Kees ook niet meer. Op het laatst zijn we bevrijd door de Engelsen. Op de Markt waren ze een beetje aan het schieten en ik zag dat er nog een in zijn poot geschoten werd.

De bevrijding verliep eigenlijk nogal makkelijk. Maar toen wilden we naar huis natuurlijk. Het werd toen een losgeslagen boel.

Er was een Amsterdammer die een stadsbus op houtgasgenerator had gejat en die wou er mee naar Amsterdam. Ik weet niet hoe ver hij gekomen is.

Kees en ik vonden een motorfiets, maar daar zat geen benzine in. Op den duur vonden we een lijkwagen. Daar zijn we ook niet ver mee gekomen. Toen zijn we maar in Lübeck gebleven. Heel Lübeck is toen geplunderd. Het was toen een chaos.

Karstadt, een soort V en D, die had nog wel voorraden. Helemaal boven lagen nog grote rollen stof. Die rollen waren wel zwaar, maar die Russen waren door het dolle heen. Er zat een Rus zomaar achter de kassa te tingelen.

Bundesarchiv, Bild 146-2005-0140
Foto: o. A. H. 1945 ca.

Lübeck 1945

Toen ze die grote rollen vonden hebben ze het raam eruit geslagen, de stof vastgehouden en de rol naar beneden laten rollen. Dat rolde toch een eind in die straat toen, prachtig.

Ik was samen met Kees en er was iemand die in paniek zijn vrachtwagentje had laten staan, midden op de Markt.

Dat vrachtwagentje zat vol met boter en nog meer spullen.
Er kwamen natuurlijk meer mensen op af. Kees stond bovenop die auto en ik riep naar hem. Hij gooide toen de boter naar me toe. En ik maar vangen. Toen hadden we brood, boter en bruine suiker.

Er was ook nog een loods, een barak, vol met sigaretten en tabak en zo. Daar hadden we ook ingebroken. Ik geloof dat ik toen 3000 sigaretten had. Op den duur hadden de Engelsen dat in de gaten en stond er een wacht voor de deur.

Kees is er toen uitgegaan, ik heb het raam opengedaan en de sigaretten er uitgeworpen. Toen waren we rijk. We zijn toen naar een hotelletje gegaan en we konden met sigaretten betalen. We hadden het 's nachts dus goed. We zaten toen wel onder de wand- en gewone luizen.

In die plundertijd had je op de Markt het Stadhuis. Daar zat een grote kelder onder. Die kelder zat vol met wijn in van die grote okshoofden. Er stonden twee van die okshoofden. Daar hebben ze de stop van onder uitgetrokken. Er was een wenteltrap naar beneden, daar kwamen ze met emmers wijn naar boven. Op den duur liep je een heel eind door de wijn.

Overal in die kelder waren nissen en overal lagen flessen wijn. De flessen werden niet gewoon opengemaakt. Overal tikte je de kop af en nam een slok. Zo ging je door naar de volgende fles. We hebben toen ook een paar flessen wijn meegenomen.

Als ze met een emmer wijn naar boven gingen deden ze de stop niet terug, dus die wijn bleef maar stromen. Wat hebben we daar huisgehouden, het was een hele toestand.

Heel Lübeck is toen geplunderd. Lübeck was de plek net op de grens van de Engelsen en de Russen. We zijn daar een poosje gebleven, eigenlijk hadden we het daar goed, wijn, brood, sigaretten om te verkopen. We hadden dus ook geld dus we konden ook in het hotel blijven.

Maar we moesten natuurlijk toch terug naar Holland. In het begin ging dat een beetje primitief. Je moest je net buiten Lübeck melden in de kazerne. Maar Kees en ik hadden het zo goed. Iedere dag ging er een truck met Hollanders naar de grens. Van Lübeck naar Nieuweschans.

Wij zaten toen in een hotelletje en hadden sigaretten genoeg, dus ook een middel om te betalen. In dat hotelletje waar Kees en ik zaten, zagen we die truck met oplegger iedere keer langskomen. Om een uur of 10 kwam die truck voorbij. Die truck moest nogal eens stoppen voor het verkeer en zo.

Toen hebben we alles in een plunjezak gegooid en gewacht tot de truck weer langs kwam en moest stoppen. We hebben de plunjezak er toen opgegooid en zijn er zelf ook opgeklommen. Zo zijn we op pad gegaan naar Holland.

Onderweg zijn we ook nog gestopt. Ik had natuurlijk nog wel die lekkere jas om in te slapen. Toen was het al mei, tegen juni. In Nieuweschans hebben ze alles van ons afgepakt, mijn lekkere jas, geld, Kees had nog een radio. Alles is toen afgepakt.

Even later reed er iemand op de motorfiets weg met mijn jas aan. We zijn toen verder getransporteerd en zijn in Zwolle terechtgekomen.

We werden behandeld als rotte vis, want we waren zogenaamd vrijwillig naar Duitsland gegaan om te werken. Die OD (Ordedienst) had alles voor het zeggen, die had nooit wat gedaan. Er kwam toen een ventje met een vracht, ik geloof dat het aardappels waren, en die kwam uit Eindhoven. Als ik hielp om te lossen mocht ik meerijden naar Eindhoven. Ik had toen nog verkering met Hannie. Ik had toen nog een beetje oude kleren om mee te nemen.

Edisonplein Eindhoven, ca 1930

Om een uur of 5/half 6 kwamen we in Eindhoven, Woensel aan. Maar ja dan kun je zo vroeg in de ochtend nog niet aan de deur gaan. Ik heb daar toen nog even rondgelopen en toch maar aan de deur gegaan. Martha deed open.

Het was daar een echt werkmansbuurtje, allemaal van die kleine huisjes. Het waren daar communisten en socialisten. Die spoorwegman wist tot op de minuut te vertellen hoe lang hij nog moest werken, zozeer had hij de pest aan zijn werk.

MEDICAL CLEARANCE CERTIFICATE										(31) SUPPLEMENTARY RECORD																																																																									
1st		2nd		3rd		4th		5th		6th																																																																									
A.D.		A.L.		A.G.		A.D.		A.L.		A.G.																																																																									
(26) Dates of Disinfection										Supplementary entry certificate issued—																																																																									
<table border="1"> <tr> <th colspan="4">TYPE</th> </tr> <tr> <th>L.</th> <th>M.</th> <th>C. D.</th> <th>D.</th> </tr> <tr> <td>☒</td> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </table>										TYPE				L.	M.	C. D.	D.	☒	☒	☐	☐	<table border="1"> <tr> <th colspan="4">IMMUNIZATION RECORD</th> </tr> <tr> <th>Type</th> <th>Date</th> <th>Initials</th> <th>Reaction</th> </tr> <tr> <td>T. (Epid.)</td> <td>1.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>2.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>3.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>D.</td> <td>1.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>2.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>3.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>T. T. (Tab.)</td> <td>1.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>2.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>3.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>O.</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>S.</td> <td>Date</td> <td>Initials</td> <td>Reaction</td> </tr> <tr> <td>Yscc.</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Reed.</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		IMMUNIZATION RECORD				Type	Date	Initials	Reaction	T. (Epid.)	1.				2.				3.			D.	1.				2.				3.			T. T. (Tab.)	1.				2.				3.			O.				S.	Date	Initials	Reaction	Yscc.				Reed.			
TYPE																																																																																			
L.	M.	C. D.	D.																																																																																
☒	☒	☐	☐																																																																																
IMMUNIZATION RECORD																																																																																			
Type	Date	Initials	Reaction																																																																																
T. (Epid.)	1.																																																																																		
	2.																																																																																		
	3.																																																																																		
D.	1.																																																																																		
	2.																																																																																		
	3.																																																																																		
T. T. (Tab.)	1.																																																																																		
	2.																																																																																		
	3.																																																																																		
O.																																																																																			
S.	Date	Initials	Reaction																																																																																
Yscc.																																																																																			
Reed.																																																																																			
REMARKS 										Number Date Signature of Authority 																																																																									
Arrival Medical Inspection— Date of <i>1/2</i>										(28) Final Medical Inspection— Date of <i>1/2</i>																																																																									
Medical Examiner (29) MOVEMENT AUTHORIZATION OR VISA 										Medical Examiner (30) RECEPTION CENTER RECORD 																																																																									

Hospd Veiligheidsdetachment
Nieuwe Schans

No 31581 Boete
H. Boete

GRONINGEN
F. 1581
223

10-3072-1 U. S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE

2 juni 1945. Binnenkomst Nieuwe Schans Nederland en naar thuisadres: Eindhoven, naar de liefde toe! (Coll. Boete Minneboo)

76 45. Grijpstaand Land

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD									
Original ☐ Duplicate ☐									
For coding purposes									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
(1) REGISTRATION NO. 110148800									
(2) Family Name Minneboo, Dinkbrecht									
(3) Sex M. ☒ Single ☒ Married ☐ F. ☐ Widowed ☐ Divorced ☐									
(4) Marital Status (5) Claimed Nationality (6) Birthdate (7) Religion (Optional)									
(8) Number of Accompanying Family Members: (9) Number of Dependents: (10) Full Name of Father (11) Full Maiden Name of Mother									
(12) DESIRED DESTINATION (13) LAST PERMANENT RESIDENCE OR RESIDENCE JANUARY 1, 1938.									
(14) Usual Trade, Occupation or Profession (15) Performed in What Kind of Establishment (16) Other Trade or Occupations									
(17) Languages Spoken in Order of Fluency (18) Do You Claim to be a Prisoner of War? ☒ Yes ☐ No									
(19) Amount and Kind of Currency in Your Possession (20) Signature of Registrant: <i>H. Boete</i> (21) Signature of Registrar: <i>R. B.</i> (22) Destination or Reception Center: <i>O.O. Nieuwe Schans</i>									
(23) Code for Issue (24) REMARKS 76 45 JH									

Dit is de Grens
Groningen

DTP-2
10-3072-1

Ik ben daar nog een poosje gebleven tot ze zeiden dat ik maar eens naar Veere moest gaan. Er reden al een beetje treinen. Veere stond toen nog onder water. Dat wist ik, want dat heb ik nog wel eens in een krantje gelezen. Daar heb ik ook gelezen dat meneer van Loon in Amerika gestorven was.

De reis van Elbing naar huis heeft een half jaar geduurd.

Op 28 januari 1945 ben ik vertrokken en op 28 juli 1945 kwam ik thuis in Veere.

Ik heb er een half jaar over gedaan om voor de Russen te vluchten. Die stoottroepen was allemaal geboefte. Er zijn toen iets van 5 miljoen West-Pruisers gevlucht voor de Russen naar Duitsland. Duitsland was toen ook al behoorlijk verarmd.

Toen ik van de boot wegvluchtte had ik natuurlijk wel mijn paspoort meegenomen. Dat had ik altijd bij me.

Ik heb later bericht gekregen van de Stichting 40-45. Ik heb toen nog 5000 Mark gehad. Dat ging toen zo raar, je kreeg papieren thuis die je in moest vullen. Dat was een heel werk. Je moest vertellen dat je in Duitsland was geweest en wanneer. In eerste instantie kwam ik er niet voor in aanmerking. Later kreeg ik weer van die papieren, moest ik weer alles invullen en ik heb toen gezegd dat ik het niet meer wist en dat ze het maar uit moesten zoeken. En toen kreeg ik die 5000 Mark. Niet iedereen heeft dat toen gehad.

Ik vond het een mooi avontuur. Natuurlijk heb ik ook wel eens rottingen meegemaakt. Maar ik was gezond. Ik hoefde nergens voor te zorgen als voor mezelf.

.....1945, Terug in Veere

Bij de Goudplaat lag een grote Amerikaanse bommenwerper, die was daar neergekomen. Toon Vroonland was een prachtfiguur.

Samen met nog een paar man heeft hij net na de oorlog de motoren eruit gesloopt om te verkopen als oud ijzer. Dat hebben wij natuurlijk ook gedaan.

Veere, Sluis ca 1937, op de achtergrond de Grote Kerk

Die Duitsers hebben de sluisen laten springen en daar lag ook zo'n grote rijnaak. Dat is allemaal opgeruimd en dat werd allemaal op de slikken achter Veere gezet.

Dat puin van de sluis was allemaal van die harde blauwe steen. Dat werd allemaal achter het Noorderhoofd van Veere gestort. Toen kregen we in de gaten dat daar zoveel lood in zat. Die blauwstenen werden aan elkaar gezet met pinnen. Er werden gaten geboord in de stenen en die werden vastgezet met pinnen en volgegooten met lood, zodat ze niet uit elkaar konden gaan.

Toen hebben we er een berg lood uitgehaald. Op een rijnaak was een tandrad, dat was helemaal van koper, maar dan moest je wel een behoorlijke as doorzagen met een klein zaagje. Er zat toen zoveel koper aan, dat ik er een radio van kon kopen.

4| Droogmaking Walcheren 1945

Toen ik terugkwam uit Duitsland en weer in Veere was, moest ik natuurlijk gaan werken. Toen heb ik me aangemeld om mee te helpen met de droogmaking van Walcheren. Er was niks, geen materiaal.

Walcheren stond onder water net na de oorlog en de gaten moesten dichtgemaakt worden. Met ieder tij schuurde er weer water door de gaten. Waar nu dat gekke monument bij de Oostwatering haven staat was de kreek helemaal uitgeschuurd.

Vader en Sander hebben toen fuiken gemaakt van een oud garnalennet en die hebben daar bergen vis gevangen. Zelf heb ik toen in een weiland gezeten en ik kon zo een emmer met schollen vullen. Toen zat er zoveel vis binnen, gewoon verschrikkelijk. In de dijk van het kanaal hebben ze toen een gat gemaakt om het water weg te laten lopen uit Walcheren.

Aannemer Dekker stikte van de armoe en Jan Mol was ook maar een aannemertje en die zijn door de droogmaking rijkelui geworden. Ik heb er ook aan meegewerkt. Ik moest stenen in die put gooien. Hoeveel ik er ingegooid heb weet ik niet, maar niet zoveel als in de boeken stond. Er ging toch niemand kijken.

Hoe het allemaal ging weet ik niet meer zo goed, maar er was materiaal overgebleven van de Engelsen en Amerikanen. Ze kregen kleren en zo. Walcheren stond onder water en alles was kapot. De schepen waren ook kapot.

Ze moesten ook nog bakken hebben, maar die zaten onder water. Die werden dan opgeknapt. Daar moesten de bakkenschippers op, die kwamen uit Werkendam.

Die bleven dan veertien dagen aan boord van dat schip. Daarna gingen ze met de beurt naar huis. Ze kregen dan een bonnetje en dan konden ze met de trein naar huis. Dat heb ik ook nog gedaan naar Eindhoven.

Maar die bak was niks. Dat moest verbouwd worden, dat werd aan de werf gedaan.

Er kwam een kacheltje aan boord, en kooien, bestek en alles kwam aan boord. Dat ging allemaal van de droogmaking uit. Iedere vrijdag moest ik die bestellingen rondbrengen. Er was ook een tijd dat ze van die mooie kakihemden en broeken kregen. Dat was allemaal over van de invasie.

Ze hadden ook sleepboten nodig. Er waren een paar particuliere sleepboten, die werden gehuurd. De rest waren allemaal van die oude tipboten. Dat waren sleepboten die een beetje groter waren dan een normaal sleepbootje. Die hadden de rotzooi allemaal overgetrokken na de invasie. Er waren honderden van die stoombootjes over. Die waren niet meer nodig. Die Amerikanen hadden zo overweldigend veel materiaal, ook auto's en zo, die bleven allemaal achter.

Walcheren stond onder water en er moest geld worden verdiend. In het begin was het allemaal maar een samengeraapt zootje. Alles was kapot en geruïneerd. We kregen nogal veel van het Amerikaanse leger en de marine. Er was ook een houten motorboot bij van een meter of 10-12 met een 120 pk-benzinemotor.

machinist Izaak Kesteloo op de 616

Die bracht dan een beetje de bazen overal heen, gewoon een Die bracht dan een beetje de bazen overal heen, gewoon een beetje hand- en spandiensten. Ik had het geluk om daarop te komen en ik mocht zelf een machinist zoeken. Dat heb ik twee jaar gedaan. Die machinist was Izaak Kesteloo, een broer van Lena.

Toen Veere dicht was, moesten we naar Vlissingen. Daar lagen we in de buitenhaven en zeker zomers wilden we 's avonds wel naar huis. Izaak had nog een zuster in Middelburg wonen, en dan gingen we daar hardlopend maar naar toe en 's avonds laat weer terug. Op den duur liepen we 's avonds ook zo naar Veere en 's morgens vroeg weer terug.

Er was verder geen vervoer. We liepen dan over het Jaagpad. Het was toch wel een mooie tijd. Het betaalde goed, je uren moest je zelf schrijven en het gaf niet hoeveel uren je schreef, het werd toch betaald. Het gebeurde ook wel dat we 24 uur per dag schreven, het werd betaald Ik voer met dat scheepje van Veere naar Middelburg om een grote betonnen waterbak te brengen. Die bak was ook van het Amerikaanse leger. Met die betonnen waterbak moest zoet water naar Veere gebracht worden, ook voor al

Boete met 616 door het kanaal van Walchteren

die zandzuigers en die stoomschepen. Iedere dag of om de twee dagen moest er zo'n bak gehaald worden. Je kon dan maar heel langzaam varen anders ging die bak alle kanten op.

Als je 's avonds om een uur of 10 in Middelburg kwam, legden we de slang erin en dan gingen we slapen. En dan was hij de andere ochtend vol.

Ik deed er wel drie uur over om van Middelburg naar Veere te varen. Het slapen werd ook gerekend en gewoon betaald. Er was veel materiaal uit de oorlog overgebleven.

Bij Veere hadden ze van die rijnen laten zinken en dan kon je daar maar net langs met zo'n bak. Maar blijkbaar heb ik op een gegeven moment toch zo'n rijnaak geraakt, want mijn bak ging bij de sluis steeds dieper liggen. Dat was toch even paniek.

Er stond een grote motor op de pomp maar er was geen accu. Toen hebben ze vlug een accu gehaald en zo hebben ze die bak nog leeg kunnen pompen. Die wandjes van die bak waren niet zo dik.

Er stond een benzinemotor van 120 pk in en bij de Amerikaanse marine keken ze niet op een beetje benzine. Het scheepje had een tank van 3 en een halve ton. Eigenlijk was je een varende bom, want er stond een schotje in en daarvoor stond een kolenkachel. Het is gelukkig altijd goed gegaan.

Je kon naar de baas gaan met de mededeling: de benzine is op. Dan kreeg je een briefje en dan kon je in Middelburg bij de spoorwegovergang benzine laden, zoveel als je wou.

De benzine was toen nog schaars, maar het was voor de droogmaking en daar werd alles voor gedaan. Dat benzinestation was toen nog maar een houten kotje en de benzine zat in vaten.

vriendin Hannie

Dan vroeg ik wel eens of Hannie kon komen en zij kon niet verder komen dan Middelburg. Dan zei ik tegen mijn baas dat de benzine op was en dan kon ik weer naar Middelburg.

Ik kreeg dan een bonnetje voor 3 ton benzine. Als er dan maar een ton in kon zei ik tegen de tankbaas hou die 2 ton maar. Ik wou Hannie gaan halen.

Het werk kon eerst niet aangenomen worden, het was een groot project: Walcheren droogmaken.

Soms had je maar een klein karweitje, of je moest eens voor reparatie naar Vlissingen, dan lag je een dag stil.

Aannemers hadden ook niks meer, ze waren al hun materiaal kwijt. Er was niks meer. Ze hebben toen van alles bij elkaar gescharreld. In België hebben ze een zandzuiger gevonden, de Rupel.

Daarna is ook de MUZ (Maatschappij uitvoering Zuiderzee-werken) gekomen, dat was de Maatschappij Uitvoering Zuiderzeewerken en die heeft het spul aangenomen en ik heb wel eens horen zeggen dat ze voor iedere gulden die besteed werd, een dubbeltje kregen uitgekeerd. Er werd dus niet op een paar cent gekeken. Ik heb twee jaar met dat bootje gevaren.

Als er dan weer eens bakken kwamen, moesten die natuurlijk ingericht worden. Er moest slaapplaats gemaakt worden enzovoorts. Dan kwamen er van die rijswerkers, meestal uit Sliedrecht en die kanten.

Die kregen van alles, overhemden, broeken, vorken, lepels, van alles en dat moest ik aanvoeren. Dan bleef er natuurlijk voor mij ook wel eens wat over.

Wat er niet was, kwam de volgende keer. Dat deed ik samen met Izaak en Lena ging toen ook nogal eens mee. Na anderhalf jaar was het klaar in Veere en toen moest ik naar Terneuzen. Dan kwam ik ieder weekend naar Veere.

Lena is toen ook nog eens een week mee geweest. Bij de Hoop in Terneuzen kwamen al die stenen aan voor de dijken.

Ik moest dan die volgeladen bakken door de sluis naar buiten brengen. Dan kwamen die grote sleepboten en die brachten ze naar Vlissingen. Zo was ik hele dagen bezig.

Degenen die nogal bij de bazen slijmden zijn in dienst gekomen van Rijkswaterstaat. Maar wij werden ontslagen.

Na die twee jaar ben ik op de grote vaart gegaan.

Schipper Boete op de 616

Dat bootje van mij was de 616. Dus er waren nog 615 bootjes meer. Die voeren in alle gaten met passagiers, koffers en zo. We kregen dat materiaal allemaal als een beetje schuldbekentenis, omdat de geallieerden zelf alles naar de bliksem hadden gegoooid natuurlijk. Bakken en zuigers hadden ze niet.

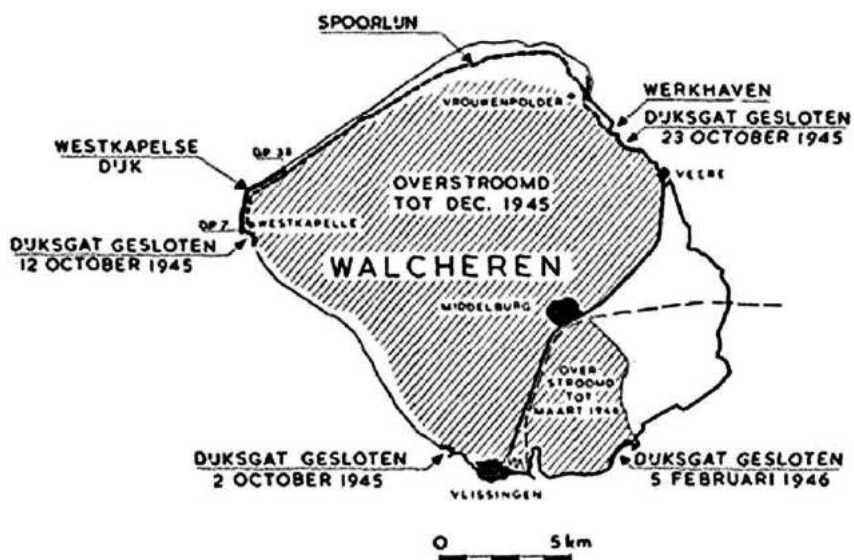
Dat moest ergens anders vandaan komen. Dat is overal gevonden en opgeknapt en dan kwam het naar hier.

Die stoomboten hadden water nodig en dat was er niet in Veere, want alles stond onder water. Dat werd dan aangevoerd met een waterbak. Dat waren betonnen schepen en die zaten vol met water. Die kwamen uit Engeland. Die bakken waren allemaal dichtgemaakt. En zo werden ze naar hier gesleept. Er stond een motor op om te pompen. De caissons waren ook over. Ik weet niet of ze die weggehaald hebben in Frankrijk of in Engeland. Die twee jaar was eigenlijk ook een mooie tijd.

Torenkraan van de MUZ (Maatschappij uitvoering Zuiderzee-werken) in het gat bij Veere

Walcheren moest worden leeggepompt bij de droogmaking. Toen waren er in de weilanden ook van die waterputten. Daar kon je zo een emmer met platvis vullen. Toen zat er ook zoveel paling. Ze hadden dan fuiken gezet en een paar dagen later moest je die binnen rollen omdat ze zo vol zaten. Alle schepen waren toen door de Duitsers gevorderd, ook die van vader.

de VE 24 van Kobus Minneboo na 1947

Hij had wel werk te doen, maar hij had een oude sloep van het loodswezen een beetje opgeknapt. Ik heb daar later nog mee gezeild. Dan hadden ze van garnalennetten (die waren thuis gebleven) fuiken gemaakt. Toen hebben ze zoveel vis gevangen, vooral bot en schol.

Die Duitsers hebben de boten gebruikt om sperballons op te zetten en als beveiliging om te zorgen dat de vissers niet wegluchtten. Ze gebruikten ze ook om patrouille te varen. Later zijn er een aantal in Duitsland terug gevonden.

De Veere 24 van vader is geloof ik in Cuxhaven, Duitsland, teruggevonden. Die lag op de Elbe met sperballons. Maar dankzij de Marshallhulp is hij weer helemaal opgeknapt.

In het begin van de oorlog heeft Hitler een hoop binnenvaartschepen gevorderd. Daar heeft hij de koppen afgehaald, dat waren van die spitsen. Daarmee wou hij naar Engeland. Dat plan is niet meer doorgegaan.

Voordat ik ging varen op de grotevaart ben ik nog schipper geweest op een jacht van een man uit Numansdorp, de heer Vlieland. Dat was zo ongeveer in 1947/1948. Die kwam geregeld in Veere met zijn jacht in het weekend. Via mijn ome Jan ben ik er toen schipper geworden. Ik was daar in de kost. In het weekend gingen we varen, voor de rest moest ik een beetje voor het onderhoud van het jacht zorgen.

In de winter voeren we niet en dan moest ik maar op de hoeve in Numansdorp komen werken. Deze man was rentmeester van Cromstrijen, dat was daar zo'n 1000 of 2000 ha groot, net zoiets als de Wilhelminapolder. Deze man had ook nog 4 rijpaarden, maar ik was niet gewend om met paarden om te gaan.

Dan moest ik dan zorgen dat deze paarden beweging kregen. Als ik cowboy was geweest, was het een mooi baantje geweest. Maar ik durfde haast niet in de stal te komen bij deze paarden. Met een beetje geluk kreeg ik ze buiten aan een lange lijn, maar dan moesten ze ook weer naar binnen.

Gelukkig wou de keukenmeid helpen om ze weer naar binnen te krijgen. Dat was geen leven voor mij. ik ben toen maar weer gaan varen. Het leven van een jachtschipper met alleen een reisje naar Veere op en neer was niets voor mij. Het was wel goed van de kost aanboord.

Het was een goede vent, die Vlieland, maar hij had een rotwijf. Zij deed een beetje uit de hoogte. Zijn zoon van een jaar of 12, 13 was helemaal een etter. De man heeft wel voor me gezorgd, want toen was ik natuurlijk niet op zee en dan zou ik in dienst moeten. Ik kreeg bericht bij mijn kosthuis dat ik mij in Breda moest laten keuren.

Ik naar de baas om vrij te vragen, maar hij zei dat we moesten varen. Ik ben toen met hem meegegaan, maar een paar weken later kwam de marechaussee aan de deur. Ik vertelde dat ik niet mocht van de baas en samen zijn we naar de baas toegegaan.

De baas heeft prins Bernhard gebeld en het was goed. Ik heb verder nooit meer van een keuring gehoord. Prins Bernhard kwam er nogal eens jagen. De baas had uit de oorlog een bren carrier via prins Bernhard en die gebruikten de heren om mee te gaan jagen. Zodoende hoefde ik dus niet in dienst.

KEURING DIENSTPLICHT		DIENST Gemeentebestuur van	
De Burgemeester deelt U mede, dat U op <i>Donderdag</i> dag <i>24 Maart</i> 1949, om <i>uur</i> voormiddags <i>precies</i>, en zo nodig op de volgende keuringsdag ¹⁾ op het uur, dat de eerste dag wordt bekend gemaakt, te <i>Breda, Seelingslaan</i> <i>Gratius Veltheus</i> voor de indelingsraad moet verschijnen om voor de dienstplicht gekeurd te worden. Zie verder binnen- en achterzijde van deze kaart. Daar vindt U ook vermeld in welke gevallen U niet aan deze oproeping behoeft te voldoen. Deze kaart, alsmede uw tweede distributiestamkaart of ander identiteitspapier, bij de keuring medebrengen. 1) Op Zaterdag wordt er niet gekeurd. N. N. 9009 KRP		De heer <i>Huibrecht Minckes</i> ingeschrevene voor de dienstplicht, lichting 1945, geb. op <i>26-11-24</i> te <i>VARE</i> Volgnummer <i>1141</i> De burgemeester, <i>Oudestraat 1141</i>	

Ik heb wel eens op het punt gestaan om mee te gaan met een walvisvaarder. Lein Versluis uit Colijnsplaat is toen wel meegegaan, maar omdat het zo lang duurde eer de boot klaar was, ben ik maar iets anders gaan doen.

Het schip was een tanker die omgebouwd moest worden. Misschien maar gelukkig ook, want het was geen mooi werk. Ik had er veel geld kunnen verdienen, maar het was zwaar en vies werk.

5| Grote vaart (1947-1949) en mijn Huwelijk (1949)

Ik heb van 1947-1949 op de grote vaart gezeten. Er waren er wel die anderhalf jaar onderweg waren. Het is toch een apart leven. Ik heb er een prachtige tijd gehad. Je bent jong, je komt overal in alle havens, beleeft van alles en ik heb veel nieuwe dingen gezien.

In Veere woonde toen een man die als kapitein op een schip had gevaren. Aan hem heb ik toen gevraagd of hij me niet aan werk kon helpen. Hij heeft toen een brief geschreven aan de maatschappij waar hij gewerkt had en zo had ik een goede kruiwagen.

Het schip waar ik op moest lag nog op de werf, dat was nog niet klaar voor vertrek.

'Strype' van de firma P.A. van Es & Co., Rotterdam

Het vroom toen hard en toen kon ik bij Wim Bostelaar slapen, waar ik in de oorlog de lappen stof voor heb verkocht.

Toen het schip klaar was ben ik aan boord gegaan.

Dat was van de firma P.A. van Es & Co. in Rotterdam. Die had een stuks of vijf schepen. Ik heb toen mijn eerste reis gemaakt op de 'Strype'.

Op de 'Strype' kwam ik als ketelbinkie. Er waren drie matrozen en dat waren Scheveningers. Daar had ik het niet makkelijk bij. Ik was nog nooit zo ver van huis geweest.

De 'Strype' was een Sperrbrecher die in Rotterdam omgebouwd was tot kustvaarder. Het was een schip voor de Duitsers gemaakt. Het was een zogenaamde voorpostboot.

Na de oorlog werden deze boten verdeeld over alle maatschappijen die boten verloren waren. Daar heb ik een jaar op gevaren. Dit schip voer lekker op Europa.

Het was een schip van 550 ton. Een onvoordelig schip dus, want de kustvaart was tot 400 of 500 ton. Een coaster voer met 4 man, bij ons waren er 12 mannen aan boord.

s.s. 'Maashaven' van Firma Gebr. van Uden, Rotterdam

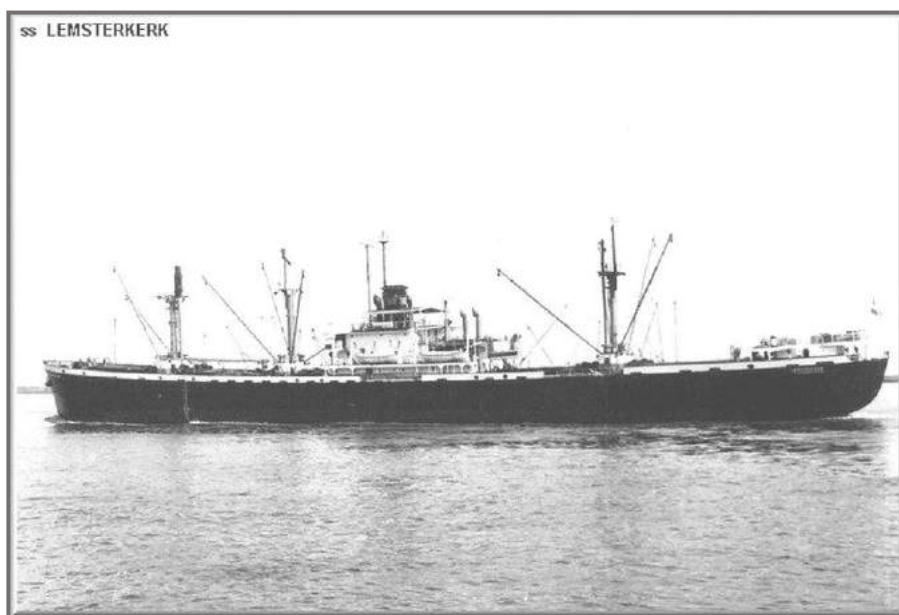
Het was het eerste schip waar ik op voer. Ik heb op zes verschillende schepen gevaren.

Ook op een splinternieuw schip van Van Uden. de "Maashaven".

Dan heb ik ook nog 1 reis op een oude tramp gevaren, dan monsterde je aan voor 1 reis. Die had nog een stoommachine. In de badkamer kon je emmers water tanken en dan kon je aan een kraan draaien waar een hoop stoom uit kwam.

Die duwde je dan in die emmer en dan had je zo warm water.

Daarmee kon je dan douchen. Ik geloof dat ik toen al matroos was

's.s. Lemsterkerk' van de VNS

Ook heb ik gevaren op de Lemsterkerk, dat was een Liberty van de VNS (Verenigde Nederlandse Scheepvaartmaatschappij). Die heette eerst de Horace Williams en is gebouwd in Amerika. Dat waren schepen die zomaar konden knakken. De Nederlandse Staat heeft toen gezorgd dat er van voor tot achter een dikke ijzeren plaat op geklonken werd.

Mijn monsterboekje ben ik helaas kwijt, anders kon ik nog eens van alles nakijken. Daar heb ik wel spijt van. In je monsterboekje staat beschreven op welk schip je gevaren hebt en welke reizen je gemaakt hebt.

Mijn eerste reis was in de winter van 1947, een strenge winter. We moesten door het ijs van de Waterweg breken.

We hebben toen stenen geladen net boven Antwerpen en die moesten later in Oslo allemaal met de hand gelost worden. In Noorwegen lagen we veertien dagen te lossen.

Dan had je ook je vertier en je maakte eens een uitstapje. En het was goed van de kost. De kapiteins waren een beetje vrijer en makkelijker. Je werd niet zo afgebeeld.

*'Strype' op weg naar Wismar,
zomer 1947*

Overdag moest er gewerkt worden en om een uur of vijf was je vrij, tenzij er gevaren moest worden. Aan de wal konden we doen waar we zin in hadden. Als je weer op zee was, was je ook weer blij. Dan was alles weer aan kant.

In Zweden was toen alles nog gewoon te koop. Hier was alles nog op de bon. In Duitsland was helemaal niks.

Op het laatst hadden we een contract voor Glaubersalz of China-klei, een soort potas, natriumsulfaat, kunstmest. Dat werd uit de

mijnen gehaald en geladen in Wismar. In Delfzijl werd het gelost. Ik geloof dat we wel 20 keer geweest zijn.

Zo'n 40 keer door het Kielerkanaal. Dat is toch wel zo'n 100 km lang. Er was een hele strook van zo'n 2 km breed die vrij was van mijnen. Daar moest al het scheepvaartverkeer over. Als we naar Engeland voeren, zag je nog wel eens mijnen drijven. In het kanaal kreeg je een loods en stuurders aan boord.

De Duitse zeelui stikten toen van de armoe en voor een habbekrats zaten ze je was te doen terwijl ze kapitein op een groot schip waren geweest. Die kanaalstuurders waren ook oude zeelui.

Dat kanaal was zo'n 60 km lang en de stuurders wisten de weg. Die Glaubersalz werd los gestort, dat was toch een rotzooi. Alles zag wit. In Fowey, Engeland, werd dit ook gewonnen. Als dat spul nat werd, werd het hard en wist je het niet weg te krijgen.

We kwamen een keer voor Fowey 's nachts, en de ouwe wou naar binnen. Maar de loods kwam maar niet. Het was rotslecht weer. We hadden een grote machinist, een Hollandse Australiër, en die zei tegen de Kapitein: Dat ga je toch niet doen zeker.

We zijn daar blijven wachten tot de volgende dag en het was maar goed ook. Je moest door een klein gaatje tussen de rotsen door. Daar heb ik wel een jaar op gezeten, op dat schip. Het was een grote vaart coaster.

Een coaster tot 399 ton was een gewone coaster en vanaf 500 ton was het een coaster voor de grote vaart. Het hield ook verband met het aantal bemanningsleden. Wij waren met 12 man aan boord, een gewone coaster met 4 man. Net na de oorlog werd er goed verdiend.

Het was goed van de kost. Eerst hadden we een kok die nog kookte op de manier van voor de oorlog, later kregen we er een die op de modernere manier kookte.

En dat was lekker. 's Morgens kregen we pap of gebakken aardappels. Dat was toen gewoonte bij de zeelui.

Met die kok hebben we ook nog eens wat meegemaakt. We kwamen van Gdynia en we moesten naar Holland. Toen kreeg die jonge kok onderweg een maagbloeding. We hebben volle kracht moeten varen om hem aan wal te krijgen. Ik weet niet of hij het toen nog gehaald heeft.

Op zee liep je vier uur op en vier uur af als je wacht had. En bij de hondenwacht, dat is 's nachts, sta je een uur voorop om te kijken, een uur en een kwartier aan het roer en een uur en een kwartier had je vrije wacht. Dan moest je voor koffie zorgen voor de anderen en je opvolgers wakker maken en zo.

In het begin was ik ketelbink en dan moet je zorgen voor koffie voor de matrozen en zo. En zorg maar dat het goede koffie was, anders kreeg je op je sodemieter.

*mijn vriend de
Groninger Geert Groen*

's Nachts was er ook altijd lekker te eten. Daar werd goed voor gezorgd. Er waren ook al koelkasten aan boord. Het lag er ook wel eens aan bij welke maatschappij je voer. Ik zat bij de VNS. Na het eerste jaar op een coaster gevaren te hebben ben ik daarna samen met mijn vriend Geert Groen op de grote vaart gegaan.

Geert was een Groninger en een avonturier. In de oorlog was hij bij de Kriegsmarine gegaan en toen hij in Noorwegen lag en met verlof naar huis mocht, durfde hij dat niet.

Het treinspoor liep door Zweden en daar is hij uit de trein gesprongen. Hij heeft toen asiel aangevraagd in Zweden. Hij is toen een hele tijd houthakker geweest in de bossen en hij sprak toen hartstikke goed Zweeds. Daarna is hij overgevlogen naar Engeland en daar is hij bij de marine gekomen.

Dat heeft ook best een poos geduurd want eerst heeft hij daar nog een poos in de gevangenis gezeten. Daarna is hij gescreend en zo is hij bij de marine beland. Daar heeft hij het wel bont gemaakt. Later ben ik hem tegengekomen op de grote vaart.

In Kopenhagen lagen we te laden, Tuborg Øl, dat was bier. Dan werd er maar eens naar de kraanmachinist geknikt en dan liet hij een lading naar beneden vallen. Er waren dan een heleboel kapotte, maar ook nog hele flessen bier. Die pakten we dan vlug weg.

Je moest wel oppassen, want die dokwerkers stalen ook als de raven.

Net na de oorlog kon iedereen van alles gebruiken. En geld hadden we niet, dus het werd ook gebruikt als ruilmiddel. Sigaretten en jenever en in Duitsland was het koffie.

Daar kreeg je wel zo'n 500 à 600 mark voor een pak koffie. De mark was toen niet veel waard. Maar als je dan de wal op ging, had je geld zat.

In Wismar, dat was toen Russisch, stond er altijd een Duitser en een Rus aan de wal.

Die Rus verstond natuurlijk geen Duits, maar dan had je al gezegd tegen die Duitser dat, als je daar dan kwam dat ik, Boete, de sigaretten en de koffie bij me had, en Geert, mijn vriend, had niets.

Dan zou ik door die Duitser gecontroleerd worden, hij kreeg dan een paar pakjes sigaretten, en Geert zou door die Rus gecontroleerd worden. En zo kwam je dan door de douane.

Op de markt was een café waar je leuk kon dansen. We hebben daar ook een paar meiden opgedaan. Na een paar weken kwamen we weer terug en toen zaten die meiden met een paar Zweden. Toch kwamen ze allemaal bij ons zitten en die Zweden waren tegen elkaar bezig dat ze ons, als we terug naar boord zouden gaan, wel eens in elkaar zouden slaan.

Maar Geert verstond natuurlijk goed Zweeds. Ik ben toen naar de kroegbaas gegaan met de vraag of hij wou zorgen dat er politie was als wij weg gingen. Voor een paar pakjes sigaretten deden de kroegbaas en ook de politie veel. Wij gingen naar buiten met die meiden, die Zweden kwamen achteraan, en meteen was er ook politie. Die hebben die Zweden toen meegenomen. Toen hebben we toch wel gelachen hoor.

Wij moesten daar Glaubersalz of Chinaklei laden, dat werd met treinen aangevoerd, en die machinisten namen dan de smokkelwaar mee. Als je de wal op ging moest je toch geld hebben. Ik had toen een vast contract van Delfzijl naar Wismar.

In Kopenhagen ging het om vloeitjes als smokkelwaar. Hier kostten die 3 cent en daar kreeg je er wel een kwartje voor. Geld kregen we niet. Ik verdiende fl. 68,00 per maand, een derde van dat geld werd in het buitenland uitbetaald. Dat kwam omdat Nederland toen geen deviezen had, en dat waren deviezen. De rest kon je opnemen als terug kwam in Holland. Als je een week onderweg was had je niks.

Voor Zweden namen we jenever mee. Die kochten we hier in voor fl 1,50 en dan kocht je een fles of 10. Als de douane kwam moest je die wegsteken natuurlijk. De rest wat je had ging achter het zegel. De Zweedse douane was ook zo corrupt als de pest. Ze vonden niks, maar 's avonds kwamen ze in hun burgerkloffie vragen of er nog jenever was. Die flessen verkochten we dan voor 27 kronen. Dat was iets van fl. 14,00. Van de winst kon je aan de wal uitgaan.

Op een gegeven moment hadden we jenever meegesmokkeld en er kwam iemand om die flessen jenever. Hij nam ze mee naar de wal. Hij kwam echter niet terug met het geld. We zouden geld krijgen en dan moesten we naar een afgesproken punt komen. Geert had toen een vuistje meegenomen, want hij had het idee dat het niet goed zat.

Er kwam een grote vent op ons af en in plaats van geld zouden we een pak op ons donder krijgen. Geert heeft hem toen met dat vuistje een klap op zijn kop gegeven tot hij op de grond lag en toen zijn we maar weg gegaan. We hebben nooit geweten wat er met die man verder gebeurd is.

Toen dat andere ventje weer aan boord kwam vertelde hij dat die ander naar het ziekenhuis gebracht was, maar dat hij nog niet bij kennis was. We hebben toen een tijd in de rats gezeten tot we weg moesten.

We hebben toen toch niet lekker aan boord gezeten. Iedere keer als er een loods aan boord kwam schrok je.

We hebben er verder nooit meer van gehoord. De centen hebben we ook nooit meer gezien.

Van de winst van de smokkelwaar kon je aan de wal uitgaan. En anders was het zomaar rondkijken.

We kwamen voor de eerste keer in Oslo binnen tijdens de midzomer. Dan gaat de zon bijna niet onder. Maar het was op zaterdag en de kapitein kon de wal niet op om geld te halen.

We hadden dus nog geen kronen. Maar we wilden toch de wal op, zonder geld. Iedereen zat op terrasjes. We kregen toen sjans met een paar meiden, maar we konden er niet bij gaan zitten omdat we geen geld hadden. Mijn vriend Geert Groen, een Groninger, kon Zweeds, dat lijkt op Noors. Die heeft toen uitgelegd dat we geen geld hadden. Maar dat gaf niet en we zijn er toen bij gaan zitten.

*met de sloep en de meiden naar
het eiland, op de achtergrond*

Ik heb toen zitten scharrelen met een mooie meid, een domineesdochter.

's Avonds kwam ze geregeld aan boord. We hebben toen ook met sloepen gevaren naar van die eilandjes. Daar hebben we toen veertien dagen gelegen.

We hadden in België klinkers geladen en die moesten uitgeladen worden met de hand. Als er een bui regen kwam, werd alles stilgelegd. Jammer dat we toen weg moesten.

We zijn ook nog een keer in de winter terug geweest en diezelfde meiden waren er toen ook. Ze sleepten ons overal mee naar toe. Op een gegeven moment zijn we met een auto ergens naar toe gereden, en het was donker. Het was Holmenkollen, dit is een wijk in het stadsdeel Vestre Aker een eindje buiten Oslo. Daar was een uitgaansgelegenheid.

Er kwamen een paar lui van een andere zaal. Ze vroegen iets aan ons, en volgens Geert hebben ze toen gevraagd of we jury wilden zijn bij een danswedstrijd. Dat was echt iets voor ons. We hadden het toen hartstikke goed, we werden goed verzorgd. Daarna moesten we

de jury: Boete Minneboo en Geert Groen.

natuurlijk weer terug naar boord.

Je probeerde natuurlijk altijd op een feestje terecht te komen.

Zo lagen we een keer in Egersund, Noorwegen. Daar was ook een haven en we hadden daar ook verkering met een paar leuke meiden, maar het was zomaar voor gezelschap. Op een gegeven moment konden ze niet komen, want ze moesten naar een feestje. We zijn toen toch de wal maar opgegaan en zo zijn we in het Volkshuis terecht gekomen en daar was het feest te doen.

Wij probeerden daar naar binnen te komen, maar dat ging zomaar niet. Het was een feest van de Noorse communistische partij. Geert heeft toen duidelijk gemaakt dat wij Hollandse communisten waren. Dan was het goed en mochten we naar binnen. Tjonge, wat hebben we daar gefeest met dansen en zo en op het eind kregen we allemaal nog goed te eten.

We hebben ook eens gehad dat we in Zweden lagen aan een kaai. De kapitein die we toen hadden, kon ook nogal goed meedoen. Toen hebben we 's avonds een feest in een leeg ruim gebouwd. Dan kwamen de mensen met een trom, en andere muziek-instrumenten en de drankkast ging ook open. Die was anders gesloten vanwege de douane natuurlijk. Tjonge, wat hebben we toen ook gefeest.

We lagen een keer in Esbjerg, het was rond de Kerstdag. Het stormde toen zo hard dat we niet weg konden. We moesten toen naar de Oostzee, door het Kielerkanaal. Je moest dan door een geveegde geul naar het kanaal, want overal lagen nog mijnen. We hadden daar al een week gelegen, dus alles was al op. Het was de avond voor Kerst, slecht weer en we zijn toen een eindje gaan kuieren. We zijn toen aanbeland in het Volkshuis, maar daar moest je betalen om binnen te kunnen. We hadden net genoeg geld om onze jassen weg te laten hangen.

We hebben meegedanst en op den duur zaten we bij een paar meiden aan tafel. We konden echter niks bestellen. Er kwam een Hollander bij ons zitten, die kwam van zo'n Amerikaanse boot en die hadden een berg geld. Hij bleef maar rondjes geven en we dachten straks mee te moeten betalen en dat ging niet. De kelner kwam op een gegeven moment zeggen dat de nota al 150 kronen bedroeg.

Die Amerikaan haalde een pak geld tevoorschijn en we zaten de verdere avond goed. Mijn vriend Geert was helemaal door de wol geverfd. Als ik geen geld had nam ik zijn portemonnee mee, ik droeg zijn stropdassen en ook zijn jas wel eens. Er wel nooit gepraat over terugbetalen. Ik geloof dat hij maar 64 jaar geworden is, gestorven aan kanker.

Als vreemdeling en zeeman had je altijd sjans bij de meiden.
Toen we uit Esbjerg vertrokken was het noodweer. Een oostenwind, dus een hogedrukgebied en die lucht is veel zwaarder dan een andere lucht. We hebben de loods toen afgezet en moesten daarna naar Oslo. De storm werd steeds erger. De ouwe heeft toen gezegd dat we gingen bijliggen, met de schroef op de wind liggen. Na twee dagen werd het een beetje beter.

*pakje deftig aan, klaar om de wal
op te gaan*

de 'STRYPE' in Oslo voor de kade

Boete aanboord van de 'STRYPE'

De kluisgaten waar de ankerkettingen door liepen waren weggeslagen. Iedere keer kwam er daardoor een hoop water naar binnen en naar beneden in de bak. Op den duur ging het schip ook al een beetje dieper liggen. Maar gelukkig kwamen we zo zachtjes aan onder het opper van Noorwegen en heel die bak was vol water gelopen. Er stond van alles, bussen verf, bussen teer, een hoop van die rollen touwwerk en er was al een berg open.

Er lag ook staaldraad en aardappels en alles was door het water door elkaar gegaan. Heel dat ruim was geleverd met van alles. Die aardappelbak was met kurk bekleed en die kurk was los gegaan. De kurk zat tot aan het plafond. Schoonmaken was onbegonnen werk. We hebben het toen maar gewoon op laten drogen. Wat geleverd was kon niet roesten.

We hadden toen een flink karwei in Oslo.

Het was ook nog in de winter, dus om 4 uur was het hartstikke donker en om tien uur werd het pas weer licht. En het was koud, maar we hadden al wel centrale verwarming op het schip.

We hadden natuurlijk geen radar aan boord en we hebben het een keer gehad dat we door het Kattengat moesten in de potdichte mist. Toen heeft die ouwe gezegd dat we ten anker gingen. Dan moet je iedere minuut bellen. Dan hoorde je een ander schip bellen, die lag ook ten anker en als je een toet hoorde wist je dat dat schip nog voer. Toen kwam er op een gegeven moment een zeeboot voorbij en die had nogal vaart. Hij ging maar net voorbij, maar dat was toch niet leuk hoor.

De reis naar de Perzische Golf was wel een van de rotste reizen. Gelukkig was dat in de winter. Maar als je zomers de rivier op moest in zo'n ijzeren Libertyschip en het is daar 40 graden, dan is het toch heet.

En dan moest je eens in de machinekamer moeten zijn. Airco was er nog niet, maar wij hadden zogenaamde luchthappers. Dat zijn een soort hoorns die je in de patrijspoort deed. Als het schip dan voer, kwam er lucht in. In de winter was het nog te doen.

Op een van mijn reizen moesten we in zo'n landje looderts laden, zo'n 600 ton. We konden de haven niet in. We lagen dan op stroom voor anker en dan kwamen die inlandse schepen aanzeilen met een hoopje looderts en dat werd dan bij ons aan boord gehesen.

Dat schoot niet erg op natuurlijk en na 300 ton zei die ouwe dat we maar weg gingen. In die tijd waren wij net een bodedienst. We deden veel haventjes aan en dan laadden we daar een beetje uit en daar een beetje in.

Op een reis gingen we eerst naar Engeland, dan naar Genua, via het Suez-kanaal naar Aden. In Aden moest er olie geladen worden. We hadden wel een stoommachine, maar die was olie gestookt. En overall moest je wat laden of lossen. In Oman kregen we vismeel aan boord. Dat was op de klippen gedroogd. Dat moest mee de Perzische Golf in en daar moest dat weer ergens gelost worden. Ik wist natuurlijk wat vismeel is, omdat ik op de puffabriek had gewerkt.

Dat wilden ze op het tussenluik laden. Ik was natuurlijk maar een matroosje maar ik heb gezegd dat ze dat maar niet beneden moesten leggen. Het waren geloof ik zo'n 400 zakken en die hebben ze toen toch maar boven op de luiken gelegd.

Het waren zakken van nogal grove jute en 's nachts om 12 uur lag het hele dek bezaaid met maden. Tjonge, wat was dat een zootje. Daar hebben we toen de slang op gezet om alles overboord te spuiten. De stuurman moest me toen toch wel gelijk geven.

In de Perzische Golf kwam de oliehandel op. En die hadden ontzettend veel cement nodig. Maar ook suiker werd naar de Perzische Golf vervoerd. We hadden ook kisten aan boord. We hadden ook kisten met snoepjes voor India. En ja, dan ging er wel eens een kist per ongeluk open.

We hadden in Cairo suiker gelost en dat gaat met balen. Die balen werden aangepikt met een pikker. En dan scheurt er wel eens een zak open. Het waren balen van 100 kg suiker, en suiker was net na de oorlog nog schaars. Eigenlijk konden er maar 10 zakken tegelijk gelost worden, dan had je een ton.

Maar ze deden er wel eens 12 of 14 zakken op. Als je na het lossen de ruimen schoon ging vegen, ging er soms wel een vrachtwagen suiker (en andere troep) overboord. We haalden natuurlijk wel het beste er uit voor de kok.

We zijn toe allerlei landjes en staatjes afgegaan zoals Bahrein, Bandar Sepur, Koeweit, Bandar Abas en op den duur ging je de Eufraat op. Een bediende bij ons heeft toen nog eens een mooi horloge gekocht en in plaats van met gewone dollars heeft hij dit met Singapore dollars betaald. Die waren niets waard. Het is maar goed dat we toen weg moesten.

We voeren dan tot Abadan, daar hebben we toen ook olie geladen. Daar was toen al een grote olieraffinaderij. Daar konden we dan olie tanken. We zijn toen gevaren tot Basra en verder konden we niet. In Bandar Abas waren er maar een paar kotjes en een spoor wat daar aankwam. Daar moest alle rotzooi opgeladen worden.

Aan de wal was daar niets anders dan een grote zandbak. Koeweit is nu een wereldstad, maar toen nog niet. Er stonden toen een soort houten keetjes, dat waren de winkeltjes. Alcohol was er niet, dat was wel aan boord.

Er was een klein werfje waar ze die Dhows, de inlandse vaartuigen, maakten. Dat deden ze allemaal op de wijze van 2000 jaar geleden. Er werd met pijl en boog geboord, maar het waren voortreffelijke schepen. Ze zeilden lekker. Als er geen wind stond dan mochten wij met onze reddingsboot met motor de Dhow naar de wal slepen. Ik ben ook wel eens meegezeild naar de wal. Dat was toch mooi.

Dhow, inlandse vaartuigen

Wij keken onze ogen uit. De vrouwen liepen allemaal in van die zwarte tenten. We wisten niet wat we zagen. Op een gegeven moment waren er een hoop bootwerkers aan boord en ineens zaten ze allemaal op hun knieën. Daar hebben we toen maar niets van gezegd.

In Koeweit kochten we sigaretten voor een dubbeltje per pakje. Daar werd er helemaal geen belasting over betaald. Die sigaretten was een goed ruilmiddel. Ik had toen ook een 20 sloffen sigaretten gekocht. In Engeland werden die met grote winst verkocht.

Die Engelsen waren echter nogal fel. Dan kwamen ze met de zwarte bende aan boord en die wisten de geheime plaatsen goed te vinden. Ze keerden het hele schip ondersteboven. Ze vonden die sigaretten van mij natuurlijk ook, dat kostte me fl. 600,00. Dat waren al mijn overuren. Het was de bedoeling dat ik van dat geld zou gaan trouwen. Daar was dus niet veel meer van over.

Van Koeweit zijn we naar Karachi gegaan en verder naar Bombay. Daar hebben we veertien dagen gelegen. Dat was allemaal in dezelfde reis. In Bombay kreeg je van die crewboys aan boord, die voor ons laadden en losten. Dat waren allemaal van die hindoes met van die rare dingen op hun kop.

Je moest dan wel alles op slot houden. Zulke mensen had ik nog nooit gezien, ik stond gewoon raar te kijken. Zolang het schip nog niet leeg was, bleven die 's nachts aan boord.

Over de luiken gingen balken, en daarover gingen persennings (een soort dekzeil). Alles was op die manier goed gezekerd. Er was op gerekend dat die lui aan boord bleven 's nachts, want we hadden een persenning waar in het midden een oog in zat, die werd opgehesen en dan kreeg je een soort tent.

Daar zaten ze dan allemaal onder, dan zaten ze daar opium te roken. Tjonge dat was een zootje. Ze kregen hun eten in van die halve olievaten, rijst met kerrie. Dan scheurden ze een stuk papier van een cementzak of zo en daar schepten ze hun eten dan op.

Als we daar lagen kwamen er altijd handelaars aan boord. Wij konden niets betalen maar die ouwe kon van die mooie vloerkleden kopen. Als je in Bombay klaar was ging je naar de docks en door de sluizen weer weg. Wij lagen toen voor de sluizen. Kareltje zag die mooie kleden liggen en pakte er een, sloot hem in de kast en deur op slot.

Daar kwam natuurlijk een hoop gesodemieter door, want er was een kleed weg. Maar ja, we moesten door de sluis. Na een dag varen zei Karelkje dat hij een mooi kleedje had. We hadden toen een leuke ploeg.

*met een auto van de schipsbrooker met chauffeur door Bomby,
v.l.n.r.: Karelkje, de hofmeester en Boete, bemanning op de s.s. Lemsterkerk*

Mijn maat Geert Groen voer toen ook mee. We droegen elkaars kleren en betaalden met elkaars geld. Geert was ook goed met Karelkje en de hofjood. De hofjood gaat over de bediendes. Geert had het voor elkaar gekregen dat hij van de schipsbrooker, die het schip bevoorraadde, zijn auto mocht gebruiken met chauffeur.

We zijn toen door heel Bombay gereden en er achter geweest. In de buitenwijken van Bombay stonden kastelen van huizen, nog van vroeger van de Engelsen. Ik heb in Bombay heel wat gezien.

Alles en iedereen lag gewoon op straat te slapen. Dan hadden ze een zacht steentje opgezocht om onder hun hoofd te leggen om te slapen.

Ze lagen overal, in nissen en zomaar. Om de koeien moest je heen rijden en alles liep op straat te schijten en te piesen. Het verkeer was een zootje, alles ging door elkaar heen en het ging allemaal nog goed ook. Ik durfde niet goed uit de auto, dus ik ben maar blijven zitten.

De kapitein had het ook zo versierd dat er een stuk of 60 kindertjes de hele boot schoongemaakt hebben. Ze konden in de nauwste gaatjes kruipen. De winches werden schoongemaakt, al het vet werd verwijderd, de machinekamer werd schoongemaakt, het zag er allemaal weer prima uit en dat voor een paar cent.

Die ouwe van ons had op een gegeven moment een vloerkleed besteld, maar dat moest natuurlijk ook aan boord gesmokkeld worden. Ik had toen wacht en toen werd dat kleed in een roeiboot onder de boot gebracht. Het kleed was goed verpakt en werd dus niet vuil.

In plaats van twee vloerkleden waren het er drie. Ik had er dus ook een. Met de sloepentakel hebben we in de nacht dat zaakje opgetakeld. Het was wel nat, maar dat droogde wel.

GATEWAY OF INDIA, BOMBAY

Ik heb in Bombay de Gateway of India gezien, een imposant monument bij de haven. Het is een triomfboog met een maximale hoogte van 26 meter. Het was toen een reis van 8 maanden. Die reis heeft toen toch wel veel indruk gemaakt.

In Bombay heb ik een trouwpak laten maken. Ik heb me toen rot gewerkt om overuren te maken. Het pak moest 100 roepies kosten, maar ik kon maar 50 betalen. De rest zou ik betalen als ik weer terug kwam in Bombay. Maar ik ben er nooit meer geweest. Ik had op die manier een trouwpak dat maar voor de helft betaald was. 's Morgens kwamen ze dan aan boord om op te meten, 's middags passen en 's avonds was het klaar. Een heel kostuum.

Als we op zee zaten moest het schip goed onderhouden worden, zeker als je op de terugreis was. De roest moest afgebikt worden, en alles moest in de menie. Daarna moest er gelakt worden. Die werd aan boord gemaakt van standolie en siccatief (een verharder). Dat deed de bootsman. Eerst moest er dan gesopt worden, al het wit moest blinken. Daarna ging je lakken.

We hebben een keer meegemaakt dat we heel de voorgevel van de brug klaar hadden, prachtig in de lak en alles blonk. Dat hadden we op de Middellandse Zee gedaan.

In de Golf van Biskaje kwamen we in een dikke bries. De machinist was aan het oliepompen geweest en dat was een beetje overgelopen. Die olie liep naar de poorten buitenboord en daar kwam het in de wind en het sproeide overal.

Toen zijn we nog een hele week aan het soppen geweest om het schoon te krijgen. Dat was toch een zootje. De verf was nog niet helemaal uitgehard. Zowel wij als de kapitein waren niet blij. Dat was 's nachts gebeurd.

Er waren ook schepen op de wilde vaart. Die voeren waar er maar vracht was. Wij voeren van Rotterdam overal naar toe en weer terug naar Rotterdam. Maar op de wilde vaart wist je nooit wanneer je weer thuis kwam. Dan kon het makkelijk anderhalf of twee jaar duren voor je weer thuis kwam.

's.s. Maashaven' van Firma Gebr. van Uden, Rotterdam

Met de 'Maashaven', een prachtig schip, net van de werf, van 10.000 ton, een motorschip, zelfs al automatische piloot aan boord, hebben we een reis van een maand of 6, 7 naar West-Afrika gemaakt. Dat was een reis naar Dakar, Lagos, Port Gentil tot aan Luanda.

Toen wij in Afrika op de ree lagen, de haven was vol, zijn we met die uitgeholde boomstammen waarmee de plaatselijke bevolking naar ons schip kwam, meegevaren naar de wal. Voor een pakje sigaretten brachten ze je naar de wal.

Onder de wal had je van die grote golven. Maar die lui wisten daar zo mooi door te komen, geen spatje aan boord. Dan kwam je in zo'n dorpje. Dat waren nog allemaal van die bijenkorven.

We werden daar netjes ontvangen en we mochten zelfs mee eten, maar dat deden we maar niet. Aan boord hadden we het beter. We moesten natuurlijk ook terug door die branding, maar dat ging keurig.

Wat hebben we daar bananen en ananassen en zo gevreten. Die ruilden we dan voor een paar oude schoenen of een oud jasje. In Rotterdam waren we binnen de kortste keren gelost, maar daar kon het wel een paar weken duren eer we naar binnen mochten. Dan lag je maar te wachten in die grote deining aan de westkust van Afrika.

Dat was bij Lagos, daar was indertijd een beetje olie gevonden en dan bestelden ze maar.

Lagos lag een eind het binnenland in. Voor ons was het allemaal nieuw, ik heb daar veel indrukken opgedaan. Ik wist zelfs niet wat de tropenwarmte was. We liepen daar hele dagen in een korte broek, we kregen ook een tropenhelm op.

Als we naar de kust van Afrika gingen, stonden er gewoon zout-tabletten op tafel en kininetabletten tegen malaria. Toen was er iemand die zei dat ik er goed op moest kauwen. En ik, met mijn stomme kop heb dat toen gedaan. Dat was erg.

Toen we ergens in Afrika of de Middellandse Zee lagen, dat weet ik niet meer, was ik nachtwacht.

Op een gegeven moment rook ik een brandlucht. Ik zag van onder een deur rook komen.

Ik heb toen de deur opengebroken en de man was 's avonds bezopen naar zijn nest gegaan en had liggen roken in bed.

Er was nog niet echt brand, maar het was wel aan het smeulen. Hij zou gewoon gestorven zijn van de rook. Maar gelukkig is hij toen naar een ziekenhuis gebracht en hij heeft het overleefd.

In West-Afrika, in Lagos, hebben we best een tijd gelegen. Toen we aan de wal waren, kwam er een autootje achterop en we mochten met z'n tweeën meerijden. Het waren Engelsen. Het kwam er over waar we vandaan kwamen en toen ik zei dat ik uit Veere kwam, vonden ze dat geweldig. Daar woonde een vriend van hun, dat was mister Mackinson. Mackinson had een huis in Veere, en ik kende hem natuurlijk ook.

Daar zit ook weer een heel verhaal aan vast.

Het was net na de oorlog en ik kwam in gesprek met een kapitein, Evert Dekker. Hij was kapitein op de grote vaart geweest en hij heeft me toen aan een baan geholpen. Deze kapitein heeft mij toen een adres gegeven in de binnenstad van Londen en daar moest ik een pakje afhalen. Dat was bij Mackinson. Daar zaten een paar boeken en brieven in.

In Lagos, in Nigeria, was toen al een ziekenhuis. Daar ben ik toen nog eens geweest, maar ik weet niet meer voor wat. Of dat nu voor mijn tanden was of voor iets anders.

We hebben toen ook veel staatjes en stadjes aangedaan zoals Accra (Ghana), Port Gentil (Gabon).

Dan zijn we ook nog eens een heel eind de rivier op gevaren en hebben daar in een haven gelegen. We zagen toen een grote boom, vol met kanariënesten. Dat was prachtig. We zijn ook in Matadi (Belgisch Kongo) geweest, dat lag een heel eind de rivier de Kongo op.

Als je daar de rivier op vaart, ik had toen toevallig de wacht dus ik kon het goed zien, voer je recht op een rots af. Je denkt dat het nooit goed kan gaan, maar als je daar dan aan komt, dan gaat het voor je open en dan kan je er zo in varen. Dat was zo mooi. Verder dan Matadi kon je niet varen. Daar werd alles uitgeladen.

In Afrika had je voor een habbekrats een ananas. Je kon er ook een aapje kopen. In Europa waren die duur. Ik geloof dat er wel 4 of 5 apen aan boord waren toen we uit West-Afrika vertrokken. Ik had er geen hoor. In Matadi hadden we van die dikke boomstammen geladen met de lier en met schijven.

Daar had zo'n aap met zijn staart tussen de lier en de boomstam gezeten, toen was er een stuk van zijn staart gegaan. Dat beestje ging toch tekeer. Hij kwam vlug naar me toe, maar die staart bloedde als de pest. Ik zat er helemaal onder. Toen hebben we zijn staart maar verbonden.

Papegaaien hebben we toen ook meegenomen. Onderweg hebben de papegaaien de schunnigste woorden geleerd die we kenden.

In West-Afrika zouden we de wal op gaan en een eind daarachter lag nog een boot van de maatschappij. Die lui kwamen later bij ons aan boord en ik werd altijd Zeeuwse mossel genoemd.

Toen bleek dat er nog een Zeeuw daar aan boord was. Hij kwam ook uit Veere. We kenden elkaar niet. Hij bleek Rouw te heten.

Ik heb moeder wel eens horen vertellen over bakker Rouw, die was voor bakker Burger in Veere. Die bakker Rouw had ook kinderen natuurlijk. Maar die man die ik in West-Afrika tegenkwam zei tegen me dat hij nog met mijn moeder had gevreeën.

In Marseille kwam er op een gegeven ogenblik iemand aan boord, een scheepagent. Die man kende ik ook, daar had ik mee in de Arbeidsdienst gezeten (maar hij was toen wel hoger in functie dan ik).

We lagen in Genus en we wilden naar de Vesuvius gaan, dat vonden wij heel interessant. Daar zijn we toen met een treintje naar toe gereden, maar we hadden geen geld om er in te gaan. Door de poort konden we wel een blik werpen op Pompeï.

Dat was toch wel een mooi zicht. Buiten Pompeï was er een grote kerk met een bordes en er voor lag een grintpad.

Er waren vrouwen die op hun knieën over dat grintpad naar de kerk kropen. Omdat we Pompeï toch niet in mochten zijn we maar met de trein weer terug gegaan.

Bij het station hebben we botje bij botje gelegd en zijn zo naar boord terug vervoerd. Daar bleek dat het afgesproken bedrag per persoon was en we waren met z'n zessen. De politie en al werd er bij gehaald. Dat hebben we toen geweten. Die ouwe heeft ons toen van het politiebureau moeten halen en hij moest betalen.

Ik ben over de evenaar geweest, maar ik heb toch geen Neptunus gezien. Eigenlijk was dat bij zeelui de gewoonte, maar bij ons deden ze dat niet. De meesten waren er al overheen geweest en ik heb toen maar gezegd dat ik er ook al geweest was.

Wij hadden ons eigen laadgerei, wij hadden onze eigen bomen. Op de Maashaven hadden we twee grote landingsschepen aan boord. We hadden een zware spier (laadboom) aan boord, die kon 40 ton lichten.

Maar die moest helemaal opgetuigd worden. De rest werd met gewone boompjes gelost. Dat moesten we niet zelf doen, daar kwamen allerlei lui voor van de wal. Wij hoefden alleen te zorgen dat de luiken open lagen, zodat die lui hun werk konden doen.

De stuurman was verantwoordelijk voor het laden en lossen. Die moest zorgen voor het goed verdelen van de lading. Hij zorgde er ook voor dat wat het eerst gelost moest worden, dat dit niet onderin stond. Vooral bij stukgoed was dit belangrijk. Er werd natuurlijk ook wel eens gejat.

Het schip was van de VNS, (de Verenigde Nederlandse Scheepvaartmaatschappij). Het schip kwam uit Rotterdam. De schepen hadden allemaal een naam die eindigde op kerk(e), zoals de 'Lemsterkerk', de 'Biggekerke' en de 'Meliskerke'.

Dat noemden ze kerkboten. De 'Meerkerk' was een Victoryschip. Een Liberty liep 11 mijl en de Victory liep 18 mijl. In die tijd ging je pas weer aan wal als je bij je thuishaven was.

Mijn tijd bij de grote vaart was eigenlijk toch de mooiste tijd van mijn leven. We lagen eens in Vlissingen en er kwam een loods aan boord. Dat bleek een vriend van mijn vader te zijn.

Ik heb hem de groeten aan mijn vader laten doen. Dat was toch eigenlijk wel leuk. Je gaat dan uiteindelijk toch voor een acht maanden weg. Vroeger was het zo, dat je in Rotterdam aanmonsterde en ook afmonsterde. Je wist wel wanneer je wegging, maar nooit wanneer je terugkwam.

De VNS-boten hadden een vaste lijn. Dan ging je via de Middellandse zee, door het Suezkanaal, de Perzische Golf langs al die staatjes zoals Abu Dabi en Bahrein en zo ging je de Eufraat op.

Dan voer je bijna tot aan Basra en dan ging je weer terug. Eerst naar nog naar Bombay en overal lag je een week of een paar weken. Je moest alles met je eigen laad- en losgerei doen. Dan ging je weer voor Rotterdam laden en dan wist je dat je weer naar huis ging.

HIERMEDE HEBBEN WIJ HET GENOEGEN U KENNIS TE GEVEN
VAN ONS VOORGENOMEN HUWELIJK, WAARVAN DE VOLTREKKING
ZAL PLAATS VINDEN OP 1 APRIL A.S. TE 10.30 UUR IN HET STAD-
HUIS TE EINDHOVEN.

HANNY ASPERS
HUIBRECHT MINNEBOO

MAART 1940
EINDHOVEN, EDISONPLEIN 9
VIERE-OUDESTRAAT 186

Tjonge, wat hebben die toen gefeest. Er zijn 's nachts mensen op het politiebureau beland en een paar hebben in een tuintje ergens geslapen. Hannie en ik zijn toen samen naar een hotel naar de bruidssuite gegaan. Schoonvader was zuinig, maar toch had hij altijd wat over voor een ander.

Hij werkte zich ongelukkig. Soms was hij 's avonds zo moe, dat hij zijn schoenen niet uit kon krijgen. Dan moesten de kinderen dan doen. Schoonmoeder was Duits. Schoonvader was wel in Duitsland geboren, maar was toch Hollander.

Toen Hitler aan de macht kwam, werd hij werkeloos of zo en zonder voorzieningen werd het gezin op de trein naar Holland gezet. Hannie was toen een jaar of 5, Martha een jaar of 6. Hij is toen in Eindhoven aangekomen en Philips kon veel werkvolk gebruiken.

*vader Josef Aspers, dochter Martha,
moeder Anna Aspers- Wolters en
dochter Hannie voor hun woning
Edisonplein 9 Eindhoven, ca 1935.*

Philips heeft toen een heel dorp laten bouwen. In een van deze huisjes is hij toen gaan wonen. Als ik met de trein naar Eindhoven moest, was het station in de stad. Maar de trein stopte net onder de klok van Philips in Woensel waar Hannie woonde. Dan stapte ik daar alvast maar uit, anders moest ik heel dat eind van de stad terug lopen.

Na ons huwelijk ben ik naar Veere gekomen. Hannie heeft toen nog bij vader en moeder ingewoond.

De gemeentesecretaris van Veere zat achter mijn kont, want ik was ook dienstplichtig. Ik heb het lang vol kunnen houden, maar hij kreeg me te pakken toen ik getrouwd ben. Vier dagen voor ik getrouwd ben moest ik gekeurd worden. Ik werd ingedeeld bij de marine, maar ik hoefde de dienstplicht niet te vervullen omdat ik weer naar zee ging.

En trouwens, getrouwden moesten ze toen toch niet hebben, want die moesten ze betalen. Maar getrouwd zijn en op de grote vaart varen is niet veel. Een vrouw trekt harder dan twee sleepboten.

Voor wij gingen trouwen heeft het een hele tijd geduurd eer wij een huis hadden. Ik heb moeten schelden en vloeken voor ik in een oud rotkotje kon komen. De dochter van een van de gemeenteraadsleden kreeg voorrang. Ik had al een afspraak met het vrouwtje waar het huis van was, dat ik er in mocht voor fl. 2,50 in de week.

Toen kwam de gemeentesecretaris zeggen dat het niet door kon gaan omdat dat de dochter van een van de gemeenteraadsleden er in zou gaan.

Ik ben toen flink tekeer gegaan en heb gezegd dat ik er toch in ging. Ik ben er toen ingegaan en ik heb nog wel eens een brief gehad, maar ik ben gewoon blijven wonen. Maar ja, toen wou die vrouw er toch niet meer in. Er moesten natuurlijk wel meubels komen. Hannie had van haar oma geld gekregen.

Daar hebben we een dressoir van gekocht en in Middelburg hebben we bij een uitdrager een tafel, stoelen en een bed en zo gekocht. Dat bed had een fineerlaag en heeft ook de watersnood meegemaakt. We hebben daar een jaar of vier, vijf gewoond, voordat ik aan de veerboot kwam.

Ik heb in Veere op de puffabriek gewerkt en dat was ook net zo erg. Maar de verdienste was goed. Bij de Provincie verdiende ik zo'n fl. 28,00 per week en bij de puffabriek was het soms wel fl. 75,00. Dan was je wel soms tot 's nachts twee uur bezig als er veel gevangen werd.

De vis en de garnalen werden bij de puffabriek gedroogd. Ze lagen op roosters en daar werd warme lucht onder geblazen. De lucht zat overal in, in je huid, je nagels en je kleren, maar zelf rook je dat niet meer. Ze hadden in de puffabriek warme lucht en water, maar van douches hadden ze nog nooit gehoord.

Als ik 's avonds of 's nachts thuis kwam, stond er een ketel water op de kachel en dan kon ik me buiten helemaal staan wassen. Mijn nagels en al moesten goed geboend worden, anders kon ik niet bij Hannie in bed komen.

buiten eten omdat ik te veel stonk!

Als ik 's middags thuis kwam eten, moest ik met mijn bord eten bij de welbak gaan zitten, want ik mocht vanwege de stank niet naar binnen. Maar ik heb er toen ook goed verdiend.

Die fabriek stond net buiten Veere, als je zo naar Vrouwenpolder rijdt.

De vissers hadden op de kaai pufplaten gemaakt, van die grote betonnen platen, en iedereen gooide daar zijn puf op. Die werd 's avonds opgehaald met een vrachtwagen en dan werd de puf gewogen met een bascule. Aan de hand daarvan werd de betaling geregeld. De opbrengst werd door z'n drieën of vieren

gedeeld, afhankelijk van met hoeveel man je voer.

Ik heb ook wel op de Oosterschelde gevist, maar als het slecht weer was gingen we naar binnen. Ik heb een keer meegemaakt dat ik bij Padmos had gelegen, zaterdag waren we klaar en we zouden over de eb naar huis gaan. Het was een windkracht 7 en we kwamen bij in het hoekje bij Vianen en toen heb ik de boot bijna verspeeld.

Ineens kwam de ebstroom er in. Het hele dek stond ineens onder water. Het kon wel weg, maar toen zat ik niet lekker. Als de stroom tegenover de wind staat heb je een rotzee.

Ik heb nog eens een bootje met een man en een paar kindertjes binnen gebracht. Die man was zo dankbaar. Ik heb toen nog een mooi barometertje van hem gehad. Als je uit de stroom gaat ben je die zeeën kwijt.

Ik ben nog eens een keer met een Pasen samen met Jo van der Stel naar de Goudplaat gegaan. Dat was toen een schorregebied. Daar hebben we toen veel eendeneieren gevonden. We hebben er ook een hoop laten liggen omdat we dachten dat die bebroed waren, maar we hadden toen een emmer eieren. Er waren toen zoveel meeuwen en sterns, die kon je niet mistrappen. Dat waren hele kolonies. Het gebeurde wel dat het tij zo hoog kwam dat alles wegdreef.

Na de oorlog, in de jaren vijftig, kregen we een burgemeester in Veere, den Beer Poortugael. Dat was toch een bijzonder mens. Zijn zoon Leonard is net zo bijzonder. De burgemeester zijn vrouw was een lief mens, zij had de centen.

*Jhr. I.F. den Beer Poortugael (1946-1964)
burgemeester van Veere*

Toch was het een fijne vent. Toen zus Jo en zwager Kees zijn getrouwd hebben we wel een hele week feest gehad. Dan was de burgemeester zo bezopen dat hij een andere hoed opzette en een andere jas aantrok. Je kon er veel lol mee hebben. Ze waren echt begaan met de bevolking. Als er een zieke was, dan kwam ze even kijken.

Deze burgemeester is goed geweest voor Veere. Na de oorlog was er veel verpauperd en hij heeft er voor gezorgd dat er veel opgeknapt werd. De timmerman Kodde had op een gegeven moment wel een man of 40 in dienst. Die had heel veel werk, maar hij zat ook in de gemeenteraad of hij was wethouder. Ze hebben Veere toen wel opgebouwd zoals het hoorde, gewoon zoals het vroeger was. Ze gebruikten ook de oude stenen en zo.

*Jhr. Willem Leonard den Beer Poortugael
(1938-2017), tot op het laatst van zijn
leven een vriend van Boete Minneboo*

Burgemeester den Beer Portugael en wethouder Kodde, die waren twee handen op een buik, restaureerden Veere na de oorlog. Ze deden dat in oude stijl, maar je kunt zien, ze zijn weg, en heel Veere is veranderd. Het is Veere niet meer.

Op de kaai was vroeger een groot plankier. Dat hebben ze nu helemaal bestraat. Het is nu de kaai niet meer.

6| Varen bij de PSD (Provinciale Stoomboot Dienst) (1949-1955) en mijn gezin

Na ons huwelijk ben ik weer gaan varen op de grote vaart .Toen ik met verlof thuis was, tenminste ik was afgemonsterd, kon ik na een poosje weer gaan varen.

Maar mijn oom Meindert, die was machinist op het veerbootje naar Kamperland, kwam aan de deur.

Hij kwam met een aanbod om op het veerpontje Veere-Kamperland te komen omdat Potters weg ging.

Mijn vrouw Hannie stond er bij, dus ik durfde geen nee te zeggen.

veerboot 'Zuidvliet' van Veere naar Kamperland vv

Op Veere-Kamperland was ik eerst gewoon matroos, als er iemand met verlof was, was ik ook wel stuurman of machinist. Ik deed daar van alles. Het was ook maar een klein bootje. Het was leuk werk en je zag veel mensen.

Het was toch wel een mooie tijd, maar ik heb altijd wel werk naar mijn zin gehad. Toch heb ik nooit spijt gehad dat ik bij de PSD ben weggegaan. Het was toch wel een slavenleven. Het was alleen maar heen en weer varen, en onder elkaar was het ook niet altijd leuk.

We hadden niet echt een vaste lijndienst. Er was ook ruimte om even terug te gaan voor iemand die net de boot gemist had. We voeren zo'n 6, 7 keer per dag op en neer. Om koffie te drinken en te eten gingen we even naar huis. In de winter ging het laatste bootje om half 5. We moesten dan in het donker weer terug, maar ja, de schoolkinderen moesten ook naar huis.

Om een uur of half 3 kwam de bus met schoolkinderen en dan ging je weer varen. In het voorjaar voer je langer door. Dan ging je om een uur of 3 terug en dan was het weer om half 5.

In die tussentijd ging je een beetje vissen, naar het kotje op de dijk, of een praatje maken met Driesje, de koeienwachter. 's Nachts lagen we in de kaai. Dan was er niemand aan boord.

Met de ijsgang moesten we wel eens bij het vliegekamp liggen en dan moest er wel iemand aan boord blijven. Dat deed vader dan. Hij had er een soort bed gemaakt, zodat hij wel kon slapen.

Met Hemelvaartsdag en tweede Pasen was het altijd heel druk. Dan ging iedereen rond Walcheren fietsen.

De fietsen werden dan achterop gestapeld, het bootje was hartstikke vol en dan maar vlug kaartjes verkopen. Je kreeg dan nogal eens een footje. Ik geloof dat het fl. 0,55 met fiets was en dan betaalden de mensen fl. 0,60. Dat liep dus nogal op.

Met Pasen en Pinksteren gebeurde het wel dat je fl. 10,00 fooi had. Dat moest dan wel met z'n drieën gedeeld worden. Als het een beetje mee zat had je zo'n fl. 4,00 à fl. 5,00 per week fooi. Zondags voeren we maar 3 keer. 's Nachts was er een wacht aan boord, dat was wettelijk zo geregeld. Vader deed dat nogal eens, en dan verdiende hij weer fl. 3,00.

Mijn vader deed wel meer van die karweitjes. Als hij 's winters voer, gebeurde het wel eens dat de reddingsboot moest komen om hem los te helpen. 's Nachts mocht hij niet aan het hoofd blijven liggen. Dan werd hij in het kanaal gebracht en dan was vader wacht aan boord. Zo scharrelden we de winter door.

Vroeger vervoerden we met de veerboot ook staven ijs, die door slager Bouwense uit Kortgene opgehaald werden in Kamperland. Die staven ijs werden uit Middelburg aangevoerd, verpakt in balen zakken. Als ijs goed afgedekt is en er komt geen wind bij, dan smelt het niet zo hard. Vroeger had je ook nog ijskelders. In Middelburg was er ook nog een. Later was er een ijsfabriek in Middelburg.

Tegenwoordig gaat alles snel, maar vroeger ging het toch anders. Toen ik op het bootje voer, stonden de mensen eerst op het bootje te wachten.

Dan gingen ze op de fiets naar Noord-Beveland, dan deden ze hun boodschappen of ze verkochten hun waar en 's avonds kwamen die vertegenwoordigers weer terug. Tegenwoordig gaat alles vlugger, ze gaan even met de auto of ze doen het digitaal.

Vroeger hadden ze van die grote pakken ellegoed bij zich. In het vooronder van het bootje kwamen de grootste verhalen naar boven. Priester uit Middelburg kwam ook met ellegoed. Hij vertelde dat hij vroeger zo gezopen had dat hij bovenop een wagon wakker werd.

Daarna is hij lid geworden van de blauwe knoop. Hij was toen netjes getrouwd, en kwamen kindertjes en hij heeft geen druppel meer gedronken. Hij heeft hard gewerkt door met dit ellegoed over het eiland te gaan.

Er was er ook een die ging met de fiets over, bleef de hele dag weg en als hij 's avonds terug kwam had hij de kost weer verdiend vertelde hij. Hij had een beetje van die scharen in zijn binnenzak en hij ijkte basculen. Ik weet niet of hij het kon, maar hij deed het in ieder geval. En als hij 's avonds mee terug ging, had hij toch de kost verdiend.

Een oud ventje die met de bus kwam, dat kostte twee kwartjes vanuit Middelburg, dan kwam daar nog twee kwartjes bij voor de boot, in Kamperland pakte hij dan de bus van Jan Huiszoon, en 's avonds kwam hij terug met een stuk in zijn kraag. Hij had maar een klein koffertje bij zich met rotzooi, scheermesjes, garen, band, mottenballen en zo.

In Veere zat er een rokerij voor makreel en zo van Monnikendammers en aan het eind van de dag voelde die Monnikendammer hoe de vis voelde. Die kon goed roken hoor. Ik voer toen op het bootje en dan namen we wel eens een paar kistjes mee naar Noord-Beveland. Dat werd dan door de bus verder vervoerd naar Steendam in Colijnsplaat, die had een winkeltje in de Irenestraat.

Colijnsplaat de Achterstraat (Irenestraat) op de hoek de winkel van Steendam

Dat heb ik 5 jaar gedaan en toen nog 2 jaar Vlissingen-Breskens. Toen was ik het toch wel beu en daarna ben ik weer gaan vissen.

Ik weet nog dat er regelmatig een vrachtautootje over ging en daar was al de vis los op gestort. Dat was koolvis en die werd in Holland niet gegeten. Meestal werd het doorgevoerd naar de Congo. Tjonge dat waren toch knoeperds. We namen er natuurlijk ook wel eens een af. Als je ze goed klaarmaakt zijn ze best te eten.

Toen ik bij het veer werkte mocht ik geen bijbaantjes hebben. Nadat ik daar gestopt ben, ben ik bij de reddingsboot gegaan. Dat heb ik gedaan tot ik naar Colijnsplaat kwam in 1961.

..... gezin

Voordat mijn dochter Loes geboren is hebben we een keer een kindje gehad, dat maar heel even geleefd heeft. De zwangerschap had 24 weken geduurd voor het kindje geboren werd. Alles zat er op en er aan, het schreeuwde ook. Tegenwoordig kunnen ze zo'n kindje in leven houden. Maar wie weet wat er toen van geworden zou zijn. Toen de geboorte aan de gang was, was het aan het regenen en onweren. Ik moest met een paraplu boven Hannie zitten omdat het zo aan het doorregenen was.

De brandweer kwam voorbij over de kaai, want er was ergens brand. En toen is het kindje geboren. Ik kan me niet meer herinneren of Duits omaatje er bij was bij de geboorte van het eerste kindje. Dokter van der Sluijs, een oude marineman, moest op een gegeven moment weg om een ziekenauto te bellen en toen is het kindje geboren. De dokter heeft nadat het kindje geboren is, het kindje opzij gelegd en eerst Hannie verzorgd, anders zou Hannie het ook niet redden. Het kindje zou het toch niet halen zei hij.

Nr 179. Heden twaaelf September No 46
negentienhonderd een en vijftig verscheen voor mij, Ambtenaar van de burgerlijke
stand der gemeente Middelburg:
Minneboo, Huijbrecht
oud zesen jaren, reeds jaren, reeds jaren, reeds jaren
wonende te Viere
die verklaarde, daaryan uit eigen wetenschap kennis dragende, dat op
elf September 1951 dezes jaars,
te vijf uur
in deze gemeente
is overleden
geboren van het vrouwelijk geslacht
huwelijkspers Hannie Hedwig zonder he-
oud reeds wonende te Viere, reeds jaren, reeds jaren
geboren Minneboo en wonende Huijbrecht
verrezen, hetwelk als levend is
aangegeven
Waarvan akte, welke is voorgelezen.
Minneboo Hannie

overlijdensakte
gemeente Middelburg,
11 september 1951
van een levenloos kind
van het vrouwelijk geslacht.

Het 1^e Kind van Boete en
Hannie Minneboo.

In een schoenendoosje heb ik het toen naar Middelburg gebracht. Ik weet niet eens meer of ik toen een taxi gebeld heb of hoe ik in Middelburg ben aangekomen. Na een dag kreeg ik te horen dat het kindje het niet gehaald had.

Kodde heeft toen een kistje getimmerd, het kindje is in Veere begraven. Ik weet ongeveer waar, maar er is niets meer van te vinden. Het was een meisje. Het zal in 1951 geweest zijn.

Toen dochter Loes geboren is was het ook noodweer. Loes is een week voor de watersnood geboren op 24 januari 1953. Dat kot waar wij in woonden lekte als de pest. Duits opoetje was bij ons en dat was een vroedvrouw.

Ik geloof dat de dokter fl. 50,00 verdiende aan de geboorte van een kind. De dokter bleef echter maar afwachten en het ging niet goed. Hij moest toen thuis of bij de slager gaan bellen voor een ziekenauto. Opoetje zag al dat het fout ging bij Loes. Toen de dokter weg was zei ze dat ik mee moest helpen. Ze had handvatten aan het bed vastgemaakt, die moest Hannie vasthouden.

Dan ging zij op een knie van Hannie zitten en ik op de andere. En iedere keer maar grote brullen geven bij iedere wee. Zo is Loes toen geboren. Loes bleef in het geboortekanaal steken en als opoetje er niet geweest was, was Loes gestikt of ze had zuurstofgebrek gehad. Toen de dokter terug kwam heeft opoetje hem op z'n Duits verrot gescholden.

Opoetje was zo zuinig dat ze de luciferstokjes spaarde om te verbranden. Maar voor ons had ze alles over. Voor een ander was het een rotwijf, maar voor Hannie had ze alles over. Ze heeft heel veel kindertjes op de wereld helpen zetten. Voor de armen deed ze het voor niks en de rijken liet ze goed betalen.

Heden werden door een noodlottig
ongeval van ons weggenomen onze
lieve Ouders, Behuwd-, Groot- en
Overgrootouders

HUIBRECHT LEEMAN
in de ouderdom van 78 jaar.
en

JOHANNA THEUNE
in de ouderdom van 83 jaar.

Namens de familie,
J. H. LEEMAN.

Behuwd-, Klein- en
Achterkleinkinderen.
Veere, 1 Februari 1953.
Oudestraat 186.

De begrafenis zal plaats hebben a.s.
Woensdag. Vertrek sterfhuis 12 uur.

Ondergetekenden betuigen
hun hartelijke dank aan de
Alg. Middelburgse Begrafenis
Vereniging, welke hun bij de
ramp op 1 Febr. 1953 te Veere
omgekomen Ouders

H. LEEMAN

en

JOHANNA LEEMAN—

Theune

gratis hebben begraven.

Fam. LEEMAN

Familie **LEEMAN** betuigt
hierbij haar hartelijke dank
voor de belangstelling na het
droeve ongeval, hun Ouders
op 1 Februari overkomen.
Veere, Februari 1953.

.... watersnoodramp 1953

In Veere zijn tijdens de watersnoodramp in 1953 maar twee slachtoffers gevallen. Dat waren mijn opa en oma Leeman.

geboorte en overlijden, liggen kort bij elkaar in de familie Minneboo

Toen de watersnoodramp kwam, zat ik op het veerbootje. Wij zijn toen blijven varen, ook de volgende dag. Het was toen een chaos. De varkens dreven overal. Dan kwam je in Veere bij de steiger aan en dan moest je eerst een varken opzij duwen.

We hebben een keer een heel dak voorbij zien drijven, met de pannen er nog op. Dat was toch een raar zicht. De eerste dagen wisten we helemaal niet wat er allemaal gebeurd was. Later hoorde je van alles.

We mochten niet meedoen aan de redding. De reddingsboot moest naar Vlissingen.

De reddingsboot daar was op de een of andere manier buiten dienst en er moest toch een reddingsboot zijn. Maar onze reddingsboot moest naar Vlissingen en lag daar niks te doen terwijl er overal veel hulp nodig was. Orders van de grote baas.

Op het moment dat het laag water moest zijn, was het water nog steeds hoog. Barends had een motorfiets in het tonnenmagazijn in Veere en hij heeft eerst zijn motorfiets maar opgehesen. Maar niemand heeft het besef gehad om alarm te slaan. Iedereen ging naar huis om voor zijn eigen spulletje te zorgen.

In de nacht van 1 februari 1953 woonde ik in Veere, samen met Hannie. Dochter Loes was net een week oud. In die nacht had ik de wekker al op 4 uur gezet en mijn oliegoed had ik klaargelegd. Ik had wel het vermoeden dat het niet goed zou komen. Toen er aangebeld werd door van der Hiele om een uur of twee 's nachts en ik open deed, stroomde er een hoop water naar binnen. Dat water bleef maar stijgen. Ik woonde in een huisje uit 1400. Ik was bang dat het weg zou spoelen.

Op de kaai was een huisje waar de hele gevel weggeslagen was. Loes lag nog beneden en Hannie ook. Gelukkig hadden we een bed boven staan en daar heb ik ze toen naar toe gebracht. Verder heb ik zoveel mogelijk naar boven gebracht. Duits opoetje was er ook nog, die pakte alles aan.

Op den duur ging ik een heel eind door het water. De laden van het buffet met alle centen en papieren waren ook al boven. Verder alles wat los zat van schilderijtjes en zo had ik ook allemaal naar boven gebracht, beddengoed was ook al boven. Ik heb toen ook nog een emmer schoon water en eten boven gezet.

De wasmachine ging drijven. Boven hadden we geen wc, want die stond buiten. Maar ja, dat was overal zo. Het was stervenskoud. Toen ik boven kwam ben ik maar gauw bij Hannie in bed gekropen. Ik geloof dat er binnen wel een anderhalve meter water heeft gestaan. Bij laag water was het weer weg. Maar het water stroomde door de Kapellestraat.

Het huis op de hoek is weggeslagen en daar stond zo'n ijzeren haardkachel. Die spoelde bij mij voor de deur. Alle straatklinkers sloegen los en kwamen ook bij mij. Daar was een diep gat en daar zag je ook alle leidingen lopen.

Kapellestraat Veere, februari 1953

Heel de straat is toen gewoon weggespoeld. Mijn fiets die ik altijd voren liet staan 's nachts heb ik gevonden bij de kerk.

Toen ik uit het raam keek boven, zag ik nog een man door het water waden. Hij was naar de Markt geweest om te proberen bij zijn opa en oma te komen. Ik weet niet meer of dat toen nog gelukt is. Het zal wel, want bij de Markt kon het water weg.

Na de ramp mocht je van alles claimen, maar ja, ik heb eigenlijk veel te weinig geclaimd. Er was geld zat. De kachel heb ik wel vergoed gehad, ik had voor zo'n fl. 700,00 schade. Eigenlijk was dat veel te weinig, maar dan kreeg je toch fl. 1.400,00.

Het Schotse Huis stond toen leeg en daar lag een hele scheepslading met kleren die de mensen geschonken hadden. Maar iedereen gaf natuurlijk zijn oude rotzooi weg, er was niet veel goeds bij.

Er waren wel pakken met nieuwe dekens bij, daar heb ik er ook een paar van gehad. Ik heb ook een kinderstoel gehad en natuurlijk kleren en lakens. Het werd wel in dank aanvaard. Iedereen liep met pakken kleren weg, ook degenen die geen waterschade hadden. Later hoorde je pas wat er allemaal was gebeurd. Het was een echte ramp.

BEJAARD ECHTPAAR VERDRONKEN.

Op onverklaarbare wijze is bij de watersnood te Veere het bejaarde echtpaar Leeman omgekomen. De oude mensen, die aan de Wagenaarstraat wonen, zijn blijkbaar door het water verrast. Men trof ze gistermorgen levenloos in de woning aan. Veere is overigens geheel van de buitenwereld afgesneden. Men is er verstoken van electriciteit en is dus niet op de hoogte van wat er elders in het land gebeurt.

Bron: Zeeuwsch Dagblad 1 februari 1953, pag. 2 (Krantenbank Zeeland)

Mijn grootouders Leeman woonden een beetje achteraf, en daar kwam die hele stroom door. Vader en zwager Jo van der Stel hebben toen nog geprobeerd bij opa en oma te komen, maar het water stroomde te snel. Opa en oma zijn toen verdronken en de burens hebben ze nog lang horen roepen. Mijn tante is later via België gekomen om die oudjes te laten begraven.

Het water kwam van hoog en Veere lag laag en er stond zoveel water voor de vloedplanken.

Het water ging via de kelderdeuren naar binnen en aan de andere kant spoot het er uit. Zoveel druk stond er op. En dat kon allemaal weglopen want Veere heeft wallen rond de vesten. Die ene veste was al dichtgegooid, maar die lag ook nog diep. En daar achter was nog een veste. Het water wat Veere binnenkwam kon dus weg.

Toen Veere weer begaanbaar was heb ik een taxi van Poppe laten komen om Hannie en Loes naar mijn ouders te brengen. Daar moest ik toen een rijksdaalder voor betalen. Alle auto's die uit Middelburg kwamen om te helpen deden het voor niks. Maar ja, de Poppes moesten ook verdienen natuurlijk. Wij zijn een tijdje bij vader en moeder in huis geweest. Daar was het tenminste warm.

De volgende dag moest ik weer gaan varen natuurlijk en Duitss omaatje heeft toen het hele huis schoon gemaakt terwijl Hannie bij mijn moeder zat. Toen alles schoon was en het kacheltje weer brandde, kwam het water nog een keer. Gelukkig was het die keer niet zo erg.

Bij de aangifte van opa en oma Leeman, die verdrongen zijn, moest er van de gemeentesecretaris van der Hiele eerst zoveel grafrechten betaald worden voor er begraven werd. Het moest allemaal precies ingevuld worden. Een heleboel slachtoffers van de ramp zijn voor niks begraven.

Mijn opa heeft volgens de dokter een hartaanval gehad, oma is verdrongen. Eigenlijk hadden in Veere de vloedplanken geplaatst moeten worden, maar ze waren nergens te vinden en alles was verrot of paste niet.

Toen ik op het veerbootje was, ben ik naar Vlissingen naar school gegaan en heb ik mijn diploma gehaald. Ik werd bevorderd van matroos naar stuurman/aflosser. Op het veerbootje van Veere hadden ze geen stuurman, ik werd dus te duur en toen hebben ze me op de grote boot gezet, de Bernhard, van Vlissingen naar Breskens. Die lag op de werf in Vlissingen en werd verbouwd. Er waren altijd trubbels. Maar ik moest daar gaan werken.

diploma vaarbewijs Boete Minneboo 1951

Ik heb eens meegemaakt, ik werkte toen in Vlissingen, dat ik in het weekend op de fiets naar huis ging. Om een uur of 1 zaterdags was ik thuis en ik had geen zin in eten. Ik was ook een beetje misselijk. Ik ben toch naar de kaai gegaan en zondags heb ik een klein beetje gegeten.

's Maandags zou ik weer op de fiets tegen de wind in naar Vlissingen moeten, maar het regende en het waaide. Ik heb me toen ziek gemeld.

Toen de dokter kwam dacht hij dat ik het aan mijn blindedarm had. Ik moest me kalm houden. 's Woensdag kwam hij weer terug en ik heb toen gezegd dat ik toch nog wel wat voelde. Toen moest ik direct naar het ziekenhuis. Eigenlijk voelde ik me weer goed, maar ik ben toen diezelfde dag geopereerd.

De volgende dag kwam de dokter bij me en zei dat ik geen dag later had moeten komen anders had het fout afgelopen. Ik was eigenlijk van gedachten dat ik voor niets gegaan was, maar dat was dus niet zo. Ik heb toen een week of tien dagen in het ziekenhuis gelegen.

*Vlissingen, gezin van Boete.
moeder Hanneke, dochter Loes en
zoon Jack Minneboo*

Zoon Jack is geboren toen we in Vlissingen woonden, ik voer toen op de veerboot Vlissingen-Breskens. We woonden toen op 'Het Eiland', daar werden alle ambtenaren gehuisvest van de PSD, Marine en Douane.

Het was maar een krappe woning, er was maar 1 slaapkamer. De badkamer was een lavet. Maar je was overal mee tevreden. Er was een klein keukentje en een tamelijke voorkamer met een mooi uitzicht over heel het Eiland.

Als je over de dijk ging, was je op het strand. Het was wel een eindje buiten de stad.

Op de veerboot had je een 24-uursdienst. 's Middags om een uur of 12 ging je op, en na de laatste boot moest er schoongemaakt worden en kon je blijven slapen op de boot. Je had dan een soort van wachtdienst. Het was hard werken. Eerst de boot helpen laden, dan vlug naar boven want ik was stuurman/aflosser. Dan weer vlug naar beneden, deuren openen. 's Morgens voor de eerste vaart alles schoonspuiten en als het nodig was tussendoor ook soppen.

En aan het eind van de week natuurlijk het kopen poetsen. Later kwam er een schoonmaakploeg aan boord. Soms moest je ook helpen met kaartjes verkopen. Dat moest alleen als je naar boven ging, beneden hoefde je niet te betalen. Het is eens gebeurd dat er tien bussen uit Frankrijk kwamen met schoolkinderen. Die moesten allemaal een kaartje hebben. Dat was een goede business.

Dan vroeg je hoeveel kinderen er waren en dan rekende je uit hoeveel er betaald moest worden. Maar in zo'n korte tijd kon je nooit zoveel kaartjes afscheuren.

*Hannie en Boete Minneboo op
'Het Eiland' te Vlissingen*

Toen ik bij de Provincie was had ik hogerop kunnen komen als kapitein of zo. Maar ja, dan had ik geduld moeten hebben. Je moest gewoon opklimmen, maar er waren al veel kapiteins die tegen hun pensioen zaten.

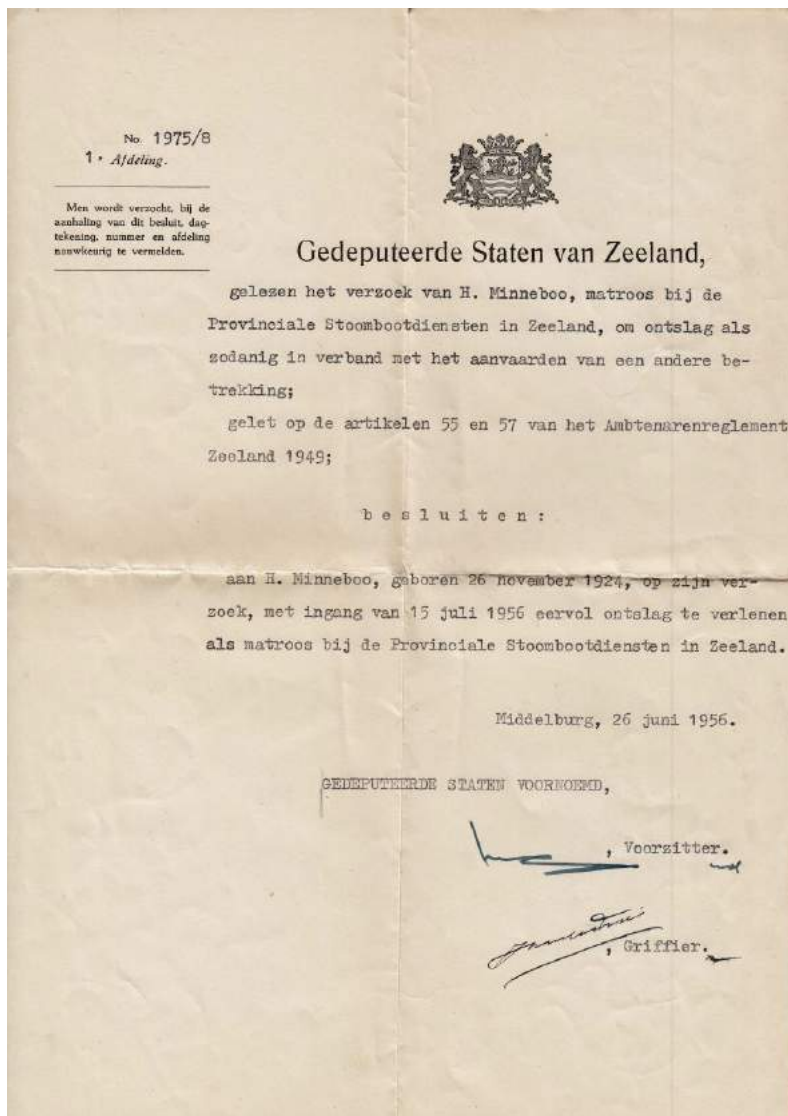
Dan kon je een stapje hoger. Ik ben niet verder gekomen dan 1 klein geel bandje. Toen zag ik het niet meer zitten.

Ik ben toen in 1956 weer gaan vissen.

7| Dienst bij de Reddingsboot te Veere (1955-1961)

mr. MARIA CAROLINA BLANKENHEYM

Voordien mocht ik toen niet op de reddingsboot, want ik was op de Provinciale Stoomboot en dan mocht je geen bijbaan hebben. Na mijn ontslag op de veerboot ben ik in 1955 bij de reddingsboot gegaan.

We hebben natuurlijk wel geoefend en als er dan echt eens iets is, dan ga je gewoon want dat heb je geoefend. We hadden een goed schip en een goede bemanning. Ome Jan was de schipper. Vader was stuurman en die heeft zijn leven lang daar gevaren. Hij kende het water daar. Mijn ome Jan kwam nooit buiten. Hij had in Vlissingen altijd met een sleepboot gevaren en hij kon ook wel met de zee omgaan, maar plaatsbepaling is toch iets anders. Het was stikdonker.

Tegenwoordig zie je alles op een scherm maar toen niet. Wij hadden alleen een echoloodje. Dat was toen al heel wat. Als je bij de wal kwam zag je dat aan je echoloodje. Als je in het donker aankwam en het was ineens 10 meter, dan wist je dat je bij Vrouwenpolder zat.

Als je op 7 meter kwam, wist je dat je buiten was. Er waren twee matrozen. Zwager Jo van der Stel was lager in rang dan ik, vader was de stuurman, ome Jan was de kapitein en Nol Huibregtse was machinist. Die werd geacht beneden bij de motor te zitten, maar dat deed hij niet.

Teneinde assistentie te kunnen verlenen aan een nabij het Brouwershavense gat in nood verkerend schip, voer de reddingsboot „Blankenheim” uit Veere onder schipper Minnebo uit. Onderweg werd de machinist Oelee echter door tot nu toe onbekende oorzaak bewusteloos in de machinekamer aangetroffen en men was genoodzaakt te rug te keren.

Veerse Reddingsboot in de
Rampnacht 1953 op weg
pzc 2-2-1953 (Krantenbank Zeeland)

's Middags voor de Waters-noodramp stormde het zo en vader, broer Sies, ome Jan en machinist Piet Oele zaten met de reddingsboot buiten op het water. Er was nog een boot op het strand gekomen in Schouwen en daar moesten ze naar toe. Toen hebben ze veel afgezien. De machinist is onderweg zo bang geworden en angstig, dat is nooit meer goed gekomen.

Het kamertje waar hij in zat was maar een kotje waar een groot radioapparaat stond. De motor stond volaan te draaien, de zuurstof werd weg getrokken en hij kon niet zien wat er gebeurde.

Misschien was het ook angst, want Piet was niet echt een zeeman. Ze hebben hem toen in paniek boven moeten halen daar kon hij weer lucht krijgen. Het ging toen vreselijk tekeer. Toen zijn ze maar weer naar binnen gekomen. Hij is daarna nooit meer aan boord geweest.

machinist Piet Oele

Ik had ook in 1961 meegekund naar Burghsluis als machinist, maar ik heb het maar niet gedaan. Maar ik viste toen al weer. Daar zou ik wel een mooi leven hebben gehad. Je zou niet hard moeten werken, zorgen dat de boot netjes geschilderd was en zo, maar je zou niet meer weg kunnen.

Maar je moest altijd zorgen dat je thuis was, je kon nergens naar toe want je kon altijd opgeroepen worden.

Je kon het dorp nog niet uit, je moest altijd laten weten waar je was. Je zou nog tegen je vrouw moeten zeggen als je naar de wc ging. Later kwamen er piepers, dan kon je iets makkelijker weg, maar ja, dat wist ik toen nog niet.

Je had niets te doen, maar je moest wel 24 uur per dag, 7 dagen in de week beschikbaar zijn. In het begin hadden ze zelfs nog geen vakantie.

Mijn ome Jan Minneboo was nog maar 63 toen hij gestorven is.

Kees Schot is toen schipper op de reddingsboot geworden. Maar die kreeg al een pieper, dus die kon al weg.

Die heeft er een bloeiend visserijbedrijf bij gehad. Hij kon fuiken zetten en paling vangen en dat vlak bij je werk. Dat mocht toen allemaal. Toen kregen ze ook al eens per maand een vrije dag.

Boete Minneboo matroos van de reddingsboot

Maar toen ze dat aan mij vroegen had je dat nog niet. Dan had je daar in Burghsluis gezeten. Je kon nergens naar toe. Vroeger was dat ook een goed station. Ze hebben er nogal wat reddingen gedaan. Je zat zo buiten. Het zou voor mij geen werk geweest zijn. Het was niet avontuurlijk genoeg.

De kleding die we hadden waren een paar lange laarzen, een lange oliejas en een zuidwester op. Dan hadden we een gordel om en een pikhaak.

We hadden twee draden van achter naar voren lopen en daar pikte je aan vast. Bij een redding stond je aan dek maar anders stonden we ook in het stuurkot. Maar dat was ook open, het was alleen een schermpje er voor. En alles stond altijd half vol water.

Het Dorus Rijkersfonds is opgericht om de nabestaanden van de verdrongen redders te helpen. De redders waren niet verzekerd, en gingen mee zonder enige verzekering. Vroeger was het een erebaantje.

Het is wel gebeurd dat we een hele nacht op het water waren geweest bij slecht weer omdat er iemand op het strand was geweest bij Oostkapelle en die had een mens zien drijven. Het was ver in zee, dus het kan net zo goed een zeehond geweest zijn.

Maar dat is het risico, je bent bij de reddingsbrigade dus je gaat. Ik ben bij de reddingsboot gekomen omdat ik er voor gevraagd werd, bij ons was het en familiekwestie.

Ik had ervaring met vissen en varen en de bemanning was familie. Het betaalde niks. Ik geloof dat we om de paar maanden een paar cent kregen, maar dat zal niet veel geweest zijn.

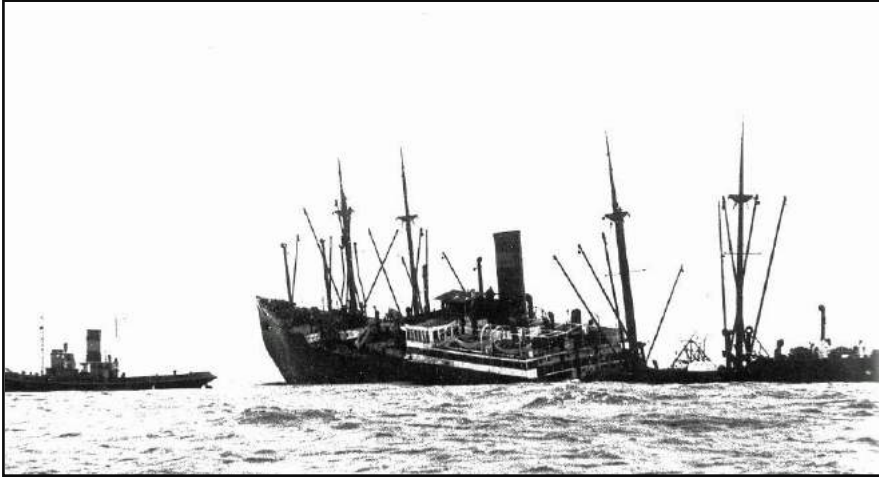
We gingen op zaterdag wel eens een oefenreisje maken en dan kregen we fl. 10,00. Ome Jan regelde dat. Bij de redding van een schip gebeurde het wel eens dat we een vergoeding kregen, maar dat was vrijwillig.

*Kapitein Jan Minneboo,
bijnaam: 'Jan Goud'*

De machinist en de schipper waren betaalde krachten, want die moesten het schip onderhouden en klaarleggen. En als het slecht weer was, lagen die vissers toch thuis. Als wij aan het vissen waren en de reddingsboot moest er uit, dan gingen ze met z'n tweeën, want dan was het toch goed weer.

Ik ben ook een keer mee geweest naar de Meerkerk, die was buiten Westkapelle op een mijn gelopen en in tweeën gebroken. Wij mochten toen met de reddingsboot even nog niet in de buurt komen, want de mijnenveger was nog bezig. Op een gegeven moment zag je een waterzuil naar boven gaan, dus er lagen nog meer mijnen.

ss Meerkerk, zondag 16-6-1946

De mensen wilden er niet af want het schip dreef nog. Het voorschip lag al op de grond want het was daar niet zo diep. Daar zaten al die mannen nog op. De loodsboot was nog in de buurt, maar toen het slecht weer werd wilden ze er toch af. We hebben ze er toen afgehaald en ook alle koffers van boord gehaald. Daar was nog tijd voor. We zijn ook nog een keer naar een boot die aan de grond zat geweest.

Die oefenreisjes naar Stellendam bijvoorbeeld waren wel leuk. Zo dikwijls voeren we niet uit. Er zat ook wel eens een jacht aan de grond. Ook het veerbootje is eens gered uit het ijs, maar daar ben ik niet bij geweest. Wij hadden geen clublokaal, onze spullen lagen gewoon aan boord. Er was toen ook geen telefoon. Ze kwamen ons op de fiets roepen.

Er waren twee reddingsmaatschappijen, de Zuid-Hollandse Maatschappij tot Redding van Schipbreukelingen (dat was beneden Scheveningen), en boven Scheveningen was het de Noord-Hollandse Maatschappij.

Dat is nu gefuseerd tot de KNRM (Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij). Het was altijd een beetje strijd tegen elkaar vroeger. Die Noord-Hollandse hadden heel goede promotors. Klaas Toxopeus heeft er een boek over geschreven, de directeur van de Blauwe Wimpel was erbij betrokken en ook nog een beroemde fotograaf, waarvan ik de naam niet meer weet. En die waren allemaal betrokken bij de Noord-Hollandse Maatschappij. De Zuid-Hollandse moest het zelf maar uitzoeken.

Door die goede promotie was de Noord-Hollandse beter bekend. En ze hebben natuurlijk ook meer reddingen moeten uitvoeren. Daar in het Noorden kan het behoorlijk spoken. Klaas Toxopeus heb ik goed gekend. Hij woonde in Anjum en daar lag ook het plaatsje Oostmahorn in de buurt.

Wij hebben daar een half jaar gevist in de tijd dat er bij ons slecht2gevangen werd. We visten toen op de Waddenzee en lagen in de haven van Dokkum. In het haventje werden de garnalen op een autootje geladen en dat ging naar Harlingen toe. Er was hier toen niets te vangen. De hele vloot van deze kant ging binnendoor naar Dokkum.

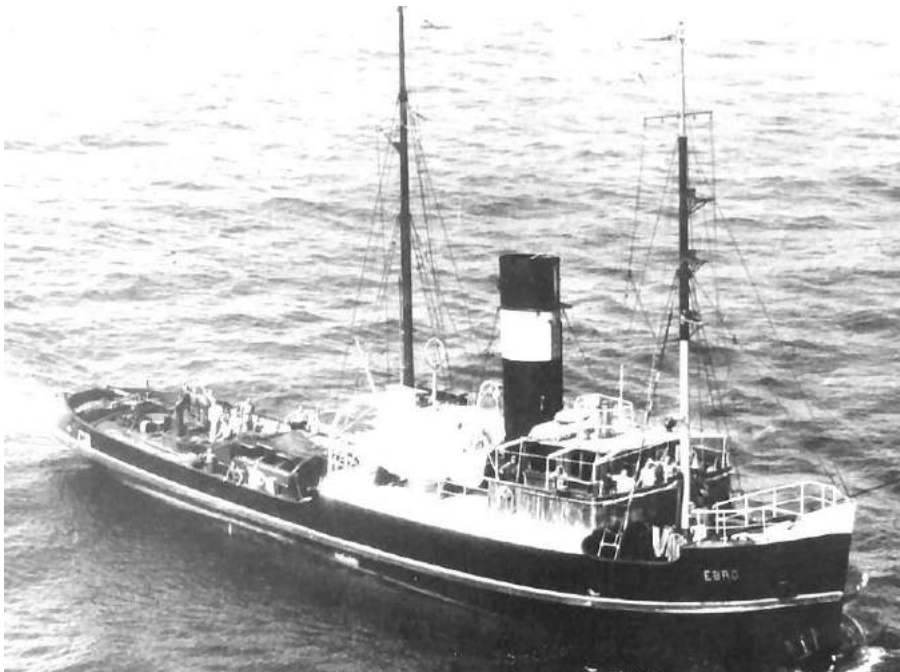
Dan gingen we 's avonds om de koffie bij Klaas. Het was daar wel lekker rustig om te vissen, er stond weinig wind. Ik weet nog dat ten anker lagen en de TH6 lag bij ons. Er lag ook nog een oud kottertje, daar sloeg de bliksem in de mast, verschrikkelijk, dat hield toen toch een leven.

Ik heb het wel meer meegemaakt. Dan waren we in Veere en dan stonden die bokken overeind, we waren net aan het opdraaien, en dan sloeg de bliksem in die bok. Tjonge, dat gaf toch een opdonder. Het was maar 10 meter van me vandaan. Ik denk dat de bliksem via de kor het water in gegaan is.

..... s.s. Ebro

Het is 11 januari 1958. Wij zaten om half 8 net aan de chocolademelk want er was iemand jarig. Toen had je nog geen telefoon en de zoon van ome Jan kwam op de fiets naar ons toe met de mededeling VAREN. Dan wist je genoeg. Er was een noodoproep om hulp gekomen van de s.s. Ebro.

In het Veerse Gat bij Vrouwenpolder daar spookte het erg. Het spoelde over de boot. Maar als het water over de reddingsboot kwam liep het er zo weer af. Toen we buitengaats kwamen was het een stuk beter. Het was donker, alles bonsde en er was veel zee, het ging zo raar. We zijn er gewoon naar toe gegaan.

sleepboot Ebro in betere tijden

De kapitein van de Ebro, Jan Bruins (1924), was net zo oud als ik. Hij had ook al op grotere boten gevaren zoals de Zwarte Zee en zo.

De s.s. Ebro was onderweg met een sleep naar Cardiff in Engeland maar was voor het zware weer gaan schuilen in Vlissingen.

Het was een van de oudste sleepboten van Smit. Het was nog een stoomsleepboot. De communicatie was toen niet zo best als tegenwoordig.

De Ebro werd opgeroepen om de vrachtvader De Lindekerk te redden. De vrachtvader De Lindekerk was onderweg naar Antwerpen, waar gebunkerd en geladen zou worden. Die Liberties als die leeg waren konden ze het water niet aan. En ze wisten niet waar ze zaten.

De Lindekerk was net voor Burghsluis aan de grond gelopen, een eindje verder net naar buiten in een diepe geul, het Middelgat.

Die lag dus achter die banken in de luwte. De zandbank vangt eerst de zeeën op. Er stond helemaal geen water.

Er was een ontzettende eb die weg trok en de wind er tegenin. Dat geeft grote zeeën. Het was over de eb en dan zet het tij van de wal af.

Ze zaten op een plek waar niet veel water stond. Ze zaten een mijl of 10 uit de kust op een zandbank, in de volle storm. Maar de sleepboot kon er toch komen. De sleepboot lag iets dieper dan wij, wij hadden iets minder water nodig.

Die kapitein van de sleepboot de Ebro is daar aangekomen en moest daar voorzichtig door dat gaatje. Als hij er nou maar met vaart doorgegaan was, was het goed gegaan. Maar omdat hij zachtjesaan voer, werd hij weggedrukt. En toen liep hij ook aan de grond. De Ebro raakte lek en liep langzaam maar zeker vol water. De Ebro zond een noodsignaal uit. Ik geloof dat ze toen toch niet lekker zaten. Je kunt niks meer en het water komt steeds dichterbij je.

Het is onze reddingsboot, de Maria Carolina Blankenheym, gelukt om alle bemanningsleden van boord te halen. En dat kwam ook omdat de lui aan boord zeelui waren, die wisten wat er gedaan moest worden. Zij durfden op het goede moment te springen.

Om 7 uur waren we geroepen en om 12 uur waren we al weer terug. Toen we van die redding terugkwamen was het feest in Veere. Als er 1 man achtergebleven was, was het geen feest geweest. Als het toen bij de Ebro verkeerd afgelopen was, was het voor de Minneboo's een familiedrama geworden.

Het was een redding die eigenlijk niet mogelijk geweest zou zijn. Bij de redding van de Ebro hebben we nadien ook veel brieven ontvangen van kapiteins en zo. We werden op zaterdag 27 september 1958 gehuldigd op het stadhuis van de gemeente Veere door de Reddingsmaatschappij.

Een andere sleepboot, de Hudson, heeft Lindekerk de volgende dag vlot getrokken. Het heeft in ieder geval wat opgebracht want ik krijg iedere maand nu nog € 100,00.

vlnr.: schipper Jan Minneboo. machinist Nol Huijbrecht, schipper Kobus Minneboo, matroos Jo van der Stel, de heer B. Drenth- inspecteur ZHRM en matroos Boete Minneboo, bemanning onderscheiden met de zilveren medaille

In 1986 is het wrak van de Ebro weer ontdekt door een sportduiker. De Taklift 4 heeft het wrak naar boven gehaald, maar het schip was dusdanig beschadigd dat het rijp was voor de sloop.

Onthulling Redders monument

Bij de huldiging in 1958 van de reddingsbootbemanning beloofde burgemeester jhr. I.F. den Beer Poortugael een monument voor alle redders uit Veere.

Na 52 jaar kwam het eerbetoon er toch, dankzij de inspanning van de Stichting Reddersmonument Veere. Op zaterdag 29 mei 2010 werd het monument onthuld door oud-matroos en redder Boete minneboo en oud-Ebro kapitein Jan Bruins, allebei 85 jaar oud.

De gedenksteen komt top de hoek van de Kaai en de Markt egen de muur. Het is een ontwerp van de Middelburgese beeldendkunsternares Toos van Holstein.

Het monument komt niet - zoals 1958 werd voorgesteld - in de buurt van het huis waar zeeheld en mensenredder Frans Naerebout in 1748 in Veere werd geboren.

Volgens voorzitter van de Frans Minneboo, zoon van de kapitein Jan Minneboo van de reddingsboot is dat niet zo belangrijk. "Veere is klein, dus hemelsbreed staat het monument niet ver van zijn huis vandaan" (zie de pzc. 23 januari 2010, Krantenbank Zeeland).

Onthulling Reddersmonument Veere

ENIGE NOG IN LEVEN ZIJNDE REDDER ONTHULT BEELD OP 29 MEI IN VEERE
**Veerse zeehelden halve eeuw na reddings-
 actie alsnog geëerd met monument**

Op de afbeelding staat een afbeelding van een rederij "Maria Carolina Standardey" waarin hij samen met vier anderen
 de reddingsactie uitvoerde. FOTO: RENÉ KRAJENBURK

uit de krant:

De Vlissingse Bode, 20-1-2010

De Bevelandse Bode, 20-1-2010

PZC, 1-6-2010

Wachten op wat komen gaat!

Onthulling monument door Minneboo en Bruins

A group of people are on a boat. In the foreground, a man in a yellow and red life vest with 'ARM' on the back is looking towards the camera. Behind him, two older men in orange life vests are smiling. A French flag is attached to the boat's railing. In the background, other boats are docked in a harbor.

8| Visserman in Veere/Colijnsplaat (1956-1979)

In 1956 ben ik gaan vissen. Ik ging van een vaste baan met een vast inkomen bij de Provincie naar een onzekere bestaan in de visserij.

Toen wij op 7 april 1961 vanuit Veere naar Colijnsplaat gingen was het Veersegat nog net open en de andere dag zouden ze alles dicht maken. We zijn toen buitenom naar Colijnsplaat gevaren. We wisten haast niet waar het lag. Als we niet tegen de stroom op konden gingen we naar de kreek en dan gingen we, als het tij het weer toeliet, naar Veere.

Net voor we naar Colijnsplaat vertrokken kwam Astrid Lindgren in Veere. Zij had ook een fotografe bij zich, Anna Riwkin-Brick, een Russische die later wereldberoemd is geworden. Die fotografe was een Jodin. Er is toen een boekje gemaakt over Jack. Dat boekje is uitgebracht in het Zweeds, Engels en Duits. Het is nooit in het Nederlands uitgegeven.

Astrid Lindgren heeft na de oorlog een serie boekjes gemaakt voor de Unesco. Dat werden foto-boekjes voor kinderen. Ze is daarvoor over heel de wereld

geweest in allerlei landen. Die fotografe heeft de foto's gemaakt en Astrid heeft het verhaal erbij geschreven. Zo is Astrid ook in Veere terecht gekomen.

*Jack Minneboo, Astrid Lindgren en
Anna Riwkin-Brick,*

Daar heeft ze Jack gezien en ze vond hem geschikt om ook een boekje over te maken. Hoe hij speelt, wat hij doet, waar hij leeft enzovoorts. Jack zat toen nog op de kleuterschool.

Er was toen ook een meisje, dat moest zijn vriendinnetje voorstellen. De schooljuffrouw stelde zijn moeder voor. Verlinde met zijn vrouw waren zogenaamd zijn opa en oma en ik was zijn vader. Hannie wou niet meespelen.

Astrid sprak Duits met ons. Er zijn toen wel zo'n 1400 foto's gemaakt. Daar werden de beste van uitgezocht. Een Hollander zorgde voor de lay-out. Ze

kwamen bij ons thuis toen ik net vis aan het bakken was. Toen hebben we lekker met z'n allen vis zitten eten. Ik geloof dat er in Colijnsplaat ook nog foto's gemaakt zijn.

De hoofdrolspelers in het boekje:

Jack Minneboo,
vriendinnetje: **Maike Hoogedeure**,
zijn moeder: **Thea van Boven-Janse**, vrouw van de schoolmeester
opa en oma: **Heine Verlinde en Jo Verlinde-Geschiere**

Net voor de dam dicht ging hebben we na de Sinterklaas, december 1960, nog in het Veerse Meer gevist. Dat mocht toen eigenlijk wel niet meer, maar we hebben het toch gedaan. Daar vingen we een berg tongen.

Die waren slap en er waren ook dode bij. Maar dat was van de dag zelf, dus die waren nog goed.

De temperatuur van het water was toen beneden de 5 graden. De vis wou uit het Veerse Meer, ze zaten voor het gat. Wij gingen dan via de Zandkreeksluis daar naar toe.

Er zat toen zoveel vis, net als toen Walcheren onder water ging.

aan het werk aan boord van de VE 24

In 1962-1963 was het al slecht om te vissen, slechte vangst dus weinig inkomsten. Maar dankzij een renteloos voorschot en garantstelling van de banken en de regering is het goed gekomen. Ik heb toen de 'Barracuda' gekocht.

Die vaart tegenwoordig onder de naam 'Zoutkamp 5', nu heet het schip 'Ora et Labora'. Aan de voorkant staat nu nog steeds de 'M' van Minneboo. Ik had geen cent.

We leefden van de bijstand. De motor moest uit het schip, maar daar wilde je bij zijn. Dus je moest iedere dag naar Breskens. We hebben het schip nog zelf helemaal geschilderd met een man of drie.

We hadden nog een beetje schuld toen we weer gingen varen. We hebben toen een nieuwe motor laten zetten en een nieuwe winch. Het kostte toen fl 87.000,00. In die tijd kostte een huis fl. 25.000,00.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

AGENTSCHAP VLISSINGEN

BANK

R/MyK.

VLISSINGEN, 19 maart 1963.

COOSJE BUSKENSTRAAT 141 - POSTBUS 59
TELEFOON (01184) 23 88 en 22 48
POSTBIRO No. 186283

FIRMA MINNEBO i.o.,
p/a Deltastraat 15,
COLLINSPLAAT.

Mijne Heren,

Wij bevestigen u dat wij u een krediet in rekening-courant hebben verleend van f.75.950,- ter gedeeltelijke financiering van een door uw firma te bouwen nieuw vissersvaartuig. Deze kredietverlening is geschied op de voorwaarden als vastgelegd in de aan het Besluit dd. 31 januari 1963 van de Gemeente Kortgene gehechte overeenkomst, waarvan de tekst u bekend is en als in deze brief opgenomen wordt beschouwd. U zult de gemeente een eerste scheepshypotheek dienen te verstrekken.

1020

1963. Gebr. v.d.Sande, scheepswerf en machinefabriek te Breskens.

Links de nieuwe KG 1 en rechts de oude VE 24.

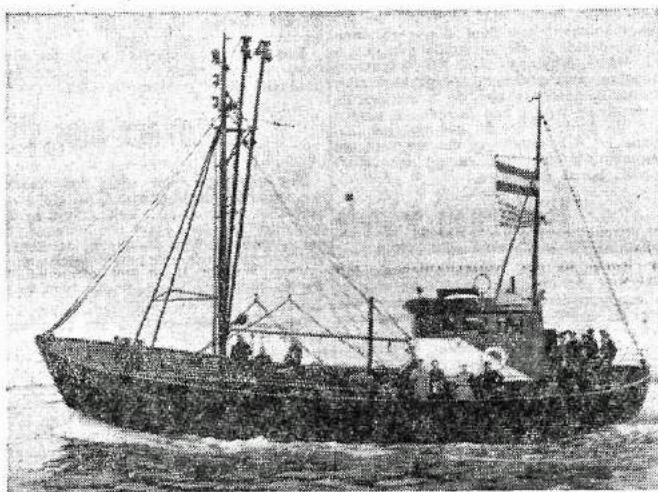
Diverse onderdelen van de VE 24 werden overgezet in de KG 1.

Alle kosten bij elkaar kwamen toen wel op zo'n fl. 120.000,00, heel veel geld.

Ik ben toen wel eens bang geweest omdat ik zoveel schuld had. De regering gaf ons een renteloos voorschot en stond garant.

Ik betaalde af met 15% van de besomming. Met de proefvaart had ik nog geen geld om de mannen een flesje bier te geven. De proefvaart hebben we in Breskens gedaan.

Overdracht viskotter KG 1 „Barracuda” op Noordzee

Op de Noordzee vond de proefvaart en overdracht plaats van de nieuwe viskotter K.G. 1, genaamd „Barracuda”. Eigenaars zijn de heren Minneboo en Zn. te Colijnsplaat. Het schip is gebouwd en afgewerkt door de fa. Gebr. v.d. Sande, scheepswerf en machinefabriek te Breskens en heeft een lengte van 19 meter en een breedte van 5 meter.

Traditioneel geschiedde de overdracht buitengaats en wel door de heer v.d. Sande jr., die de heren Minneboo dankte voor het vertrouwen door hun in de zaak gesteld. Hij wenste hen verder een behouden vaart en goede vangsten toe.

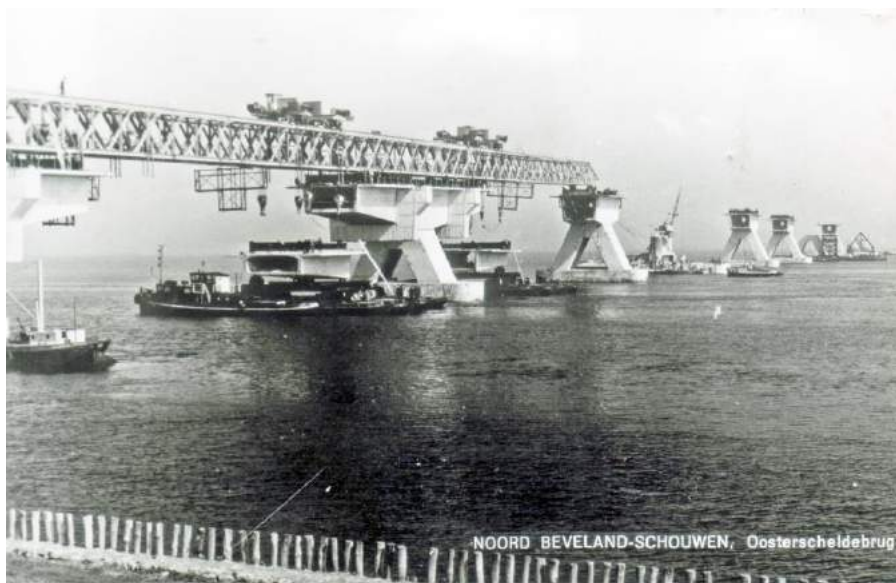
Burgemeester Schuit van Kortgene en Colijnsplaat bracht in zijn speech o.a. naar voren dat het hem een ge-

noegen door drie generaties Minneboo aan voord te zien en feliciteerde de heren Minneboo met het mooie schip. De heer Minneboo sprak daarop eveneens een dankwoord. Het vaartuig is vervolgens naar zijn thuishaven Colijnsplaat gevaren.

overdracht schip KG 1
De Stem 31-3-1964
(Krantenbank Zeeland)

Het speelde zich allemaal af in de tijd van de overgang naar Colijnsplaat, 1963. In die tijd werd ook net de Oosterscheldebrug, later omgedoopt in Zeelandbrug, gebouwd. Er was niets te vangen. Eerst op de Zuid geprobeerd en later zijn we naar de Noord gegaan maar ook daar was niks te vangen. De aflossing ging gewoon door.

Toen heb ik gevraagd of ik niet bij de Oosterscheldebrug kon komen. Daar heb ik toen een half jaar of driekwart jaar voor gevaren. Ik had toen Arnemuidenaars aan boord als knecht en die konden daar ook aan het werk. Die hoefde ik toen ook niet te betalen. Later zijn ze terug aan boord gekomen.

Toen ik voor de Oosterscheldebrug werkte moest ik eerst 's morgens om half 7 in Zierikzee zijn om het werkvolk op te pikken. Die moest ik naar Kats brengen. Ik had natuurlijk een nieuw schip waar nog niet mee gevist was. Het vis ruim was nog schoon. In het vis ruim waren banken gemaakt.

's Avonds om 5 uur moest ik ze weer terug brengen naar Zierikzee.

In de tussentijd moest ik eens een bak wegbrengen en dan was er weer eens een ingenieur die naar de basculekelder gebracht moest worden. Dan lag ik weer een uur te wachten tot hij klaar was. Dan moest er weer een pomp weggebracht worden.

Ik verdiende toen fl. 1.000,00 in de week en de olie en het touwwerk was vrij.

Het beviel eigenlijk wel goed. Op die manier kon ik mijn schuld aflossen en ik hield nog geld over. Olie hoefde ik niet te betalen, die kon ik daar bunkeren.

Broer Meindert is toen als jongetje aan boord gekomen. Vader was toen al 64 en ging niet meer mee. Toen hebben we lekker verdiend. We hebben toen ook veel paling gevangen en die verkochten we.

knecht Jan Koster en broer Meindert Minneboo, op de KG 1

Toen dit allemaal afgelopen was, was er weer veel vis te vangen. We zijn toen weer gaan vissen. Toen we weer gingen vissen, kwam de bemanning ook weer aan boord.

Het schip heette de 'Barracuda', de KG 1. Ik had de naam 'Barracuda' wel eens gehoord, en ik vond het een mooie naam. Ik had geen zin om mijn schip naar een vrouw te vernoemen. Via de marifoon klonk de naam 'Barracuda' altijd goed.

Het is gebeurd dat ik met de 'Barracuda' op de werf had gelegen in Bruinisse en toen hij op vrijdag klaar was wou ik terug naar huis. Er stond een windkracht 8 en we dachten dat het wel zou gaan.

We kwamen op het hoekje bij Zijpe, daar ging de stroom er met een vaart uit en de wind kwam er tegen. Toen stond het hele schip vol water. Ik ben toen maar kalm aan gegaan. Het water kon door de poorten weg gelukkig. Toen stond ik toch wel even raar te kijken. Toen het water weg liep, zag ik dat het goed ging.

Op zee ben ik eigenlijk nooit echt bang geweest. Ja, tijdens het vissen toen had je geen apparatuur en als je dan ver in zee was en er stond veel stroom, ja dan kwam je wel eens bij van die putten. Dan bleef je wel eens hangen en dan kwam het water aan dek. Ja, dan kneep ik hem wel eens.

We hebben het ook een keer gehad dat we voor Goeree lagen te vissen, een beetje diep af, potdicht van de mist, maar windstil en het ving lekker daar. Op de radar zag ik een schip steeds dichterbij komen, maar ik kon niet weg. Dat was een coaster. Toen heb ik een brul gegeven. Daar zijn we toen maar vlug vertrokken. We zijn toen maar bij Scheveningen gaan vissen. Daar heb je geen scheepvaart en daar was het lekker vissen.

Ik had toen al radar. Het is gebeurd dat we zondagsnachts weggingen in de dichte mist. Je kon haast de mast niet zien. Maar met die radar was het mogelijk om uit te varen. Sommigen hadden Dekka, dat was met plaatsbepaling maar dat was nogal duur. Dat kostte fl. 1.000,00 per maand.

Als het mistig was stond er altijd 1 man aan het roer, 1 man had kombuiswacht om koffie te zetten en zo en 1 man stond voorop. Als het mistig is zie je op den duur van alles, je ziet zelfs boerenwagens rijden op het water. Als je dichterbij kwam bleek het een kokmeeuw te zijn. Ik had liever storm dan mist.

We hebben ook lekker gevist, maar met een windkracht 7 gingen we niet. Toen de garnalenvangst minder werd zijn er een aantal vissers op de tong gaan vissen, maar daar waren de scheepjes niet geschikt voor. Je moest dan wel weten wat je moest doen. Zo is Henk van Hoorn (24 jaar) uit Colijnsplaat met de KG 4 ook verdronken.

Daar stond iemand aan het roer die er geen verstand van had. Zodra je voelt dat het zwaarder gaat of dat het schip meer moet gaan trekken, moet je zorgen dat de netten naar boven gehaald worden. Dat is een teken dat ze aan het verzanden zijn. Anders trek je je schip naar beneden.

Ik heb het ook wel eens gehad, dat de netten zwaar waren van het zand. Dan is het zaak dat je de netten een beetje naar boven haalt en dat je een beetje rondrijft. Ik heb het een keer gehad dat ik de hele morgen en middag gedreven heb van de kust van Schouwen tot Oostkapelle. Met hoog water heb ik het schip op het strand gelegd. Daar heb ik mijn net open gesneden en zo heb ik het zand er uit gekregen.

Het is ook wel eens gebeurd toen Loes aan boord was. Toen heb ik met behulp van Iman Bout het net er af moeten snijden. Als je zoiets op zee hebt en er staat veel stroom, dan ga je ondersteboven. De schepen hadden allemaal een winch voor twee draden maar voor de tongvisserij moest je een winch hebben met een stuk of vijf, zes trommels. Die winches stonden aan dek, dus de stuurman kon er niet bij als het fout ging. En dan kapseisde de boot. Nu is dat allemaal verbeterd natuurlijk.

Het is zaak om de netten een beetje gelijk binnen te halen. Ik heb nooit kunnen slapen aan boord. Sommige schippers deden dat net zo makkelijk. Maar als ik al eens in de kooi ging liggen hoorde ik altijd van alles. Als ik voor Scheveningen viste, zorgde ik altijd dat we 's avonds naar binnen gingen om te slapen. Die andere bleven doorgaan. Die vingen dus ook meer. Ik was tevreden met wat ik had.

Ik heb het altijd heel graag gedaan, maar je moest altijd wel zorgen dat er brood op de plank kwam. Je had ook de verantwoording voor de bemanning. Die hadden ook geen vast inkomen. Bij mij voeren ze altijd op deelvangst. Dan waren ze meer gemotiveerd om veel te vangen. Anders waren ze minder gemotiveerd.

Zaterdags werd de verdienste op tafel gelegd en dan ging er een deel af voor zout, kolen, olie en wat er over was werd verdeeld. De schipper kreeg drie delen, en de rest werd evenredig verdeeld.

Ik heb graag op garnalen gevist, weinig onkosten. De mannen die op de tong visten, moesten altijd de korren nazien als ze aan wal kwamen. Daar waren ze tot zaterdagmiddags aan bezig. Ik kon dan aanmeren en naar huis. Ze verdienden toen wel veel.

Ik heb het eens meegemaakt dat er plastic troep in de schroef verzeild raakte. Toen was de motor kapot. Ik ben toen binnengesleept door Koster en er moest een nieuwe motor in bij Jan Vet in Barendrecht.

We waren er wel eens over bezig geweest, maar nu moest het er dan maar van komen. De motor die er toen in gezet is was een Scania van 240 pk. Je praatte over toen.

fl. 50.000,00. Ik heb toen naar Vlissingen gebeld en verteld wat er op deed en gevraagd of ik er een andere motor in kon laten zetten.

Jan Filius was toen ook nog bij mij aan boord.

Ik kreeg toen toestemming om naar de fabriek te gaan en de financiën zouden geregeld worden. Ik weet niet meer of het Rijk toen garant gestaan heeft, maar van de bank kregen we toestemming. Meestal duurde het een week of 5, 6 voor de klus geklaard was.

Jan Filius

Bij Jan Vet hebben we toen zelf veel gedaan door alles alvast los te maken zodat de motor er uit kon. Er kwamen twee monteurs om de nieuwe motor er in te zetten en ik heb toen afgesproken dat, als ze over 14 dagen klaar waren, ze de man fl. 500,00 kregen.

En iedere dag minder ging er fl. 100,00 af. Met 14 dagen stond de motor er in. Voor mij was het een heel verschil, ik kon weer gaan vissen. Ik was wel wat zwart geld kwijt, maar het heeft wel opgeleverd.

Ik heb het meegemaakt dat zoon Jack mee ging om te vissen, hij was toen nog maar een klein jongetje. Hij was overal op het schip te vinden. Op een gegeven ogenblik was ik hem kwijt. Dan stopt je hart toch even met kloppen. Overal gekeken, en wat was het geval.

zoon Jack Minneboo aan het roer van de 'Barracuda'

De jongens aan boord hadden een sluiting nodig uit het kabelgat, Jack was er in gekropen en ze hadden het luik weer dicht gedaan. Daar lag hij toen te slapen. Wat ben ik toen bang geweest.

Ik heb nog eens meegemaakt dat mijn tanden getrokken moesten worden. Normaal was het zo dat toen je tanden getrokken werden en dan had de tandarts je kunstgebit al klaar. De tandarts had er al een stuk of wat tanden bij mij getrokken en hij zat even te rusten.

Mijn tanden stonden echter zo muurvast dat die tandarts een stuk van mijn kaak meetrok. Hij durfde toen niet meer verder te gaan en hij stuurde me toen naar Breda, daar zat een kaakchirurg, die moest het verder maar oplossen.

Maar ik zat zo onder de verdoving dat ik niet meer in staat was om te rijden. Ik had toen zo'n Amerikaanse slee en nichtje Plonie van der Stel had net haar rijbewijs.

Zus Liza woonde toen vlak bij die dokter. Plonie is toen met mij in die grote slee naar Breda gereden.

Een tijd later kwam ik bij die tandarts en toen wou hij het gebit er in duwen, maar dat ging niet.

Ik heb hem toen maar verteld dat hij er af moest blijven. Ik ben daarna nooit meer bij die tandarts terug geweest.

Nu is alles van boven weg en van onder is het net een kerkhof. Daar staat zo nu en dan een verdwaald tandje. Maar die staan muurvast. Er komen ook nog twee wortels uitgroeien, maar die houden het toen had je nog niet de verzorging van nu.

Ik heb nog fl. 50.000,00 voor een miniquotum gehad. Er werd toen nog niet zo naar een quotum gekeken. Maar als je een schip wou kopen moest je een quotum hebben. Ik heb toen geadverteerd in het Visserijnieuws, geen prijs erbij gezet, en voordat de krant uit kwam werd ik al gebeld door van Sloten uit Urk.

In Colijnsplaat konden we het huis kopen waar ik nu nog in woon voor fl. 27.000,00.

Ik verdiende toen goed, want ik kon het contant betalen.

Kwam nog fl. 1.000,00 tekort, daar moest ik een lening voor afsluiten.

Het ergste is nog wel dat ik nog een vangst op de vismijn had staan. Er zat op het huis nog een premie van fl. 9.000,00.

Ik moest dus fl. 18.000,00 betalen. Ik was de laatste die het kon kopen. De anderen hebben het in eerste instantie niet aangedurfd en later mochten ze het niet meer kopen. Ze hebben allemaal de kans gehad.

Raadsvergadering Kortgene

Besloten wordt de woningwetwoning Deltastraat 17 te Colijnsplaat, gehuurd en bewoond door H. Minneboo, aan hem te verkopen, mits door hem wordt voldaan aan de door het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening gestelde eisen en tegen de door genoemd ministerie vast te stellen prijs.

*Noord-Bevelands Nieuws- en advertentieblad
(25-2-1971)*

TOEN vorig jaar het Veerse Gat werd afgesloten, trokken de Ar-nemuidse en Veerse vissers met hun schepen naar Colijnsplaat, waar een

nieuwe haven voor hen was aange-legd. Voor de vissers was er toen ge-legenheid, zich op te geven voor per-manente vestiging in Colijnsplaat.

Doch nog geen vierde deel van de on-geveer zestig gezinnen, die bij de ver-plaatsing van de vloot betrokken wa-ren, bleek hiervoor te voelen. On-danks het ongemak, ver van de haven te wonen, gaven de meesten van de Ar-nemuidse vissers er de voorkeur aan, in hun geboorteplaats te blijven wonen. Weg uit de intimiteit van het vertrouwde Ar-nemuiden was het laatste. Ze hadden er gewoond, toen hun schepen het op enkele kilometers liggende Veere als haven hadden, ze zouden er wonen als hun schepen in het minder vlot bereikbare Colijns-plaat lagen. Maar er waren dus ook vissersgezinnen, die de voordelen van vestiging in Colijnsplaat zagen. Ge-zinnen uit Veere — maar ook een aantal uit Ar-nemuiden. Drie weken geleden hebben zich de eerste vissers voorged in Colijnsplaat gevestigd, in de nieuwe „Deltastraat“, waar mooie, gerieflijke woningen voor hen zijn gebouwd. En nu al blijkt, dat deze mensen dankbaar zijn de „stap te hebben gewaagd“. De vissers hoeven niet op hun schepen te blijven, maar vinden 's avonds een thuis. Belang-rijk is ook de houding van de inwo-ners van Colijnsplaat, die de vissers-gezinnen bijzonder hartelijk tegemoet zijn gekomen. Enkele vrouwen van vissers zijn daarover in het hierbij afgedrukte artikel aan het woord.

HET BESTE kan hierover vertellen is in Ar-nemuiden geboren M. Verkam-man van Belzen. Het gezin Verkamman was de eerste vissersfamilie, die zich in november van het vorig jaar in Colijns-plaat vestigde. Verkamman, bema-ningslid van de VE 3, wachtte de bouw

Kroniek
AN ZWIN TOT ZYPE

van de nieuwe huizen aan de Deltastraat niet af, maar kocht in

de onmiddellijke omgeving, aan de Ha-velaarstraat, een eigen huis. Mevrouw Verkamman, de jongste draagster van de Ar-nemuidse blederdacht, kan de mentaliteit van de „achterblijvers“ vol-komen begrijpen. Zo weet ze zich bij-voorbeeld te herinneren, hoe in het ver-leden Ar-nemuidse vissers eens eigen woningen lieten bouwen in Veere. Wei-nig later verkochten ze deze nieuwe wo-ningen — ze gingen terug naar Ar-ne-muiden.

In het begin wilde er dan ook bijna niemand kro vertelde ze, „ik ook niet. Natuurlijk had ik liever in Ar-nemuiden willen wonen. Maar zoals ik eerst tegen geweest ben, dat ik er nu voor. En ik vind het fijn, dat ik daarover in de krant eens iets kan zeggen. Want we hebben hier erg positieve ervaringen opgedaan, met de betrekking, die erg hartelijk is. We kwamen hier nog maar schoonmaken. Iedereen kwam met koffie aan-dragen, we werden links en rechts uitgenodigd

DAMES MINNEBOO IN DELTA STRAAT

.....na drie weken al thuis.....

zon te komen eten en er werd ons zelfs aan-geboden te blijven slapen. De mensen hier zijn vriendelijk en behulpzaam. Je wordt ook direct in de dorps-gemeenschap opgenomen. Ten niet alleen de vrouwen, ook op de kant is dat zo, zijn de mannen erg meellevend met de vissers. De elek-tricien bijvoorbeeld en de smid staan altijd klaar voor de vissers. Nieuw, ik heb er nog geen moment spijt van gehad. Natuurlijk zou het poettig zijn in Ar-nemuiden te wonen. Ons volkje hangt erg aan elkaar. Er zijn er die zeggen: ik ben er geboren en hoop er te sterven. Dat zijn de man-nen, die altijd zullen blijven. Maar om daar de hele week alleen te zitten... Hier kan ik dage-lijks voor mijn man zorgen. Van oudere mensen met een eigen woning in Ar-nemuiden of Veere is het natuurlijk te begrijpen. Maar als je jong bent, geloof ik dat het beter zo is. En zoals ik zei: de mensen hier zijn één en al hartelijkheid, je hebt direct kennissen, 't is een leuk dorp“.

Twee Veerse vissersfamilies betrokken drie weken geleden de eerste van de nieuwe huizen in de Deltastraat; binnenkort zal nog een tiental andere gezinnen volgen. Het zijn de fami-lies Minneboo — mevrouw L. Minneboo, acht-geante van de schipper van de VB 24 en haar schoondochter mevrouw H. Minneboo, wier man tot de bemanning van de VB 24 behoort. Ze deden dezelfde prettige ervaringen op als mevrouw Verkamman — „de mensen zijn

MEVROUW VERKAMMAN

.....helemaal vóór.....

Een nieuwe thuishaven

nier ontstond aardig“, aldus mevrouw L. Min-neboo, „en mijn man was er natuurlijk helemaal enthousiast over. Hij moest iedere dag op en neer naar Veere of een hele week aan boord blijven. Dat is voorbij en we hebben bovendien een prachtige woning gekregen. Het was niet leuk uit Veere weg te gaan, als je daar je hele leven hebt gewoond. Maar nu, na drie weken, zijn we 't hier al gewoont“. Het wordt een een-

tonig, maar gelukkig in majoor gesteld doontje — mevrouw H. Minneboo, onwetend van schoon-ma's uitdagingen, besloot de lefzang op Colijns-plaat: „De bevolking is hier vriendelijk, aan alle kanten behulpzaam. Bovendien blijken de huizen bijzonder goed te zijn afgewerkt. Het dorp“ Ze is zo gezellig als Veere. Voor mijn man en schoonzvader is het prettig iedere dag thuis te kunnen zijn. Ik begrijp gewoon de mensen niet, die zo'n mooie woning konden krijgen en hem niet genomen hebben“.

De Deltastraat, die zo'n toepasselijke naam kreeg, groeit langzaam vol. Maar het zal niet vissersrijke worden, geen erdruye in de gemeenschap van Colijnsplaat, maar een onder-deel van die gemeenschap. Nu al leeft de autoch-tonen bevolking mee met het wel en wee van de vissers. Colijnsplaat blijkt de vissersfamilies goed te ontvangen en het is, wederzijds, een aangena-me kennismaking.

Verhaal in de pzc over de familie Minneboo nadat ze verhuist waren van Veere naar Colijnsplaat 1961. Bij de foto: moeder Minneboo-Leeman, daarachter Hannie Minneboo-Aspers.

In het deurgat van Deltastraat 17 staan de kinderen van Boete, zoon Jack en dochter Loes.

Bron: Krantenbank Zeeland, 21-9-1962.

De eerste winter in Colijnsplaat lag er met Kerst zoveel sneeuw dat we niet weg konden. Toen hebben we maar de gezelligheid bij elkaar gezocht met Bep en Tinus Larooy. Toen lag er wel een meter sneeuw. Achter Bep en Tinus stonden toen nog de zwarte schuren van Van Dijke, op de hoek Havelaarstraat/Tulpstraat.

Ik heb het later een keer gehad toen er een paling in mijn auto achter gebleven was. Ik had toen paling in de kofferbak en ik had niet in de gaten dat er een dikke paling ontsnapt was. Het was in een zomer en na een week dacht ik dat het toch wel stonk. Ik gezocht maar niets gevonden. En op den duur vonden we het. Ik heb toen gaten in de kofferbak moeten boren zodat alles er uit kon lopen.

Hannie wou niet meer met de auto mee omdat het zo stonk en die lucht kreeg ik er niet uit. Ik heb toen mijn auto moeten verkopen vanwege de stank.

Dat was de eerste Amerikaanse auto die ik had. Ik heb wel een stuk of vier van die grote auto's gehad. Ik heb ook wel eens een auto gehaald bij Den Bilt, bij een firma die van die grote Amerikaanse auto's verkocht.

Toen ik naar huis reed in die slee voelde ik me de koning te rijk. Ik heb ook nog eens een Oldsmobile gehad, en nog een mooie wagen. Die had zo'n veertig jaar geleden al cruisecontrole, en veel luxe zoals elektrische ramen, stoelverwarming. Alleen nog geen centrale deurvergrendeling.

Ik was 55 jaar en ik vond dat het tijd werd om mijn schip te verkopen. Ik had geen inkomen meer toen ik mijn schip verkocht had. Het geld dat ik voor mijn schip gekregen heb werd direct uitbetaald. En daarvan heb ik geleefd. Ik kreeg dan fl. 2000,-- per maand tot ik 65 was. Toen ik 65 werd, kreeg ik de helft er nog van. Toen ik mijn schip verkocht had was de rente 14%.

schipper Boete Minneboo aan het roer

Wat niet slapen tijdens vissen? Het bewijs is daar

9| Het leven na mijn pensioen (1980) tot heden

..... zeekraal

Het snijden van zeekraal zonder vergunning is grote onzin. Wat doe je daar nu verkeerd mee. Ik heb ook wel zeekraal gesneden zonder vergunning. Ze konden me toch niet pakken. Ik ben een keer gaan snijden met Daantje Schroevers en ze hebben ons staan opwachten toen we binnen kwamen. Er kwam toen al jarenlang zo'n Belgische madam met haar man. In mei kwamen ze daar al liggen in het Veerse Meer en zij beschouwde zich zo'n beetje de burgemeester van het eiland. Zij bemoeide zich overal mee.

Zij zorgde voor die lui die kwamen controleren. Er stond ook een Jeep op dat eiland en zij reed die lui dan rond. Normaal gesproken gingen we altijd langs de andere kant van het eiland, maar omdat de wind verkeerd stond zijn we toen aan haar kant het eiland opgegaan. Zij heeft toen vlug die lui gebeld, maar eer dat die er waren, waren wij al klaar en weer terug. Toen wij weer in de haven aankwamen moesten we het afstaan.

*Joop Siereveld Joz.zn bezig met
snijden zeekraal*

Maar daar hadden we natuurlijk geen zin in. Dan gooide ik het net zo lief terug in de kaai, anders zouden zij het maar opvreten. Ze wilden ons verbaliseren omdat we zeekraal hadden gesneden. Ik heb toen ontkend dat we het gesneden hadden en gezegd dat we dat van die Belgische madam gekregen hadden.

Ze sneed uiteindelijk zelf ook. We zijn ermee weggekomen. Het was uiteindelijk geen heterdaad. Waarom zou je je zo druk maken over zo'n beetje zeekraal. Ik weet dat die lui bij de Felixweg een bootje hebben liggen en als het daar ligt, kunt je met een gerust hart snijden.

..... vakanties

We zijn eens op vakantie geweest naar zus Jo in Canada. De eerste keer dat we er geweest zijn, zijn we naar Calgary gevlogen.

Jo had toen een winkeltje in een groot warenhuis met snoepgoed voor de kindertjes en zo. Daar heeft ze toen een leuke boterham mee verdiend. De tweede keer dat we geweest zijn woonde ze tussen Calgary en nog zo'n grote stad. Vanaf het vliegveld was het nog 500 kilometer rijden.

Daar had haar man Kees een stuk grond met bomen gekocht en die

bomen kon je gebruiken om een blokhut te maken. Toen hij er een poos aan bezig was heeft hij het met een goede winst verkocht.

Daarna heeft hij een bestaande bungalow gekocht aan een groot

meer. Dat was net zoiets als het Veerse Meer. Ze hadden een speedboot om achter te waterskiën. Het huis stond in een bos.

Dat waren zomerwoningen, dus om de woning ook geschikt te maken voor de winter moest de waterleiding diep in de grond verwerkt worden.

Wij waren er toen in de zomer, dat was wel mooi. Als je op het balkon zat moesten de toppen van alle kerstbomen gehaald worden, anders kon je het meer niet zien. Als het 's winters gesneeuwd had, had je kans dat je zonder stroom zat. Dan waren de bovenleidingen geknapt. Of je was vanwege de sneeuwval afgesloten. Er was een veranda over de hele breedte van het huis. Toen ik daar was, ging ik iedere ochtend het bos in.

*Boete Minneboo bij
zijn zus Jo en zwager
Kees in Canada*

*Hannie Minneboo bij
haar schoonzus en
zwager in Canada*

*Canada aug. 1986 vlnr: zwager Kees Everaars , neef Eddy Everaars, zus Jo
Everaars-Minneboo, Boet Minneboo en Hannie Minneboo-Aspers*

We zijn daar nog eens op visite geweest bij iemand in een dorpje en het bleek dat die uit Eindhoven kwamen. Als we vroeger in Eindhoven waren, kwamen we altijd langs een winkel waar van alles verkocht werd, De Lebo, en daar had die man gewerkt.

We zijn tijdens onze vakantie in Canada ook nog op vakantie geweest. Dan namen we de tenten mee en dan kampeerden we aan een riviertje. Dat was ijskoud water dat van de bergen af kwam.

We zijn ook op vakantie geweest naar Portugal. Dat was mooi. Ik zou best iedere keer naar hetzelfde plekje terug willen. We zijn er een keer of 3, 4 geweest. Dan gingen we een eindje lopen en door het bos terug. Er zijn daar prachtige stranden. We zijn ook een keer met broer Sies en zijn vrouw Cocks geweest.

Met schoonzus Martha zijn we geloof ik ook nog een keer geweest, maar toen hadden we een beetje slecht onderkomen vond ik. Maar daar zat je toch niet veel. 's Morgens zorgde je zelf voor ontbijt op je balkonnetje en dan keek je over de hele Atlantische Oceaan. Lekker weertje en een prachtige vegetatie met palmbomen en zo. De gemeente zorgt iedere dag voor bevoeiing. Hoeveel water daar wel niet over gaat, dat is verschrikkelijk.

Het mooiste is nog in het voorjaar. 's Winters had je dan een beetje regen gehad en dan was alles fris. De hele sfeer is goed, alles is wit geschilderd of blauw of zo. Het is zo kleurrijk. Het was heel fijn daar in Monte Gordo, een beetje ouwe lulachtig, maar heel fijn.

Het was een Hollandse firma waar we mee reisden en dan liepen er een paar meiden die je kon aanspreken. Je kon fietsen huren. We zaten daar nogal een eind van het vliegveld af, maar we werden met de bus naar het appartement gebracht. En het was zo'n heerlijke temperatuur, zo'n 25 graden.

Er was een mooie boulevard, die je over kon steken. Niet zo gek druk ook en overal stonden bankjes om te zitten. Op het strand lagen planken en op het strand hadden ze lekkere koffie.

Aan de andere kant kwamen iedere dag zo'n 25 vissersbootjes binnen. Dat was een mooi zicht. Dan zag je ze zo door de branding komen en aan de kant kwam er een tractor om ze het strand op te slepen.

*visserij blijft trekken bij een gepensioneerde visserman
ook als je in het buitenland bent*

Dan werd de vis schoongemaakt. Dat was zeker voor mij een leuk zicht. Er stonden van die leuke kotjes waar ze netten maakten en ophingen. Dat zijn nu mooie kotjes geworden. Het was lekker rustig, geen muziek 's avonds en zo en het was gewoon een leuk klein stadje. Met de fiets kon je dan naar een ander plekje aan de rivier.

Aan de andere kant van de rivier lag Spanje. Met de veerboot kon je dan over. Het was daar leuk fietsen, langs kreken die bij hoog water vol liepen en zo. Als je een paar keer geweest was, wist je de weg.

In Turkije ben ik ook wel eens geweest. Maar tegen de tijd dat je weg moest, wist je de weg daar pas. Stelen of zo kenden ze in Turkije niet. Op een plein stonden er bussen en die reden overal naar toe. De chauffeurs zaten met elkaar te praten op dat plein en die lieten de bus open. Op een bakje lag het geld gewoon zo open en bloot en daar kon je dan je geld bij leggen. Fietsen en brommers werden nooit op slot gezet. Dat hoef je hier niet te doen, want dan is alles weg. Nu blijf ik maar hier, dan hou ik vakantie bij mijn chalet.

..... bootje

Later heb ik een kruiserbootje gekocht. Buurman Tinus Larooy is er mee om geweest. Ik heb die boot voor fl. 22.000,00 gekocht in Bergen op Zoom. Die boot was toen al oud en ik heb hem gekocht van een man die blind was geworden.

Die boot van mij had natuurlijke wel een ruime opzet. Je kon er rechtop in staan. Ook de kuip was ruim. De boot oogt niet zo groot, maar is wel ruim. Ik kon er ook mijn eentje baas over.

Ik had een touwtje om vast te leggen waar 800 kg aan kon hangen. Het werd ook gebruikt om netten van te maken, het was oersterk maar het is er eigenlijk nooit helemaal doorgekomen.

In 2015 heb ik mijn boot te koop gezet, ik word steeds ouder en op een gegeven moment moet je de knoop doorhakken. Ik heb hem 28 jaar gehad en ik heb er een mooie tijd mee gehad.

Ik heb er ook heel wat mee meegemaakt. Voor Hannie had ik een constructie gemaakt om haar aan boord te takelen. Ik kon haar met mijn systeem zelf aan boord helpen.

Had een soort van sjoelbak gemaakt zonder eindlatjes, aan de onderkant een paar latjes gespijkerd en dat paste precies over de rand van de boot. Dan kon het tuimelen. Het grootste gedeelte aan boord en het kleinste gedeelte aan de wal. Die bak woog niet veel, die kon ik oppakken en voorop leggen. Ik had er een derde handje in gemaakt, een soort takeltje. Van een boer had ik een sleutel gekregen voor de slagboom, dan kon ik naar het putje rijden met de auto.

Ik kon Hannie dan met de rolstoel voor de boot zetten en dan had ik een stoeltje waar ik de poten van had gezaagd en wieltjes onder gemaakt. Dat stond in die bak en dan ging ze daar op zitten. Zo schoof ik haar over de rand en binnen pakte ik haar er dan af. Als ze er af moest had ik er een takeltje voor. Dat ging fantastisch. Hannie ging graag mee aan boord.

Het is wel gebeurd dat ze op vrijdag in het ziekenhuis lag en er gebeurde tot maandag toch niets. Het was hartstikke mooi weer. Ik heb haar toen aangekleed en meegenomen naar de boot. Daar waren ze in het ziekenhuis wel niet blij mee, maar ik heb het toch gedaan.

Toen Hannie kanker kreeg was ze na de behandeling een paar jaar kankervrij, maar in het vijfde jaar bleek bij controle dat er iets niet goed was. Dan zakt de grond onder je voeten weg.

We hebben veel meegemaakt toen Hannie ziek was. Vooral op het laatst had Hannie veel pijn en de wijkverpleging kwam iedere dag een paar keer om haar te verzorgen.

vlnr: Boete Minneboo, Hennie Wallet en Hannie Minneboo-Aspers

Wijkverpleegster Hennie Wallet is nog een keer mee geweest op vakantie naar Portugal. Dat was een hele lieve zuster. De laatste nachten van haar leven was er nachtverpleging bij Hannie, zodat ik ook nog een beetje kon slapen.

Alleen de laatste nacht ging het zo snel dat ik net te laat was om bij Hannie te zijn toen ze stierf. Dat heb ik altijd jammer gevonden. Voor Hannie heeft het eigenlijk te lang geduurd.

Zij had zoveel pijn, dat wil je niemand aandoen. Vooral toen ze ook pijn in haar ogen kreeg, heeft ze het soms uitgedild van de pijn. Op 13 mei 1996 heeft zij haar rust gevonden.

Met de boot zijn we overal geweest, we zijn naar Eindhoven gevaren. Dan kwam Albert ons met de auto in de jachthaven halen. Ook met Lena ben ik door heel Nederland gevaren. Toen zijn we ook in Alkmaar geweest, daar zat Lena d'r zuster.

..... de kunstschilder Boete

Boete schildert al jaren zomaar voor zichzelf in navolging van de vele kunstschilders die hem in zijn jeugd voor de oorlog in Veere omringden.

Hij begon zo'n 25 jaar geleden in Colijnsplaat bij een creatief schildersclubje, geleid door Paul de Waal Sr. Inmiddels is de club verhuisd naar Geersdijk en kreeg het de naam: "Stichting werkgroep kunstzinnige vorming".

Elke dinsdag gaat Boete daar naar toe om te schilderen. Van een lerares krijgt men aanwijzingen die ze dan weer thuis kunnen proberen. Maar wat zeker zo belangrijk is, is de gezelligheid met elkaar.

Als hij over de club praat als ze ergens naar toe gaan is het altijd: "Dat hij opstap gaat met zijn dames". Boete is nu 93 jaar.

*Boete heeft diverse tentoonstellingen mogen verzorgen
In 2011 in Ellewoutdijk samen met Jan Bruijns uit Kapelle.*

Voor hij begon met schilderen voer hij zijn leven lang op zee. Als visser, als dwangarbeider, op de grote vaart en op veerboten.

Bekend werd hij om zijn reddingsactie (1958) waarbij hij met zijn vader en broers 19 mensen van een zinkende zeesleper wist te halen. Dit alles betekent dat Boetes hart nog steeds bij de zee, bij Veere en bij de scheepvaart ligt.

Hij drukt zijn bewondering daarvoor dan ook bij voorkeur uit in schilderijen van schepen en zeilvaart tegen de achtergrond van oud en nieuw Veere.

Boete is ook in de schilderkunst een selfmade man die met een coloristische schilderijstijl in olieverf, uit het blote hoofd of van een foto de oude schepen in rake penseelstreken neerzet.

Bijgevoegd een greep uit zijn schilderijenoeuvre die hij in de loop van de tijd heeft gemaakt. Ze hebben hun weg gevonden naar Canada, Duitsland, Zwitserland en natuurlijk Nederland.

(zie Bijlage I, *'Een klein overzicht uit het oeuvre van schilderijen gemaakt door Boete'*).

In 2015 is er een man langs geweest, die ik heb gered uit het water. Hij kwam met een fles jenever en wou graag het verhaal nog eens van mij horen. Via de politie heb ik daar toen een medaille voor gehad van het Carnegie Heldenfonds. De burgemeester heeft die toen uitgereikt. Ik geloof dat het 11 september 1950 was, dat ik hem gered heb.

Het schijnt dat hij toen door een ventje in het water geduwd is en er was nogal stroom voor de kaai in Veere. Die stroom kwam langs de torenmuur weer terug, het was wat ze zeggen een neer. Daar was hij al helemaal in gedreven. Hij lag zeker al een minuut of 10 in het water maar hij had een windjackje aan dat zich gevuld had met lucht.

Dat is zijn geluk geweest, want daardoor bleef hij drijven. Ik voer toen op het veerbootje Veere-Kamperland en we waren net een 100 meter uit de kant. Ik werd door een passagier gewaarschuwd. We zijn toen direct teruggekeerd, ondanks dat de schipper een beetje bang was voor de stenen onder de kant. Ik ben toen overboord gesprongen en heb dat jongetje gered. Het was zomer en ik kon goed zwemmen, dus dan was het niet zo erg. Ondertussen waren er al meer mensen gekomen om het mannetje uit het water te vissen.

Zondags ga ik nog wel eens Marleen en Fernand van der Poel of naar Adrie Leers in Vlissingen. Toen hij 65 jaar getrouwd was ben ik ook geweest en er was een fotootje waar we met zijn vieren op de kleuterschool zaten. Bij dat feest zaten we weer met zijn vieren bij elkaar. Dat was toch wel bijzonder. Jan de Voogd zat daar toen niet bij. Maar die heeft toch ook bij ons op de kleuterschool gezeten en Marietje ook.

ANECDOTE

Met de burens is er een goed contact. Op een gegeven moment had ik 's avonds om een uur of 11 zin in walnoten, maar ik had geen notenkraker. Natuurlijk ben ik nogal vindingrijk, ik had wel een hamer. Die heb ik toen gebruikt. Belt ineens de buurvrouw om te vragen of het wel goed ging met me. Ze hoorde kloppen en was een beetje ongerust dat het niet goed ging met me. Toen zij hoorde dat ik noten aan het kraken was met een hamer, was het goed. De volgende morgen ben ik maar een bloemetje gaan brengen om het goed te maken. Inmiddels heb ik wel een notenkraker.

BIJLAGE I

Een klein overzicht uit het oeuvre van schilderijen gemaakt

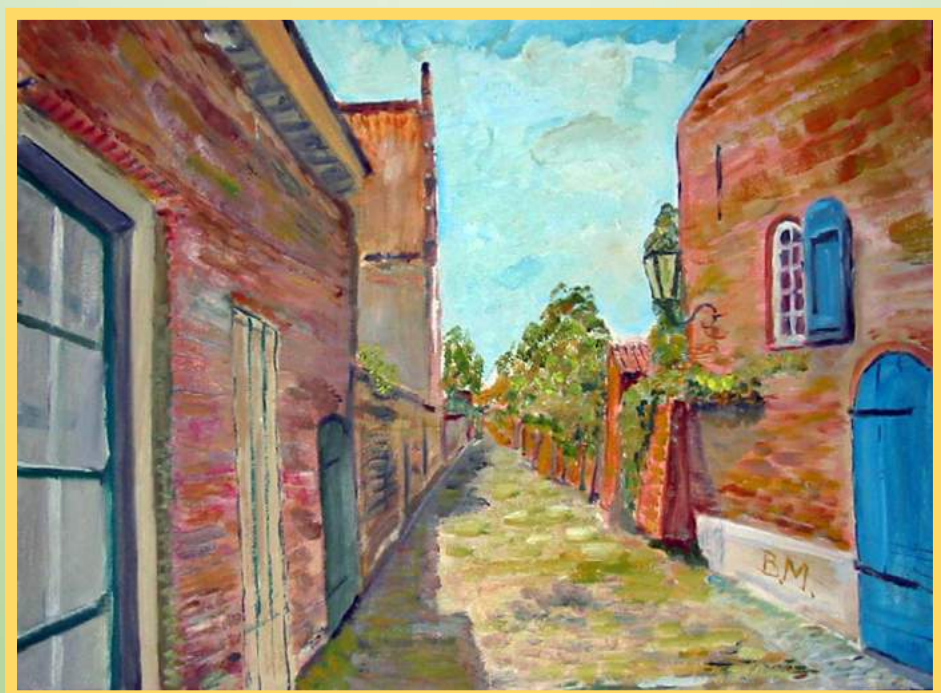
door Boete.

Gezicht op Veere
penicikering op papier
21 x 29,5 cm

© Boete Minneboo

Kerstkaart 2017 van familie van Delft, huisarts te Colijnsplaat

BIJLAGE II

de visserman

Boete Minneboo

Veere

*de vrouw van Boete, Hannie
Minneboo-Aspers (r)
met dochter Loes komen
even kijken bij de
haven in Veere bij de VE 24*

*VE 24, knecht Boete Minneboo, knecht Kees Siereveld "Kraai"
uit Arnhem en onbekend*

de VE 24, met Boete Minneboo aan het roer in de haven van Veere

na gedane arbeid is het goed om even wat te eten voor Boete

Colijnsplaat

*KG 1 in de problemen op de Ooster thv Goederede.
Met behulp van de reddingsboot en twee vissersschepen werd
de KG 1 veilig naar binnen gebracht.*

knecht Jan van Leest "Jan Gielle"

*schipper Boete Minneboo, knecht Jan van
Leest "Jan Gielle" en knecht Rinus Govers
"Rooie Rinus"*

*de KG 1 op de slikken te
Colijnsplaat tijdens
laag water voor het
teren van de onderkant
voor onderhoud*

*vader Kobus Minneboo aan
het teren, op de voorgrond
zoon Jack Minneboo*

*Jan Verburg uit Colijnsplaat
kijkt toe wat er gebeurt*

schipper zijn is niet alleen rusten **maar ook zelf een net repareren**

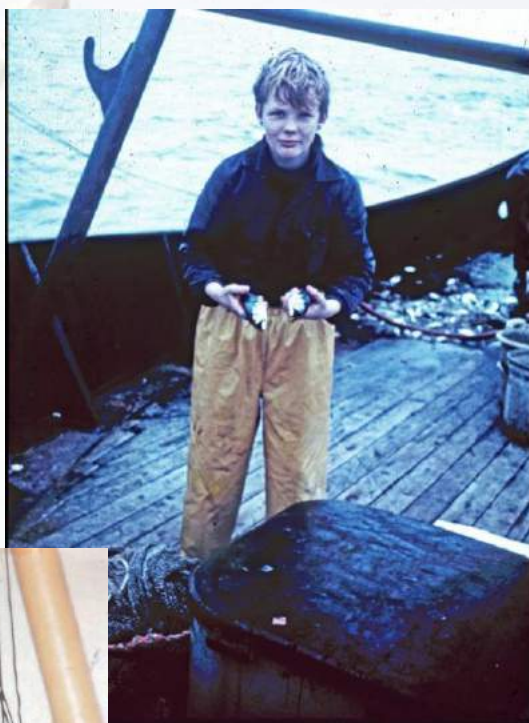
schipper Boete Minneboo sorteert alvast de vis uit de puf

vlr: Boete Minneboo, Meindert Minneboo, Paul Kleppe, Kees Vink en Kobus Minneboo

zoon Jack Minneboo

*schipper Boete Minneboo
aan het roer van de 'Barracuda'*

*schipper Boete Minneboo
en knecht "Joop Jille" uit
Arnemuiden aan boord
van de KG 1*

KG 1
FIRMA MINNEBOO

schipper Boete Minneboo kookt en keurt de garnalen

KG 1
FIRMA MINNEBOO

*voor onderhoud ligt
de KG 1 op de 'bank'
in de vissershaven te
Colijnsplaat*

*de 'Barracuda' tijdens
de Visserijdagen te
Colijnsplaat*

binnenkomst in de haven van Colijnsplaat na een dag vissen

schipper Boete Minneboo en knecht Rinus Hoogerheide op steiger (met muts)

1

2

3

5

4
1

6

1: **broer Sies en Cocks**, 2: **zus Liza en Jo**,
3: **Boet en Hannie**, 4: **zus Jo en Kees**,
5: **broer Meindert en Nel**, en
6: **schoonzus Martha en Albert**

De 70^e verjaardag van Hannie

*Gebroeders Minneboo. Boete,
Sies en Meindert*

Mijn tuin in de Deltastraat

*Schoonzus Martha
en Boete*

*Buurvrouw en
vriendin Lena
Kesteloo*

Fernand en Marleen

*Boete gezellig op stap met de
familie van Leest, kinderen en
kleinkinderen.*

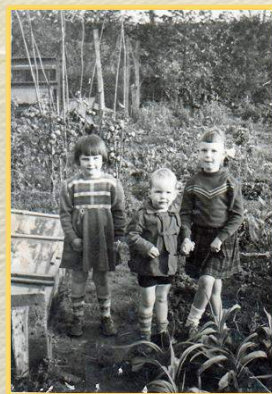

*Schoonfamilie Aspers, Eindhoven. Vlnr Hannie, Jack, Boete, s
schoonvader, Loes, buurvrouw en schoonmoeder.*

*Zus Liza, Boete
en broer Sies*

*Dochter Loes, zoon Jack
en nichtje Plonie*

*Zus Liza, Boete, moeder, broer Meindert,
vader en zus Jo*

Zoon Jack en dochter Loes

*Beste mensen
dit was mijn verhaal over mijn leven,
veel leesplezier.*

Ik ga nog een stukje fietsen.

Verantwoording:

Foto's

*Uit privé collectie: Meindert Minneboo, Colijnsplaat * Loes van Leest-Minneboo, Moerdijk * Marleen van der Poel-van Zetten, Goes * Anja van der Wal-Summarsell, Son * Frans Minneboo, Vlissingen * Gerard de Fouw, Colijnsplaat * Beelabank Zeeland * Wikipedia en Boete Minneboo, Colijnsplaat.*

School foto, pag 9, Veere uit het boek van Adrie Leer, "Memoires van Adriaan Marinus Leer", Vlissingen, november 2013, privé uitgave.

Speciale dank aan Tiny van der Weele, Colijnsplaat, foto pag. 267.

Kranten

Krantenbank Zeeland (www.krantenbankzeeland.nl) en privé collectie Boete Minneboo, Colijnsplaat

Dwangarbeid Duitsland

*privé collectie Kees Vader, Middelburg,
privé Leen Barreman, Kamperland,
privé collectie Boete Minneboo, Colijnsplaat
en Wikipedia*

In 'Eén groot avontuur, het leven van Veerenaar Boete (Huibrecht) Minneboo 1924, met het water als rode draad' vertelt hij hoe het leven was in zijn tijd. Zijn jeugd, visserman, de Tweede Wereld- oorlog in Polen, vlucht voor de Russen

en alle ontberingen. Bij thuiskomst is hij gaan werken bij de droogmaking van Walcheren, varen op de grote vaart, werken bij de PSD, varen op de reddingsboot en weer visserman worden.

In 1961 moesten de vissers uit Veere, Arnemuiden en Tholen verplicht verhuizen met hun schip naar Colijnsplaat, Noord-Beveland. Dit ten gevolge van de Deltawet en het afsluiten van het Veerse Meer.

Ook Boete en zijn gezin zijn daar gaan wonen. Zijn verdere arbeidsleven, tot 55 jaar, woonde en werkte hij in Colijnsplaat. Inmiddels schildert hij, hij had een motorboot en nu geniet hij nog van zijn ouwe dag.

Boete woonde de helft van zijn leven in Veere en de ander helft, tot op heden, in Colijnsplaat

Een man die heel veel heeft meegemaakt in de loop van de tijd.

Zijn verhalen vertelde hij tijdens de koffie op zondag, zoals hij zelf zegt: 'zijn wekelijks uitje' aan zijn burens Marian en Gerard de Fouw in Colijnsplaat.